

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

**Χτίζοντας Ανθεκτικές Πόλεις εν μέσω Πανδημίας: η
Περίπτωση του Δήμου Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης**

Μαρίνα-Ασπασία Παπαμιχαήλ

Πειραιάς, Σεπτέμβριος 2021

**University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations**

**Master Program in
«Local and Regional Development and Public Authorities»**

**Building resilient cities during the pandemic: The case study
of Vari-Voula-Vouliagmeni municipality**

Marina-Aspasia Papamichail

Pireaus, September 2021

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

Παπαμιχαήλ Μαρίνα-Ασπασία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Φτάνοντας σιγά σιγά στο τέλος μιας ιδιαίτερης εκπαιδευτικής χρονιάς, που λόγω της πανδημίας σφραγίστηκε από την εξ' αποστάσεως διδασκαλία, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Πλυμάκη Ιωσήφ. Η πολύτιμη συμβουλευτική καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με βοήθησε να φέρω την αποστολή μου εις πέρας.

Θα ήθελα όμως να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και στην οικογένειά μου, που με την έμπρακτη συμπαράστασή τους με βοήθησαν να ξεπεράσω στιγμές αδυναμίας και να φτάσω στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ και στους υπομονετικούς συναδέλφους μου, από τον Δήμο Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, που με βοήθησαν με τη συλλογή στατιστικών δεδομένων της υπηρεσίας, προκειμένου να ολοκληρώσω τη μελέτη μου.

Αστική Ανθεκτικότητα και Διαχείριση της Κρίσης: η Περίπτωση του Δήμου Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης

Σημαντικοί Όροι: αστική ανθεκτικότητα, covid-19, πανδημία, διαχείριση κρίσεων, ψηφιακός μετασχηματισμός, Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, τοπική αυτοδιοίκηση, τεχνολογίες πληροφορικής κι επικοινωνιών

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται θέματα αστικής ανθεκτικότητας που επανήλθαν στην επικαιρότητα με την πανδημία του κορονοϊού. Μελετά, δηλαδή, την ικανότητα των πόλεων να προσαρμόζονται και να ανταπεξέρχονται σε κρίσιμες καταστάσεις, αποφέροντας τη χαμηλότερη δυνατή ζημία για τους κατοίκους και τις δομές τους.

Ο 21^{ος} αιώνας έχει χαρακτηριστεί από μια σειρά κρίσεων για την Ελλάδα, με αποτέλεσμα οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, ως εγγύτερος θεσμός στον πολίτη, να αναζητούν τα εργαλεία εκείνα που θα τους εξασφαλίσουν ένα βιώσιμο περιβάλλον, απορροφώντας όλους τους κραδασμούς. Μέσα από την υιοθέτηση στρατηγικών ολιστικής προσέγγισης κι έχοντας ως αρωγό τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής κι επικοινωνιών, που παραδόξως γνώρισαν άνθιση μέσα στον covid-19, οι τοπικές κοινωνίες μπορούν να επιτύχουν την πολυπόθητη ανθεκτικότητα και να διαχειριστούν αποτελεσματικά αντίστοιχους κινδύνους στο μέλλον.

Με βάση την συγκεκριμένη θεωρία θα πραγματοποιηθεί και περιπτωσιολογική μελέτη του Δήμου Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, προκειμένου να αποτιμηθεί η προσπάθεια διαχείρισης της πανδημίας από τις Αρχές, το επίπεδο ψηφιακού μετασχηματισμού που την πλαισίωσε και ο βαθμός ανταπόκρισης απέναντι στους απαιτητικούς πολίτες. Απώτερο σκοπό αποτελεί η πρόταση εφαρμογής αντίστοιχων πολιτικών στην ευρύτερη Ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση.

Urban Resilience and Crisis Management: the Case Study of Vari-Voula-Vouliagmeni Municipality

Keywords: urban resilience, covid-19, pandemic, crisis management, digital transformation, municipality of Vari-Voula-Vouliagmeni, local authorities, information and communication technologies

Abstract

This bachelor's thesis deals with issues of urban durability which came back in currency due to Covid pandemic. That is, it focuses on the ability of cities to adapt themselves and cope with crucial situations by minimizing to the less possible the loses to the residents and their infrastructure.

The 21st century has been scarred by a series of crisis for Greece resulting in the local authorities, being the closest to residents institution seeking for means to ensure a sustainable environment, absorbing all vibrations. Through the cooptation of a total approach with the aid of new digital technologies to provide information and enable communication, which surprisingly bloomed during Covid era, the local societies could achieve their insatiable desire to endure and face effectively similar future hazards.

Based on the previous thesis there will be casework survey of the Municipality of Vari- Voula- Vouliagmeni so as to assess the effort made by the authorities to confront the management of the pandemic, the level of digital process of changing skirting it and the rate of response towards demanding citizens. Our higher goal is the suggestion of relevant strategies in the majority of local authorities.

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Κατάλογος Πινάκων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Κατάλογος Εικόνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Πόλεις σε Κρίση

1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Μοντέλο πόλης προ covid	1
1.2.1 Τι εστί πόλη;	1
1.2.2 Εξελικτική πορεία αστικοποίησης	2
1.2.3 Έξυπνες πόλεις -πόλεις του μέλλοντος	4
1.3 Κρίση μέσα στην κρίση	5
1.3.1 Οι πόλεις εκπέμπουν S.O.S	5
1.3.2 Ο ρόλος του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής	6
1.3.3 Κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες	8
1.4 Αλλαγή τοπίου-μετά covid εποχή	9
1.4.1 Κίνδυνοι τεχνολογικής φύσης	10
1.5 Ανακεφαλαίωση	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Προς Αναζήτηση της Ανθεκτικότητας

2.1 Εισαγωγή	12
2.2 Προσεγγίζοντας τον όρο “ανθεκτικότητα”	12
2.2.1 Θεωρητική ανάλυση της ανθεκτικότητας	14
2.3 Εξειδικεύοντας την αστική ανθεκτικότητα	15
2.3.1 Αστική ανθεκτικότητα για πόλεις που αντέχουν	15
2.3.2 Βασικοί πυλώνες αστικής ανθεκτικότητας	16

2.4 Ιδιότητες ανθεκτικών πόλεων	17
2.4.1 Το δίκτυο 100RC του ιδρύματος Rockefeller	17
2.4.2 Βασικά χαρακτηριστικά ανθεκτικών πόλεων	20
2.5 Ανακεφαλαίωση	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ανθεκτικότητα ως λύση στην Πανδημία

3.1 Εισαγωγή	23
3.2 Ο ρόλος των ΟΤΑ στη διαχείριση κρίσης	23
3.3 Οι επιπτώσεις της πανδημίας covid-19 στην ΕΕ	25
3.4 Η ψηφιοποίηση ως βασικός πυλώνας ανάκαμψης	28
3.5 Η Ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση στη μάχη του covid-19	30
3.5.1 Το Σχέδιο ανθεκτικότητας της ελληνικής δημόσιας διοίκησης	32
3.6 Ανακεφαλαίωση	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης στο δρόμο της ανθεκτικότητας

4.1 Εισαγωγή	35
4.2 Λίγα λόγια για τον Δήμο BBB	35
4.2.1. Επιπλοκές λόγω κορονοϊού	40
4.3 Έρευνα και Περιορισμοί	42
4.4 Η Στρατηγική του Δήμου BBB κατά την πανδημία	42
4.4.1 Άξονας 1 ^{ος} - Ψηφιακή Διακυβέρνηση	42
4.4.2 Άξονας 2 ^{ος} – Κοινωνική Μέριμνα	49
4.4.3 Άξονας 3 ^{ος} – Τοπική Οικονομία	54
4.4.4 Άξονας 4 ^{ος} – Αστικές Υποδομές & Φυσικό Περιβάλλον	56
4.5 Χρήσιμα Συμπεράσματα	60
4.6 Ανακεφαλαίωση	65

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική	67
Ξενόγλωσση	67
Διαδικτυακοί τόποι	68

Κατάλογος Πινάκων

2.1	Πυλώνες αστικής ανθεκτικότητας	17
4.1	Ο Δήμος BBB σε αριθμούς	35
4.2	Περιοχές που εντάσσονται στις δημοτικές ενότητες BBB	37
4.3	Εξυπηρέτηση ψηφιακών αιτήσεων 2021	45
4.4	Διεξαγωγή Rapid Test Δήμου BBB σε συνεργασία με ΕΟΔΥ	53

Κατάλογος Εικόνων

1.1 Εκτίμηση αστικού πληθυσμού 2018-2030	5
1.2 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ	7
2.1 Εξελικτική πορεία του όρου “ανθεκτικότητα”	13
2.2 Προσαρμοστικός κύκλος του Holling	14
2.3 Διαστάσεις αστικής ανθεκτικότητας (Collier, κ.α., 2013)	16
2.4 Shocks and Stresses	18
2.5 Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας (CRF)	19
3.1 Στάδια διαχείρισης Καταστροφής	25
3.2 Πρόοδος ψηφιακού μετασχηματισμού ΕΕ	29
3.3 Γενικοί στόχοι Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας	33
4.1 Η θέση του Δήμου BBB στην Αττική	36
4.2 Λιμένας Βάρκιζας	38
4.3 Παραλιακό μέτωπο Βούλας	38
4.4 Λίμνη Βουλιαγμένης	39
4.5 Οι τρεις δημοτικές ενότητες Βάρη-Βούλα-Βουλιαγμένη	40
4.6 Δημοτική εφαρμογή για κινητά “Μένουμε σπίτι”	47
4.7 Το δίκτυο ICC-100 intelligent cities	48
4.8 Απολύμανση σχολικών μονάδων	50
4.9 Συγκέντρωση ειδών πρώτης ανάγκης στις Κοινωνικές Δομές	51
4.10 Παρουσίαση Ηλεκτροκίνητων Κοινόχρηστων Οχημάτων	57
4.11 #GreEEnBeach Βούλας	58

4.12 Ανάπλαση πλατείας Βουλιαγμένης	59
4.13 5 Βραβεία Δήμου BBB στα “Best City Awards 2020”	66

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΒΒΒ	Βάρη-Βούλα-Βουλιαγμένη
ΔΣ	Δημοτικό Συμβούλιο
ΕΔΔΥΠΠΥ	Εθνικό Διαδημοτικό Δίκτυο Υγιών Πόλεων-Προαγωγής Υγείας
ΕΔΣΝΑ	Ειδικός Διαβαθμιδικός Σύνδεσμος Νομού Αττικής
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΜΠ	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
ΕΟΔΥ	Ελληνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας
ΕΟΕΣ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εδαφικής Συνεργασίας
ΕΤΠ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών
ΚΑΔ	Κωδικοί Αριθμών Δραστηριότητας
ΚΑΠ	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
ΚΑΠΗ	Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων
ΚΕΔΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΑ	Πλαίσιο Αστικής Ανάπτυξης
ΠΝΠ	Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου

ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΣΒΑ	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΣΒΑΚ	Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας
ΤΑ	Τοπική Αυτοδιοίκηση
ΤΕΒΑ	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΟΛΕΙΣ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

1.1 Εισαγωγή

Την τελευταία διετία βιώνουμε έντονα τις συνέπειες μιας πρωτοφανούς πανδημίας, που αδιαμφισβήτητα έχει επηρεάσει τον τρόπο ζωής των ανθρώπων σε παγκόσμια κλίμακα. Μικρές και μεγάλες πόλεις, με τα όσα όπλα διαθέτουν, καλούνται να αντιμετωπίσουν αυτή τη φοβερή πρόκληση, σαν να μην έφταναν οι προηγούμενες. Ο κορονοϊός φαίνεται να αλλάζει μια για πάντα το πρόσωπο της γης και την έννοια της αστικής ανάπτυξης, όπως τη γνωρίζαμε μέχρι σήμερα¹.

Για να κατανοήσουμε όμως τα παραπάνω, οφείλουμε να μελετήσουμε προηγουμένως την ίδια την έννοια της πόλης έτσι όπως διαμορφώθηκε, πριν ακόμα κάνει την εμφάνιση του ο *covid-19*, καθώς και τους κινδύνους που κατά καιρούς απειλούν την ισορροπία της. Οι συνέπειες της διαχείρισης των διαφόρων κρίσεων σε συνδυασμό με τις πιο πρόσφατες της πανδημίας φαίνονται να επιδρούν πια συσσωρευτικά σε αυτήν, καλώντας τις αρμόδιες Αρχές να επανακαθορίσουν το στρατηγικό σχεδιασμό τους μέσα από μια περισσότερο ολιστική θεώρηση των πραγμάτων.

Κεφ. 1.2 Πόλη προ covid-19

1.2.1 Τι εστί πόλη;

Ας θυμηθούμε πρωτίστως τι είναι αυτό που αποκαλούμε “πόλη”. Από τα αρχαία κιόλας χρόνια είχε γίνει αντιληπτή στον άνθρωπο η ανάγκη για συνύπαρξη με τους γύρω του. Όντας “ζώον πολιτικόν” από τη φύση του (Πολιτικά, 1253a), ο άνθρωπος σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, επεδίωξε εξ αρχής τη δημιουργία κοινοτήτων και οικισμών αποσκοπώντας στην απόκτηση του υπέρτατου αγαθού της ευδαιμονίας. Κατάλαβε αμέσως ότι μόνο μέσα από τη συμμετοχή του σε μια κοινότητα πολιτών θα είναι σε θέση να αναπτύξει ολοκληρωτικά τη δυναμική του, αφού από μόνος του δεν συνιστά αυτοτελή οντότητα. Προκειμένου, λοιπόν, να μπορέσει ν’ αποκτήσει μία καλή ζωή δημιούργησε δεσμούς με τον τόπο κατοικίας του, που του επέτρεψαν να εργάζεται, να κοινωνικοποιείται, να συνδιαλέγεται και τελικά να συμβιώνει αρμονικά.

¹ Στις 11/03/2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας απέδωσε στον κορονοϊό κι επίσημα την διάσταση της πανδημίας (<https://www.google.gr/amp/s.gr.euronews.com/amp/2020/03/11/proy-pandimia-o-covid19>)

«...η ένωση πολλών κομών είναι η τέλεια πόλη [...] γεννιέται για την επιβίωση, υπάρχει όμως για το «ευ ζην». Γι' αυτό κάθε πόλη υπάρχει εκ φύσεως, όπως ακριβώς και οι πρώτες κοινωνίες...» (Αριστοτέλης, 2004, σελ.65)

Βέβαια, η ομαλή αυτή συμβίωση δεν επιτεύχθηκε εν μία νυκτί. Προέκυψε από τη θέσπιση κανόνων και νόμων προηγουμένως, ώστε να οδηγηθεί σε μια οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία που θα χαρακτηριζόταν από ελευθερία, αυτονομία και συγκεκριμένο πολίτευμα, γνωστή αργότερα και ως “πόλη-κράτος”. Η έμφυτη ορμή του ανθρώπου, λοιπόν, να αποτελεί μέρος ενός συνόλου για να φτάσει στην ολοκλήρωσή του, τον καθιστά άρρηκτα συνδεδεμένο με την έννοια της πόλης. Η εξέλιξη του πλέον είναι συνυφασμένη με την εξέλιξη της κοινωνίας που δημιούργησε, αφού της δικής του ευημερίας προϋπόθεση αποτελούσε η επίτευξη του κοινού σκοπού. Και φυσικά η κοινωνία αυτή αποτέλεσε ανά τους αιώνες πολυπαραγοντική συνισταμένη ιστορικών γεγονότων, γλωσσικών ιδιοματισμών, γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών, θρησκευτικών πολιτευμάτων, πολιτικής βούλησης, κλιματολογικών και περιβαλλοντικών συνθηκών, οικονομικών συναλλαγών, τοπικών ηθών κι εθίμων, τεχνολογικών εξελίξεων, ψυχαγωγικών μέσων κι άλλων.

Εκτός όμως από την τελολογική αντίληψη, κάποιος θα μπορούσε να συμφωνήσει με την αντίθετη άποψη, όπως αυτή του Πρωταγόρα, που υποστήριζε φανατικά ότι η δημιουργία της πόλης προέκυψε από την ανάγκη των ανθρώπων για προστασία τους από τα μη εξημερωμένα ζώα κι όχι από την εγγενή τους τάση για συνύπαρξη. Κι ότι αφού κατάφεραν να επιβιώσουν, άρχισαν να διαπληκτίζονται, προκαλώντας την οργή των θεών, οι οποίοι τους έστειλαν την “αιδώ” (ντροπή) και τη “δίκη” (δικαιοσύνη), έτσι ώστε “όποιος δεν έχει αιδώ και δίκη, να τον θανατώνουν σαν αρρώστια της πόλης” (Πρωταγόρας, 322d). Σύμφωνα με τον παραπάνω μύθο λοιπόν, όλοι δύνανται να συμμετέχουν στα κοινά, παρόλα αυτά δεν έχουν όλοι το ταλέντο της πολιτικής τέχνης.

Όποια άποψη κι αν αφουγκραστούμε, το μόνο βέβαιο είναι ότι οι πόλεις είτε με τον ένα είτε με τον άλλο τρόπο, δημιουργήθηκαν, περικλείοντας ένα σωρό θεσμούς που δεν μπορούν να νοηθούν ξεχωριστά από τη λειτουργία του ανθρώπου. Κι απ' ό,τι μας έχει διδάξει η ιστορία αποτελούν μέχρι και σήμερα την τελειότερη μορφή κοινωνίας, προσδίδοντας χαρακτήρα και ταυτότητα στον πολιτισμό της εκάστοτε κοινωνικής τάξης.

1.2.2 Εξελικτική πορεία αστικοποίησης

Ακολουθώντας τα ιστορικά γεγονότα ανακαλύπτει κανείς ότι οι πρώιμες μορφές αστικοποίησης έχουν τις ρίζες τους στους προϊστορικούς χρόνους. Από τότε που ο άνθρωπος μπήκε στο πνεύμα της συλλογικής διαβίωσης ξεκίνησε και η αλληλεπίδρασή του με το χώρο, οδηγώντας τον στη

διαμόρφωση των πρώτων οικισμών. Έκτοτε, ωθούμενος κυρίως από τις οικονομικές εξελίξεις, έφτασε στο σημείο να συγκροτεί ολόκληρες πόλεις, οι οποίες διαγράφοντας μια μακράιωνη εξελικτική πορεία διαφόρων σταδίων κατέληξαν στη σημερινή τους μορφή, όπως τις γνωρίζουμε.

Οι μεταβολές που παρατηρούνται όλα αυτά τα χρόνια στο φαινόμενο της αστικοποίησης, με βάση τον Τσαούση (1987, σελ.18), έχουν ως σημείο αναφοράς τρεις κύριες περιόδους: τη νεολιθική, την αστεακή και την -βασικότερη όλων- εποχή της Βιομηχανικής επανάστασης.

Κατά τη νεολιθική λοιπόν περίοδο, περί τον 7^ο αιώνα π.Χ., κάνουν την εμφάνισή τους οι οικισμοί στην περιοχή της τότε Μεσοποταμίας. Τότε είναι που ο άνθρωπος σταματά να εξαρτάται αποκλειστικά από τη φύση κι αρχίζει να κοινωνικοποιείται. Ταυτόχρονα εφευρίσκει τρόπους καλλιέργειας και δημιουργεί τις λεγόμενες αγροτικές κοινωνίες, που υφίστανται μέχρι και σήμερα.

Εν συνεχεία, περνώντας δύο αιώνες και φτάνοντας στην αστεακή επανάσταση, γύρω στον 5^ο-4^ο αιώνα π.Χ., η ανεξαρτησία του ολοένα και αυξάνει. Πλέον οι χώροι διακρίνονται σε αστικούς και αγροτικούς, με τους τελευταίους να αποτελούν σημεία παραγωγής τροφίμων, που καταλήγουν να έχουν αποδέκτες μικροαστούς και μεγαλοαστούς. Υπό αυτό το πρίσμα διαμορφώνονται δύο διαφορετικές μορφές κοινωνιών, διακρινόμενες από σχέσεις εξουσίας και ανταγωνισμού.

Φτάνοντας πια στην Βιομηχανική επανάσταση του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα μ.Χ. συντελείται και η πιο ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο ζωής και το βιοτικό επίπεδο του ανθρώπου, καθώς μπαίνει στο προσκήνιο η χρήση την ενέργειας στην παραγωγική διαδικασία. Γεγονός που ασκεί μεγάλη επίδραση στον τομέα του εμπορίου, στα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούνται γι' αυτό το σκοπό, αλλά και στην κατασκευή των οδικών δικτύων. Η βιομηχανοποίηση έλκει και τους πιο απομακρυσμένους στα αστικά κέντρα, δημιουργώντας ένα κύμα μαζικής μετανάστευσης και προαστιοποίησης.

Μπαίνοντας στον 20^ο αιώνα, με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και τις επιτυχίες του επιστημονικού κλάδου, το φαινόμενο της αστικοποίησης και μαζί και της υπερδόμησης εντείνονται. Οι δυνατότητες που προσφέρουν η κινητή τηλεφωνία και το διαδίκτυο αλλάζουν τη δομή της κοινωνίας, η οποία τρέχει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Οι έντονοι ρυθμοί ζωής δημιουργούν νέες απαιτήσεις που έχουν αντίκτυπο στην καθολική λειτουργία της πόλης. Το πέρασμα στη σύγχρονη εποχή έχει ήδη ξεκινήσει, όπως περιγράφει και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) (<https://www.un.org>)².

2 Ο ΟΗΕ αποτελεί έναν διεθνή οργανισμό 51 χωρών, που δημιουργήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο με κύριο σκοπό την διασφάλιση της διεθνούς ειρήνης (<https://www.unric.org>)

1.2.3 Έξυπνες πόλεις - πόλεις του μέλλοντος

Ερχόμενοι λοιπόν στο σήμερα διαπιστώνουμε ότι η μεγαλύτερη πλειοψηφία των ανθρώπων έχει εγκατασταθεί σε μόνιμη βάση στις πόλεις, αφήνοντας μια για πάντα την ειδυλλιακή ζωή της υπαίθρου. Βασική αιτία της έντονης αυτής αστικοποίησης αποτελεί η αναζήτηση μιας άνετης ζωής με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, προσαρμοσμένης στο σύγχρονο μοντέλο της έξυπνης πόλης (Nam, T. & Pardo, 2011).

Οι κοινωνίες πλέον, έχοντας ενσωματώσει τις τεχνολογίες πληροφορικής κι επικοινωνιών (ΤΠΕ) του 21^{ου} αιώνα, έχουν περάσει σε νέο επίπεδο. Πρωταρχικό σκοπό δεν αποτελεί πια η επιβίωση, αλλά η βελτιστοποίηση της ποιότητας ζωής των πολιτών σε όλα τα επίπεδα.

Όπως είναι λογικό δημιουργούνται εκ νέου ανάγκες επανασχεδιασμού κι ανάπτυξης των υφιστάμενων πόλεων, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του πληθυσμού. Οι περιοχές αναβαθμίζονται, μεταλλάσσοντας γι' άλλη μια φορά τη φυσιογνωμία τους. Τα νέα περιβάλλοντα χαρακτηρίζονται από καινοτόμες δράσεις που έχουν ως κεντρικό άξονα την ψηφιακή δικτύωση. Οι πόλεις στο πνεύμα της δημιουργικότητας μετασχηματίζονται, γίνονται ευφυείς. Τώρα πια, όταν μιλάμε για σύγχρονες πόλεις εννοούμε κατά κόρον τις “*smart cities*” (έξυπνες πόλεις), δηλαδή την πιο εξελιγμένη μορφή τους μέχρι σήμερα³. Τοπικές κοινωνίες που αξιοποιούν τα διαθέσιμα στην αγορά συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, με στόχο την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους σε επίπεδο διοίκησης, θεσμικής διαχείρισης και τεχνικών υποδομών. Που παρέχουν δυνατότητες πρόσβασης σε όλους ανεξαιρέτως, βοηθώντας στο χτίσιμο ενός ολοκληρωμένου ψηφιακού οικοδομήματος, που θα αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης για τις μελλοντικές γενεές.

Η ανοικοδόμηση των πόλεων του μέλλοντος είναι πραγματικότητα. Είναι θέμα χρόνου να ολοκληρωθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός, που θα τις καταστήσει πλήρως λειτουργικές και βιώσιμες. Ακόμη και για τα ελληνικά δεδομένα υπάρχουν ψήγματα ψηφιακής μετάβασης από αρκετούς δήμους και περιφέρειες, που εφαρμόζουν τα τελευταία χρόνια τεχνολογίες τύπου “*IOT*”, ώστε να παρέχουν εκσυγχρονισμένες υπηρεσίες ανάλογες του παλμού της εποχής⁴.

Στο μέλλον οι τοπικές αυτοδιοικήσεις, επενδύοντας σε αυτή την τεχνολογική έκρηξη, επιθυμούν να χαρίσουν θεαματική ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των κοινωνιών τους. Έχοντας στη διάθεσή τους τα απαιτούμενα δεδομένα κι αναλύοντας τα υπό τη σκέπη μιας μεγάλης ψηφιακής ομπρέλας, οδεύουν προς μία νέου τύπου διακυβέρνηση. Ο μετασχηματισμός έχει ήδη ξεκινήσει, η νέα εποχή είναι εδώ.

3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει ως “έξυπνες πόλεις” εκείνες που χρησιμοποιούν την τεχνολογία προκειμένου να βελτιώσουν την διαχείριση και την αποτελεσματικότητα του αστικού περιβάλλοντος (https://ec.europa.eu/info/en-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_en)

4 IOT:(internet of things) ή αλλιώς το ίντερνετ των αντικειμένων, όρος που έχει αποδοθεί στον Kevin Ashton για να περιγράψει την συγκεκριμένη τεχνολογία που χρησιμοποιήθηκε το 1999 για τη διασύνδεση διαφόρων συσκευών με το διαδίκτυο μέσω wi-fi, bluetooth ή προηγμένων αισθητήρων (Ashton, K., 2009, “That ‘Internet of things’ thing”, *Rfid Journal*)

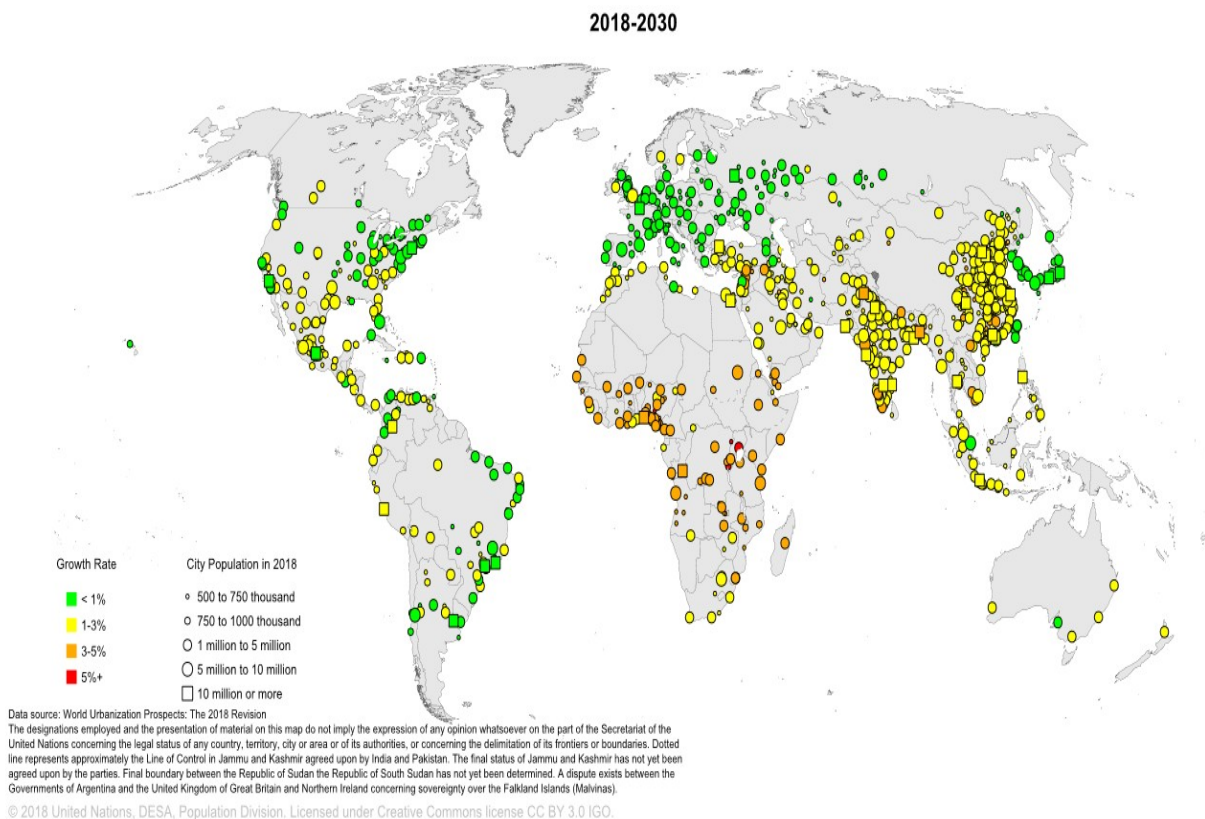
Κεφ. 1.3: Κρίση μέσα στην κρίση

1.3.1. Οι πόλεις εκπέμπουν S.O.S.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του ΟΗΕ περίπου ο μισός πληθυσμός της γης συγκεντρώνει το σύνολο των δραστηριοτήτων του, συμβιώνοντας σε αστικές περιοχές. Αριθμός που αναμένεται να αυξηθεί, αγγίζοντας το 60% παγκοσμίως μέχρι το 2030 και σταδιακά να ανέλθει στο 75% μέχρι το 2050. Αν σκεφτούμε ότι οι κατοικήσιμες εκτάσεις που στεγάζουν τον κόσμο αντιστοιχούν μόλις στο 3% του συνολικού εδάφους, τα παραπάνω νούμερα φαντάζουν ασφυκτικά δυσανάλογα. Κι όμως, οι πόλεις αυτές είναι υπεύθυνες για τα μεγαλύτερα ποσοστά κατανάλωσης ενέργειας και την αντίστοιχη εκπομπή αερίων στο περιβάλλον.

Εικόνα 1.1

Εκτίμηση αστικού πληθυσμού 2018-2030

Πηγή: <https://population.un.org/wup/Maps/>

Στις περιοχές αυτές εν τω μεταξύ, εκτός από τις σύγχρονες μητροπόλεις συμπεριλαμβάνεται κι ένα ποσοστό παραγκουπόλεων, παράνομων ή ανοργάνωτων οικισμών. Ας μην ξεχνάμε σε αυτό το σημείο ότι οι άνισοι όροι που έχουν προκύψει ως απόρροια της έντονης μετακίνησης των μαζών

στις μεγάλες πόλεις είναι και αυτοί που θα καθορίσουν το μελλοντικό ΑΕΠ⁵.

Κι ενώ οι πόλεις στο πέρασμα των αιώνων αναπτύσσουν τις δομές τους κι εξελίσσονται σε κάθε επίπεδο, αντίστοιχη αύξηση παρατηρείται και στους κινδύνους που ελλοχεύουν. Θα τολμούσαμε να πούμε ότι τα ποσά είναι σχεδόν ανάλογα.

Το διαρκώς μεταβαλλόμενο εξωτερικό περιβάλλον φέρνει αλλαγές συνολικά στον πλανήτη που επηρεάζουν τόσο το φυσικό οικοσύστημα, όσο και το δομημένο. Οι αλλαγές αυτές με τη σειρά τους δημιουργούν ένα ντόμινο προκλήσεων για τους ανθρώπους, που καλούνται να διαχειριστούν τις τάσεις που διαμορφώνονται ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους. Τα προβλήματα που έρχονται στην επιφάνεια αποτελούν συνισταμένη της μέχρι πρότινος κακοδιαχείρισης των διαθέσιμων πόρων και της έλλειψης πρότερου στρατηγικού σχεδιασμού από την πλευρά των Αρχών. Έτσι, φτάνοντας στα τέλη του 20^{ου} αιώνα έρχονται αντιμέτωπες με μια σειρά πολύπλοκων ζητημάτων που αφορούν στο φυσικό, το κοινωνικοοικονομικό και το τεχνολογικό τους περιβάλλον.

1.3.2. Ο ρόλος του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής

Στις μέρες μας όλο και περισσότερο γίνεται λόγος για το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Μπορεί να τη θεωρούμε σύγχρονη απειλή, ωστόσο δεν παύει να έχει τις ρίζες της στα παρελθόντα έτη. Αυτό μας δείχνει ότι το μοντέλο του άκρατου καταναλωτισμού που είχαμε υιοθετήσει σαν τρόπο ζωής όλα αυτά τα χρόνια, έχει επηρεάσει δυσμενώς το περιβάλλον που μας φιλοξενεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε η διαχείρισή του ν' ανάγεται σε παγκόσμια προτεραιότητα όλων των κρατών.

Οι φυσικοί κίνδυνοι που απορρέουν από την εμφάνιση των ολοένα και πιο ακραίων καιρικών συνθηκών ποικίλλουν. Κάθε τόπος βέβαια βάλλεται με διαφορετικό τρόπο, αναλογικά με τη θέση του στο χάρτη, όσο οι εκάστοτε τοπικές αρχές προσπαθούν να ενισχύσουν τα τρωτά του σημεία. Κάποιες πόλεις βιώνουν εντονότερα ξηρασίες και καύσωνες. Άλλες πάλι πλήττονται από ισχυρές καταιγίδες, ακόμη και χιονοθύελλες. Ανεμοστρόβιλοι και τυφώνες εμφανίζονται με σαρωτική μανία. Οι πυρκαγιές αποτελούν πλέον κάτι το σύνηθες. Οι ηφαιστειακές εκρήξεις γίνονται όλο και πιο συχνές. Οι εκπομπές των αερίων πλέον είναι ανεξέλεγκτες. Οι σεισμοί πιο τακτικοί. Οι εδαφικές ανωμαλίες διευρυμένες. Στην καθημερινότητά μας πληροφορούμαστε για ξαφνικά μπουρίνια που καταλήγουν σε τεράστιες πλημμύρες, μέσα στην καρδιά του καλοκαιριού. Κάπου πιο μακριά οι παγετώνες λιώνουν, απειλώντας με εξαφάνιση ολόκληρους κρίκους από την τροφική αλυσίδα. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, επιδημίες έρχονται να μας δώσουν τη χαριστική βολή.

5 Το ΑΕΠ ισούται με τη συνολική αξία των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών ενός κράτους (συνολικά μαζί με τις επιχειρήσεις, Μ.Κ.Ο. και τα νοικοκυριά), αφού αφαιρέσουμε την αξία των ενδιάμεσων εισροών, σε αγοραίες τιμές (πχ. ευρώ). Δηλαδή αποτελεί τη συνολική προστιθέμενη αξία στην οικονομία μιας χώρας, σε τιμές αγοράς. Στο άθροισμα αυτό προστίθενται οι φόροι και αφαιρούνται οι τυχόν επιδοτήσεις. Το ύψος του ΑΕΠ δείχνει το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων μιας χώρας, αν λάβουμε υπ' όψιν το μέγεθος του πληθυσμού.
Glossary: Gross domestic product (GDP) - Statistics Explained (europa.eu)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα άλλωστε αποτελεί και η πρόσφατη νόσος του κορονοϊού “SARS -Cov-2”, από την οποία ακόμη παλεύουμε να ξεφύγουμε.

Δεν είναι ότι τα εν λόγω προβλήματα δεν μας έχουν ξαναπασχολήσει. Σίγουρα έχουμε αντιμετωπίσει παρόμοιες ή και χειρότερες καταστάσεις στο παρελθόν. Και σίγουρα χωρίς να διαθέτουμε τα επιστημονικά επιτεύγματα της σημερινής εποχής. Είναι όμως ότι η συχνότητα τους έχει φτάσει στα πιο υψηλά επίπεδα στην ιστορία τους. Επιπλέον, η σοβαρότητα αυτών των φαινομένων έχει αυξηθεί κατακόρυφα. Και η καμπύλη αυτή αναμένεται να έχει ανοδική πορεία, επιφέροντας καταστροφικά αποτελέσματα αν δεν αναλάβουμε δράση άμεσα.

Τονίζοντας αυτή την σπουδαιότητα και η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης έχει θέσει την ανάληψη κατεπείγουσας δράσης για το κλίμα ως διακριτό στόχο (ΣΒΑ13).⁶

Εικόνα 1.2

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ

Πηγή: <https://powerpolitics.eu/oi-στόχοι-βιώσιμης-ανάπτυξης-των-ηνωμ/>

Προς τους παραπάνω στόχους βιώσιμης ανάπτυξης καλούνται να συμμορφωθούν και οι τοπικές αρχές.

⁶ Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, γνωστοί και ως “Ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη: αλλάζοντας τον κόσμο μας”, αποτελούν μια ομάδα 17 παγκόσμιων στόχων που υιοθετήθηκαν από τα Κράτη-Μέλη των Η.Ε. με ψήφισμα της 25ης Σεπτεμβρίου 2015 (A/RES/70/1) και ανοίγουν το δρόμο για έναν κόσμο πιο δίκαιο, ειρηνικό, ευημερούντα, και προπάντων υγιή, με γνώμονα την αλληλεγγύη. (<https://unric.org/el/17-στόχοι-βιώσιμης-ανάπτυξης/>)

1.3.3. Κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες

Όσο οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εξασθενούν τα οικοσυστήματα, λογικό επακόλουθο είναι να επηρεάζουν τη ζωή και την εθνική μας οικονομία, στοχοποιώντας από τη μια τους πιο φτωχούς κι ευάλωτους λαούς, αναδεικνύοντας από την άλλη την ανεπαρκή συμμετοχή των τοπικών φορέων ως προς τον σχεδιασμό και την αστική διαχείριση. Κάπως έτσι δημιουργούνται νέες κοινωνικές συγκρούσεις.

Προς αυτή την κατεύθυνση, το έργο των τοπικών αρχών είναι κάθε άλλο παρά εύκολο. Οι Δημόσιες Αρχές της χώρας μας πρέπει να συντονιστούν και ν' αναπτύξουν στρατηγικές προκειμένου ν' αντιμετωπίσουν τόσο τις εξωτερικές όσο και τις εσωτερικές κοινωνικές απειλές. Προβλήματα οξυμένων ανισοτήτων λόγω της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης των τελευταίων ετών, σταδιακή αύξηση της ανεργίας, έξαρση της τρομοκρατίας, της διαφθοράς και της ξενομανίας από τις μαζικές εισροές μεταναστών ή προσφύγων, είναι μόνο ορισμένα από τα προβλήματα που κλυδωνίζουν την συνοχή της χώρας. Ζητήματα τέτοιας ευρείας κλίμακας δεν είναι δυνατόν να καταπολεμηθούν άμεσα, ούτε χωρίς την συνεργασία των διαφορετικών επιπέδων διοίκησης. Ωστόσο, ο τρόπος αντιμετώπισής τους θα κατευθύνει στη συνέχεια και το έργο των τοπικών αυτοδιοικήσεων πιο μεθοδευμένα, όσον αφορά στα θέματα κοινωνικής πολιτικής. Θέματα υποδομών και προσβασιμότητας στην υγεία και την εκπαίδευση ως επί το πλείστον, σαν αναφαίρετο δικαίωμα όλων.

Το οξύμωρο είναι ότι λόγω της αυξανόμενης αστικοποίησης και με την οικονομική δραστηριότητα να εμπλέκεται σχεδόν σε όλες τις ανθρώπινες δράσεις, δημιουργούνται νέα πεδία ανισοτήτων μέσα στην ίδια πόλη. Ως αποτέλεσμα, η τελευταία κινδυνεύει να χάσει την ταυτότητά της. Επιπλέον, η φανερή έλλειψη ενδιαφέροντος του πολίτη για συμμετοχή στο δημόσιο βίο, τον υποβιβάζει στον παθητικό ρόλο του αποδέκτη, που έχει εναποθέσει τις αποφάσεις που θα καθορίσουν τη ζωή του στην πολιτεία. Αν προσθέσουμε και την αποκοπή του από τη φύση σε συνδυασμό με την εξάρτησή του από την χρήση της τεχνολογίας, μακροπρόθεσμα οδηγείται σε μια ψυχοσωματική ανισορροπία, που αλλοιώνει τη σχέση με τις ρίζες του.

Συμπερασματικά, όταν μιλάμε για κινδύνους που απειλούν την πόλη, είτε με κοινωνικούς είτε με οικονομικούς όρους, μοιραία τους αναγάγουμε σε πολιτισμικό επίπεδο. Κι αυτό συμβαίνει εξαιτίας της πολυπλοκότητας και του μεγάλου εύρους διαδικασιών που απαιτούνται για τη ρύθμισή τους. Στο σημείο αυτό γίνεται αντιληπτό ότι η έννοια της πόλης δεν μπορεί να εννοηθεί ξεχωριστά από την έννοια της χώρας, καθώς οι συνέπειες των δράσεων της μιας καθορίζουν την πορεία της άλλης, όντας σε αμφίδρομη σχέση.

1.4. Αλλαγή τοπίου - μετά covid εποχή

Στον απόηχο του 20^{ου} αιώνα το τοπίο στις πόλεις έχει αρχίσει ν' αλλάζει. Το ξέσπασμα της πανδημίας του κορονοϊού, που θα συνδεθεί με το ισχυρότερο καθολικό “*lockdown*” (γενική απαγόρευση κυκλοφορίας) στην ιστορία της ανθρωπότητας, μετατρέπει τα πρώην πολύβουα αστικά κέντρα σε πόλεις φαντάσματα. Ξαφνικά η τροχιά του πλανήτη μπαίνει σε παύση, δημιουργώντας δυστοπικές εικόνες άγριων κι εγκαταλελειμμένων τοπίων άνευ παλμού. Τα πρωτοφανή μέτρα απαγόρευσης συνάθροισης σε συνδυασμό με την αναστολή λειτουργίας επιχειρήσεων διαφόρων κλάδων επηρεάζουν ολόκληρο τον κόσμο. Μαζί και την Ελλάδα.

Από εκείνη τη στιγμή διαμορφώνονται νέες τάσεις, φέρνοντας τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) στην πρώτη γραμμή βοήθειας, ως τον εγγύτερο θεσμό στον πολίτη. Από εκείνη τη στιγμή κι έπειτα γινόμαστε κι εμείς αυτόπτες μάρτυρες του προσαρμοσμένου σχεδιαστικού μοντέλου εύρυθμης λειτουργίας της πόλης.

Οι νέες τάσεις που διαμορφώνουν την πόλη του μέλλοντος αφορούν κυρίως στην ψηφιακή επανάσταση, σύμφωνα με δημοσίευμα του Οικονομικού Επιμελητηρίου (Οικονομικά Χρονικά 168, 2020). Μολονότι είχε ξεκινήσει αρκετά νωρίτερα, με την εμφάνιση του “*internet*” (διαδίκτυο), ωστόσο η αλματώδης τεχνολογική πρόοδος που συντελείται στις μέρες μας αποτελεί ορόσημο, έχοντας επικρατήσει ως η “4^η Βιομηχανική Επανάσταση”. Σ’ αυτήν αποδίδεται η ικανότητα επεξεργασίας σημαντικού όγκου παραγόμενων δεδομένων, μέσω αλγορίθμων και με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Καθώς λοιπόν οι ΤΠΕ μπαίνουν δυναμικά στη ζωή μας, φανερώνονται νέες ευκαιρίες, αλλά και προκλήσεις για τις κοινωνίες. Τα συστήματα μετασχηματίζονται και οι Αρχές οφείλουν ν’ αναπροσαρμόσουν σχέδια και υποδομές βάσει των νέων δεδομένων, ώστε να βοηθήσουν τις πόλεις τους στην ομαλή μετάβαση στην ψηφιακή εποχή.

Παρά τη σωρεία προβλημάτων των τελευταίων μηνών, η πανδημία φαίνεται να προμηνύει και μια θετική εξέλιξη. Αυτή της προσαρμοστικότητας, που θα αποτελέσει και το βασικό χαρακτηριστικό των μελλοντικών γενεών. Κι ενώ εξακολουθούμε ν’ αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα των πεπερασμένων πόρων και της αποτελεσματικής διαχείρισής τους, σήμερα πια έχουμε τη δυνατότητα της επανεκτίμησης της κατάστασης μέσα από την κατάλληλη εφαρμογή των τεχνολογικών μέσων. Λαμπρό παράδειγμα αποτελεί η απομακρυσμένη εργασία και η τηλεεκπαίδευση, που εφαρμόστηκαν με επιτυχία κατά τη διάρκεια του κορονοϊού σε ποσοστό του αστικού πληθυσμού που διέθετε τον απαιτούμενο εξοπλισμό.

Στον αντίποδα, όπως ισχυρίζεται ο καθηγητής του *Harvard*, *Edward Glaeser*, οι επερχόμενες γενιές που θα ξεκινήσουν τη ζωή τους μέσα σε μια ψηφιακή πραγματικότητα, μην έχοντας βιώσει κάτι το διαφορετικό, δεν θα μάθουν και την κοινωνικοποίηση, όπως τη έχουμε εμείς συνδέσει με τους

δημόσιους χώρους των πόλεων (Glaeser, 2021). Γεγονός που θα υποβαθμίσει και το ρόλο τους μελλοντικά.

Όπως και να' χει, με τα υπέρ και τα κατά της, η 4^η βιομηχανική επανάσταση είναι γεγονός και πλέον εναπόκειται στις τοπικές δυνάμεις η χάραξη εκείνης της πολιτικής που θα εναρμονίσει το τεχνολογικό περιβάλλον με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Βέβαια, οι κίνδυνοι που απειλούν την ισορροπία της πόλης είναι τόσοι πολλοί και διαφορετικής φύσης, που προϋποθέτουν ένα πολύπλοκο σύστημα διασυνδεδεμένων υπηρεσιών για την πρόληψή τους. Ο στρατηγικός προγραμματισμός επομένως όσον αφορά στη διαχείριση κρίσεων πρέπει να εμπεριέχει όλες τις επιμέρους στρατηγικές του καθενός ξεχωριστά⁷. Κι αυτό γιατί κάθε κρίση που ξεσπά στην πόλη επηρεάζει συνολικά τη λειτουργία της, απειλώντας την ανθεκτικότητά της.

1.4.1 Κίνδυνοι τεχνολογικής φύσης

Κι ενώ η ψηφιακή εποχή μας βρίσκει να έχουμε κάνει τρομακτική πρόοδο στους διάφορους τομείς της καθημερινότητάς, μαζί με την ανάπτυξη των επιστημών και την εξέλιξη της τεχνολογίας, παράλληλη αύξηση σημειώνεται κι ως προς τους τεχνολογικούς κινδύνους (BeSafeNet, 2021). Αυτοί οφείλονται στην επικινδυνότητα των υλικών που χρησιμοποιούνται από τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα. Τέτοιου είδους υλικά συναντώνται κυρίως σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις (πχ. φυσικού αερίου, πετρελαίου) και σε περίπτωση ατυχημάτων προκαλούν την απελευθέρωση ραδιενεργών ή τοξικών ουσιών. Η άμεση ή και μακροχρόνια έκθεση των έμβιων όντων σε τόσο επιβλαβείς ουσίες (π.χ. ακτινοβολίες) επηρεάζει δυσμενώς την δημόσια υγεία, προκαλώντας από απλούς τραυματισμούς μέχρι και θάνατο. Εξίσου επικίνδυνες θεωρούνται λοιπόν και για το περιβάλλον στο οποίο ζούμε, αλλά και για την περιουσία μας.

Για να γίνει κατανοητό, οι κίνδυνοι τεχνολογικής φύσης σχετίζονται με τις υλικοτεχνικές υποδομές των πόλεων, όπως είναι τα δίκτυα μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, κ.ο.κ., άρα δύνανται να κάνουν την εμφάνισή τους παντού. Ωστόσο δεν αποτελούν αποκλειστικά μεμονωμένες διαρροές ή εκρήξεις οφειλόμενες σε ανθρώπινο ή εξωγενή παράγοντα. Σε πολλές περιπτώσεις ξεφεύγουν από τα όρια των εγκαταστάσεων, με αποτέλεσμα να διαχέονται στον ευρύτερο χώρο καταστρέφοντας ολόκληρα οικοσυστήματα.

Τρανταχτό παράδειγμα των ανωτέρω αποτελεί το ατύχημα του Τσέρνομπιλ, που συνέβη το 1986 σε πυρηνικό σταθμό παραγωγής ενέργειας της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Μάλιστα οι καταστροφικές επιπτώσεις από τα επικίνδυνα υλικά “*Hazmat*” που απελευθερώθηκαν στην ατμόσφαιρα, εκτιμάται

⁷ Ως κρίση ορίζεται μία κατάσταση που παρεκκλίνει από την κανονικότητα, δημιουργώντας ένα ασταθές κι επικίνδυνο περιβάλλον με άγνωστο αντίτυπο, χρήζοντας εσπευσμένης αντίδρασης για επαναφορά στην αρχική κατάσταση. (Σφακιανάκης, 1998, σελ.14)

ότι επηρέασαν τη ζωή πάνω από τριών εκατομμυρίων ανθρώπων⁸. Τέτοιου είδους ατυχήματα, λόγω της ευρείας έκτασης που ενδέχεται να πάρουν, χαρακτηρίζονται ως υψηλού κινδύνου και δεν θα μπορούσαν να παραλειφθούν από την εργασία μας.

1.5 Ανακεφαλαίωση

Ανακεφαλαιώνοντας, παρακολουθήσαμε την εξέλιξη της πόλης από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και σήμερα. Διαπιστώσαμε ότι ενώ η μορφή της μεταβάλλεται ανάλογα με τα σημεία των καιρών, οι κίνδυνοι που διατρέχει πολλαπλασιάζονται. Η έντονη αστικοποίηση φέρνει τις τοπικές αρχές αντιμέτωπες με νέες και παλιές προκλήσεις. Στην προσπάθειά μας ν' αναλύσουμε όλους αυτούς τους κινδύνους που απειλούν τη βιωσιμότητά της η λίστα φαίνεται ατελείωτη. Η ανάγκη για νέες προσεγγίσεις και άλλου είδους εργαλεία για την προστασία του συνόλου της πόλης παρουσιάζεται επιτακτική (<https://unhabitat.org>).

Γι' αυτό κρίνεται σκόπιμος ο επαναπροσδιορισμός των κατευθυντήριων γραμμών της τοπικής αυτοδιοίκησης σε συνεργασία με την ευρύτερη δημόσια διοίκηση της χώρας. Ο αυξανόμενος αριθμός ζητημάτων ασφαλείας που αφορούν την πόλη πρέπει να ληφθεί υπόψιν στα πλαίσια μιας ολιστικής προσέγγισης των Αρχών, καθώς οι επιμέρους στρατηγικές συνθέτουν και το συνολικό όραμα για αειφορία. Υιοθετώντας μια τέτοιου είδους θεώρηση και με αρωγό την ιλιγγιώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας, οι τοπικές δυνάμεις μπορούν να κάνουν τις πόλεις τους ανθεκτικές σε μελλοντικούς κραδασμούς.

8 <https://wwwworld-nuclear.org/information-library/safety-and-security/safety-of-plants/chernobyl-accident.aspx>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Όπως συζητήσαμε προηγουμένως, οι πόλεις έχοντας περάσει στη σφαίρα της παγκοσμιοποίησης λειτουργούν ως ζωντανά κέντρα δραστηριότητας των περισσότερων ανθρώπων. Κατά συνέπεια οι ποιοτικές συνθήκες διαβίωσης μέσα σε αυτές αποτελούν πρωταρχικό σκοπό του κρατικού μηχανισμού. Στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσεων, οι τοπικές δυνάμεις προβαίνουν στην άσκηση πολιτικών που στοχεύουν στην επανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού. Έτσι, καταλήγουν στο επίκεντρο πολλαπλών μετασχηματισμών και σοβαρών αποφάσεων. Αυτό που επιθυμούν στην πραγματικότητα είναι η ανθεκτικότητα.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί λοιπόν θα γίνει ανάλυση της θεωρίας περί ανθεκτικότητας, με τις βασικές συνιστώσες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν. Ιδιαίτερη έμφαση θα δώσουμε στην αστική ανθεκτικότητα, καθώς εμπλέκεται με την έννοια της βιωσιμότητας, όσον αφορά στον μετασχηματισμό των χωροταξικών αστικών υποδομών. Με αυτή την ανάλυση θα καταστεί σαφές ότι μέσω του πολυδιάστατου αυτού προσαρμοστικού μοντέλου, η πολιτεία θα είναι σε θέση να βρει τρόπους απόκρισης στις διαρκείς πιέσεις της καθημερινότητας, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα το μέλλον της.

2.2 Προσεγγίζοντας τον όρο “ανθεκτικότητα”

Τι σημαίνει όμως ανθεκτικότητα; Γνωστή και ως “*resilience*” στα αγγλικά, στην πραγματικότητα ο όρος αποδίδεται στην λατινική γλώσσα, που χρησιμοποίησε τη λέξη “*resiliō*”, με τη σημασία του “αναπηδώ προς τα πίσω, αντικρούω, ανακάμπτω”. Ως έννοια πρωτοεμφανίστηκε στο πεδίο της Οικολογίας, όταν η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος συνδέθηκε με την αειφορία και εν τέλει ενσωματώθηκε στο όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο *Stanley Holling* (1996, σελ.51-56) συγκεκριμένα απέδωσε την ανθεκτικότητα στο οικοσύστημα που ενώ υφίσταται διαταραχή έχει την ικανότητα όχι μόνο να διατηρεί τις λειτουργίες και την αρχική δομή του, αλλά και να αναδιοργανώνεται.⁹ Με άλλα λόγια να προσαρμόζεται. Ο ίδιος

⁹ <https://dictionary.university/latin-dictionary.org>

ερευνητής επιχείρησε στη συνέχεια να εισάγει τον όρο στον τομέα της μηχανικής, δίνοντας έμφαση αυτή τη φορά στο μέγεθος της διαταραχής και το χρόνο επαναφοράς του συστήματος. Αυτή η προσέγγιση εμπεριέχει την έννοια της ελαστικότητας. Στο πέρασμα των ετών η ανθεκτικότητα έγινε αντικείμενο μελέτης των κλάδων της ψυχολογίας και της φυσικής, ως η ιδιότητα ενός προσώπου/αντικειμένου να επιβιώνει και να μπορεί να επιστρέψει στην αρχική του μορφή, αφού έχει υποστεί προηγουμένως κάποιο τραύμα (Barata – Salgueiro & Erkip, 2014).

Η χρήση του όρου σταδιακά εξαπλώθηκε και σε άλλα επιστημονικά πεδία, αποκτώντας ιδιαίτερη σημασία για τις κοινωνικές και τις οικονομικές επιστήμες.

Εικόνα 2.1

Εξελικτική πορεία του όρου “ανθεκτικότητα”

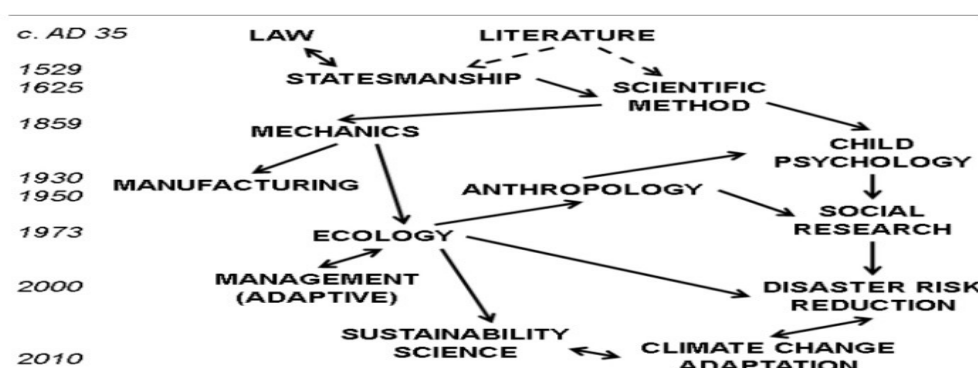

Fig. 6. Schematic diagram of the evolution of the term “resilience”.

Πηγή: Alexander D.E. (2013), σελ 2714

Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται η δυνατότητα μιας κοινωνίας ή οικονομίας αντίστοιχα να αντιπαρέρχεται τις διάφορες κρίσεις και να επαναφέρει τη λειτουργική δραστηριότητά της στα επίπεδα που βρισκόταν πριν αυτές ξεσπάσουν.

Στην ελληνική βιβλιογραφία η προσπάθεια της επιστημονικής κοινότητας για αποδοχή μιας καθολικής και πλήρως αποδεκτής ερμηνείας μέχρι και σήμερα δεν έχει τελεσφορήσει. Ο λόγος που στέκεται εμπόδιο σε αυτή την προσπάθεια είναι η εισχώρηση πολλών επιστημών στο συγκεκριμένο πεδίο. Καταλήγοντας λοιπόν, δεχόμαστε ότι η σημασία που έχει πάρει κατά καιρούς ο όρος έχει υποστεί επιρροές από διάφορες κατευθύνσεις, τροφοδοτώντας μετέπειτα και την έννοια του μετασχηματισμού, ήτοι την ανάπτυξη νέων διεξόδων εξέλιξης (Walker, Holling, Carpenter, Kinzig, 2004). Ωστόσο, η ουσιαστική διάκριση των διαφόρων ερμηνειών έχει να κάνει με τα αντικείμενα και τα συστήματα, όπου τα τελευταία χαρακτηρίζονται από την οριοθέτηση του συνόλου των δρώντων αντικειμένων και της μεταξύ τους σχέσης.

“Think of resiliency, on the other hand, as the ability of a system to recover from a disturbance. Recovery requires options to that one “best” way of doing things in case that way is blocked or disturbed. A resilient system is adaptable and diverse. It has some redundancy built in. A resilient perspective acknowledges that change is constant and prediction difficult in a world that is complex and dynamic.[...] Resilience thinking is a new lens for looking at the natural world we are embedded in and the manmade world we have imposed upon it” (Ward.C,2007)

2.2.1 Θεωρητική ανάλυση της ανθεκτικότητας

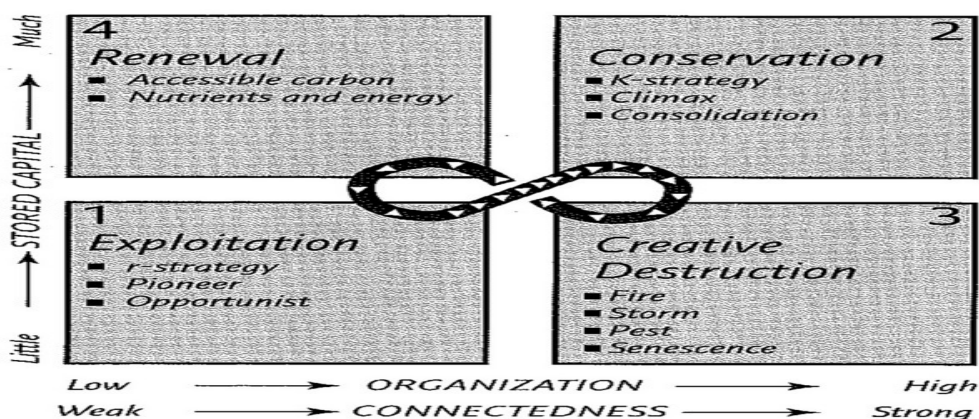
Η θεωρία της ανθεκτικότητας, όπως έχει προκύψει μέσα από τη μελέτη της δυναμικής που φέρουν τα οικοσυστήματα, βασίζεται σε ένα μοντέλο κύκλου προσαρμογής. Ο προσαρμοστικός αυτός κύκλος προσδιορίζεται μέσα από τέσσερις φάσεις.

Κατά την πρώτη, η δυναμική ενός συστήματος βρίσκεται ακόμα στη φάση της ανάπτυξης. Μπαίνοντας στη δεύτερη μπορούμε να μιλάμε και για διατήρηση. Ουσιαστικά αυτές οι δύο περιγράφουν μια κατάσταση συντήρησης της υπάρχουσας μορφής. Προχωρώντας στην τρίτη, πλέον αναφερόμαστε στην φάση της απελευθέρωσης, για να καταλήξουμε στην τέταρτη και τελευταία που οδηγεί στην συνολική ανανέωση.

Προκειμένου να κατανοήσουμε την διαδοχική αλληλουχία των μεταβατικών σταδίων από την οργάνωση στην αυτοανόρθωση, αρκεί να σκεφτούμε ζητήματα αντιμετώπισης κρίσεων και τις διαδικασίες αναδιοργάνωσης που ακολουθούν. Αν θέλουμε να απεικονίσουμε σχηματικά το συγκεκριμένο μοντέλο, αυτό παρουσιάζεται ως εξής:

Εικόνα 2.2

Προσαρμοστικός κύκλος του Holling

Πηγή: https://research-legacy.arch.tamn.edu/epsru/course_Readings/Lden671MARS689/LDEV671_Readings/Holling_Art3_resilienceterrestrial.pdf, pg.95

Από το παραπάνω διάγραμμα μπορεί να διαμορφωθεί μια πλήρης εικόνα της δυναμικής μεταξύ των τεσσάρων επιπέδων λειτουργίας ενός συστήματος. Ο αέναος κύκλος που δημιουργείται, ξεκινώντας

από τη διαδικασία της εκμετάλλευσης μέχρι αυτή της ανασύνταξης δείχνει το επίπεδο αλληλοσύνδεσης μεταξύ τους. Σε αυτή την συνεχή διαδικασία προσαρμογής καίριο ρόλο αποκτά και η ταχύτητα των εξελίξεων, καθώς αργές και βαθμιαίες φάσεις συσσώρευσης οδηγούν σε εξίσου βραδείες αλλαγές και το αντίθετο. Τέλος, η χρήση του συνιστώμενου μοντέλου μπορεί να μας οδηγήσει σε μια εις βάθος κατανόηση των πιο πολύπλοκων συστημάτων, όπως είναι η κοινωνία.

Κεφ. 2.3: Εξειδικεύοντας την Αστική Ανθεκτικότητα

2.3.1. Αστική ανθεκτικότητα για πόλεις που αντέχουν

Μεταφέροντας την ιδέα για ανθεκτικότητα στην κλίμακα των πόλεων, μιας και βρίσκονται στο επίκεντρο του κοινωνικοπολιτικού γίνεσθαι, η θεωρία περί αστικής ανθεκτικότητας φέρνει μια καινούρια οπτική στην αντιμετώπιση των διαχρονικών προκλήσεων. Οι πόλεις, λόγω της προσέλκυσης υπέρογκου αριθμού κατοίκων, όπως αναφέραμε νωρίτερα, συγκεντρώνουν στο εσωτερικό τους περιβάλλον πληθώρα κινδύνων. Η ετερογενής σύστασή τους δε, τις μετατρέπει σε πολύπλοκα και δυναμικά συστήματα αλληλεπίδρασης, μέσα στα οποία ασκούνται συνεχείς πιέσεις. Οι διαχρονικές αυτές εντάσεις που στοχεύουν προς κάθε κατεύθυνση τις καθιστούν ακόμη πιο ευάλωτες και δυσχεραίνουν την επαναφορά των λειτουργιών τους στα αρχικά επίπεδα. Ειδικότερα μετά από επίμονες κρίσεις -όπως η οικονομική Κρίση, η κλιματική αλλαγή και η πανδημία- γίνεται εντονότερη η αναζήτηση του προτύπου της ανθεκτικής πόλης.

Το ίδρυμα *Rockefeller* διατυπώνει σε έναν ευρέως αποδεκτό ορισμό την αστική ανθεκτικότητα ως την “ικανότητα κατοίκων, κοινοτήτων, θεσμών, επιχειρήσεων και δομών μιας πόλης να επιβιώνουν, να προσαρμόζονται και να εξελίσσονται ανεξάρτητα από τις χρόνιες πιέσεις και τις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που τυχόν αντιμετωπίζουν” (*Arup / Rockefeller Foundation, 2014, σελ.13*).

Ένα χρόνο νωρίτερα, οι *Collier, Nedovic*, κ.α. απέδωσαν στη θεωρία που μελετάμε άλλη μια διάσταση, εκτός της ικανότητας απορρόφησης των κραδασμών. Η διάσταση αυτή αναφέρονταν στην δυνατότητα της αστικής ανθεκτικότητας να παρέχει προοπτικές για πλήρη αλλαγή (*Collier κ.α., 2013*).

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω, μπορούμε με τη σειρά μας να θεωρήσουμε ως ανθεκτική την πόλη που ενσαρκώνει όλη αυτή τη φιλοσοφία. Που έχει αναπτύξει δηλαδή στο μέγιστο βαθμό ένα σύστημα πρόληψης και διαχείρισης των χρόνιων και αιφνίδιων αναταράξεων που απειλούν την ισορροπία του εσωτερικού της. Οι εν δυνάμει κίνδυνοι μπορεί να αφορούν στο περιβάλλον, τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες ή να είναι τεχνολογικής φύσης, όπως έχουν περιγραφεί στο προηγούμενο κεφάλαιο. Επομένως, προκειμένου να θωρακιστούν με ασφάλεια οι ανθρώπινες ζωές,

η πόλη αυτή έχει χρέος να διατηρήσει τη θέση και την ταυτότητα της, συντηρώντας τη λειτουργική της κατάσταση, συμπεριλαμβανομένων όλων των υποδομών και συστημάτων που την απαρτίζουν.¹⁰

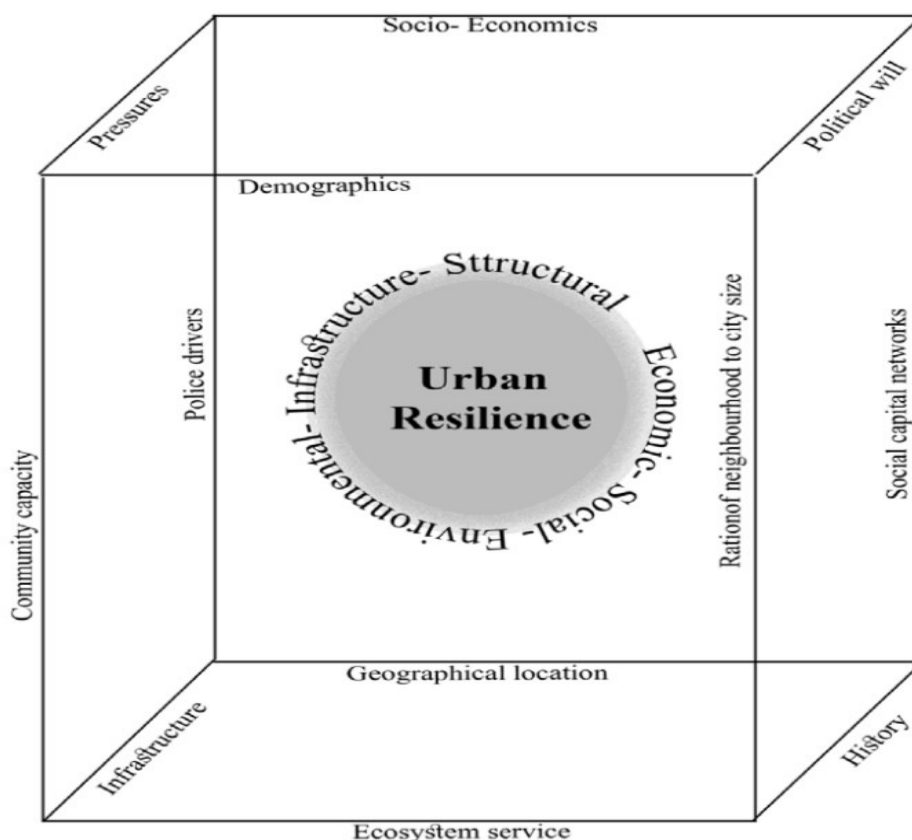
2.3.2. Βασικοί πυλώνες αστικής ανθεκτικότητας

Πώς όμως μπορεί μία πόλη να φτάσει στο σημείο να θεωρείται κατά γενική ομολογία ανθεκτική; Δεδομένου ότι η θεωρία της αστικής ανθεκτικότητας περικλείει το συγκερασμό πολλών και διαφορετικών διαστάσεων, ποιους τομείς θα πρέπει να συνυπολογίσουμε ώστε να είμαστε σε θέση αργότερα και να την αξιολογήσουμε;

Το 2013 οι *Collier*, κ.α. απεικόνισαν σχηματικά ορισμένες διαστάσεις που προσδιορίζουν τους αστικούς χώρους (Εικόνα 2.3).

Εικόνα 2.3

Διαστάσεις αστικής ανθεκτικότητας (Collier κ.α.,2013)

Πηγή:https://www.academia.edu/29274568/Collier_et_al_2013

Αναπαριστώντας για την ακρίβεια έναν κύβο, όπου κάθε πτυχή των πλευρών του αντιστοιχεί και σε ορισμένο επιστημονικό κλάδο, μας βοήθησαν να κατανοήσουμε ότι τελικά η ανθεκτικότητα μπορεί

¹⁰ <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/resilient-cities.htm>

να χτιστεί σταδιακά με την επίλυση των επιμέρους προβλημάτων ανά τομέα. Για το λόγο αυτό την τοποθέτησαν και στο κέντρο, όπως φαίνεται παραπάνω. Οι προοπτικές που εμφανίζονται στους επιστημονικούς τομείς συνθέτουν και την ορθή ή μη εφαρμογή της. Αν θέλουμε να συνοψίσουμε τους παράγοντες του *Collier* σε βασικούς πυλώνες, πάνω στους οποίους θα μπορέσουμε να οικοδομήσουμε το μέλλον των πόλεων, αυτοί θα είναι οι εξής:

Πίνακας 2.1

Πυλώνες αστικής ανθεκτικότητας

• Κοινωνικός (ποιότητα ζωής, δημόσια υγεία, ευημερία, δημογραφικά στοιχεία, κάλυψη βασικών αναγκών, κοινωνικό κεφάλαιο, ευαισθητοποίηση, τοπική απασχόληση)	• Περιβάλλοντος και υποδομών (διασφάλιση φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, ευπάθεια υλικοτεχνικών κατασκευών, αναβάθμιση δικτύων & τεχνολογικών συστημάτων)
• Οικονομικός (πόροι, χρηματοδότηση, αγορές, επιχειρήσεις, τοπική ανάπτυξη, ενίσχυση οικονομικής ευημερίας, διαφορετικά επίπεδα οικονομίας)	• Θεσμικός (διοικητικό πλαίσιο, ηγεσία, ενδυνάμωση φορέων, κατάρτιση, στρατηγικός προγραμματισμός, κυβερνητικά συστήματα και μη)

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Πρακτικά όλη η προσπάθεια για αντοχή έγκειται στην εξισορρόπηση μεταξύ φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος, συνυπολογίζοντας τα κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία που τα πλαισιώνουν (*Abhas K., κ.α., 2013*). Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι η διαχείριση κινδύνων δεν αφορά μόνο το δομημένο περιβάλλον, αν και πολλοί συνηθίζουν να τα συσχετίζουν.

Κεφ. 2.4: Ιδιότητες ανθεκτικών πόλεων

2.4.1. Το δίκτυο 100RC του ιδρύματος Rockefeller

Στα πλαίσια της αποσαφήνισης της χρησιμότητας της αστικής ανθεκτικότητας και των εργαλείων της στην πράξη, ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς της παγκόσμιας κοινότητας αναπτύσσουν κατά

καιρούς ποικίλες πολιτικές. Μέσω των προγραμμάτων τους στοχεύουν στην αποτελεσματική καθοδήγηση των πόλεων προς το σκοπό της επίτευξης της ανθεκτικότητας. Παράλληλη δράση αναπτύσσει και το ίδρυμα “Rockefeller”, το οποίο για πάνω από εκατό χρόνια έχει αφιερώσει το έργο του αποκλειστικά στην ενίσχυση της ευημερίας των ανθρώπων όλου του κόσμου.

Το 2013 λοιπόν, σε συνεργασία με την υπηρεσία αρχιτεκτονικού σχεδιασμού “Arup” συστήνουν το πρόγραμμα των 100 ανθεκτικών πόλεων, γνωστό και ως “100RC” (100 Resilient Cities)¹¹. Πρωταρχικός στόχος του προγράμματος είναι η παροχή τεχνογνωσίας και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, ώστε ν’ αποκτήσουν αντοχή απέναντι στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα.

Η πρωτοβουλία αυτή προκρίνει την ολιστική αντιμετώπιση της πόλης, με την κατανόηση των επιμέρους διακριτών στοιχείων που τη συναπαρτίζουν, καθώς και των κινδύνων που ήδη υφίστανται (*shocks*) ή που ενδέχεται να εμφανιστούν (*stresses*) (Εικόνα 2.4). Εστιάζει επίσης σε μια πιο περιεκτική οικονομία, ενώ προωθεί την συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων, με απώτερο σκοπό την δημιουργία συστημικών αλλαγών που θα ωφελήσουν τους πιο ευάλωτους.

Εικόνα 2.4
Shocks and Stresses

Geophysical/Meteorological	Human induced
<ul style="list-style-type: none"> • Typhoons/hurricanes/cyclones • Tornadoes • Severe thunderstorms • Flooding • Earthquakes • Tsunamis • Landslides • Volcanoes • Heat/cold waves • Drought • Wildfires (naturally occurring) • Climate variability • Land degradation 	<ul style="list-style-type: none"> • Terrorism • Conflict • Gender-based violence • Coups • Crime/ violence • Fire • Social exclusion/ discrimination • Market failures • Population pressure • Extreme poverty • Irregular migration • Land/soil degradation
Biological	Technological
<ul style="list-style-type: none"> • HIV/AIDS • Vector borne diseases (dengue, influenza, malaria, etc.) • Hepatitis • Cholera • Avian Influenza • Ebola • SARS 	<ul style="list-style-type: none"> • Toxic spills • Dam failure • Nuclear disaster • Grid failure

Πηγή: [https:// reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GN02_ShocksandStressesMsmt_Final.pdf](https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GN02_ShocksandStressesMsmt_Final.pdf), pg.3

Η καινοτομία του εγχειρήματος δεν περιορίζεται στην παροχή βοήθειας σε μεμονωμένες πόλεις, αλλά στην σύσταση μιας στρατηγικής ανθεκτικότητας παγκόσμιου βεληνεκού, που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί απ’ οποιονδήποτε. Το δίκτυο πόλεων ουσιαστικά ενθαρρύνει κρατικές οργανώσεις

¹¹ <https://www.rockefellerfoundation.org/100-resilient-cities> (Διασυνδεδεμένες πόλεις με τεχνογνωσία -εθνική και διεθνή. Στο δίκτυο συμμετέχουν πόλεις απ’ όλο τον κόσμο, ανάμεσά τους και οι δύο μητροπόλεις της Ελλάδας, Αθήνα και Θεσσαλονίκη)

και μη, ιδιωτικούς φορείς και απλούς πολίτες να συνεισφέρουν στη διάδοση των καλών πρακτικών και στη γενικότερη διάχυση της γνώσης, σε επίπεδο ανταλλαγής εμπειριών. Ακόμη, ενισχύει τους συμμετέχοντες με χρηματικούς πόρους, αλλά και ακριβή υλικοτεχνική καθοδήγηση για τη δημιουργία γραφείου αστικής ανθεκτικότητας, που θα συντονίζει και θα ελέγχει την υλοποίηση των συνιστώμενων πρακτικών. Η υποστήριξη που παρέχεται, χαρακτηρίζεται από υψηλών προδιαγραφών ομάδα εμπειρογνομόνων, που εξειδικεύουν τη στρατηγική τους κατεύθυνση ανάλογα με την φύση του κινδύνου που απειλεί την εκάστοτε περιοχή.

Σε αυτό το πνεύμα καταρτίζουν και το “Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας” (ΠΑΑ) ή αλλιώς “City Resilience Framework” (CRF) (Εικόνα 2.5). Πρόκειται για ένα μοναδικό εργαλείο που εμπεριέχει τους κατάλληλους δείκτες για τη μέτρηση του επιπέδου ανθεκτικότητας μιας πόλης, υπογραμμίζοντας την πολυπλοκότητα των λειτουργιών της.

Εικόνα 2.5
Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας (CRF)

Πηγή: Αθήνα αναδύομενη μητρόπολη, προκαταρκτική αξιολόγηση ανθεκτικότητας, σελ.13

Ο γενικός δείκτης ανάλυσης που προκύπτει, συναποτελείται από 12 άξονες ανάπτυξης και 50 δείκτες μέτρησης (εικόνα 2.5). Όλοι μαζί συγκλίνουν σε τέσσερις ουσιαστικές διαστάσεις:

- i. τους πολίτες ή κατοίκους (ευεξία)
- ii. την κοινωνικοοικονομική οργάνωση της πόλης
- iii. τον περιβάλλοντα χώρο (φυσικά οικοσυστήματα και υποδομές)
- iv. την γνώση που παρέχει η εμπειρία του παρελθόντος

Κατ' αυτόν τον τρόπο προσδιορίζονται όλα τα επιμέρους στοιχεία της πόλης, η γνώση των οποίων θεωρείται απαραίτητη για την μετέπειτα προσαρμογή κι εξέλιξή της. Αν κάτι πρέπει να συγκρατήσουμε από την δράση του *Rockefeller* είναι ότι τελικά η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο για την επίτευξη της ανθεκτικότητας.

2.4.2. Βασικά χαρακτηριστικά ανθεκτικών πόλεων

Αν θέλουμε να δούμε πόσο αντέχει η πόλη μας στις πιέσεις και αν μπορεί να παραμείνει αλώβητη ύστερα απ' αυτές, δεν έχουμε παρά να συγκρίνουμε τα χαρακτηριστικά της με αυτά που ορίζει το ίδρυμα *Rockefeller* ως βασικές αρχές της ανθεκτικότητας (*Rockefeller*, σελ. 5-6):

➔ Πόσο εύρωστη είναι;

Ένας ορθός σχεδιασμός διαμορφώνεται με προληπτικό τρόπο, ώστε να παρέχει μια σχετική αυτονομία μεταξύ των μεταβλητών ενός συστήματος. Υπό αυτή την έννοια, μια ενδεχόμενη βλάβη σε ορισμένο τομέα δεν θα οδηγήσει ολόκληρο το σύστημα σε κατάρρευση. Η πιθανή αποτυχία δηλαδή, που αναπόφευκτα συνιστά κομμάτι της ζωής, πρέπει να μπορεί να περιορίζεται και να είναι πλήρως ελεγχόμενη.

➔ Πόσο ευέλικτη είναι;

Με την έννοια της ελαστικότητας, αναφερόμαστε στην ικανότητα εκπόνησης διαφορετικών στρατηγικών και υιοθέτησης νέων πρακτικών. Η ιδιότητα αυτή της έγκαιρης ανάδρασης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος ξεκινά από την αντίληψη της αιτίας. Ειδικά στην εποχή μας, οι ΤΠΕ αποκτούν κυρίαρχο ρόλο στο συγκεκριμένο πεδίο.

➔ Προκρίνει την συμμετοχικότητα;

Όταν ένα όραμα είναι κοινό για μια κοινωνία, δεν μπορεί να μην συμμετέχουν όλα τα μέλη της, ιδίως οι ευάλωτες ομάδες. Η απομόνωση ενός τομέα δεν συμφωνεί με το πνεύμα

συνεργασίας που αποτελεί θεμέλιο λίθο της ανθεκτικότητας. Η δημιουργία συνεργατικού πνεύματος μεταξύ όλων των συνιστωσών θεωρείται απαραίτητη για την καλύτερη πρόληψη ή τον μετριασμό των επιπλοκών ενός συστήματος.

➔ Είναι **ευρηματική**;

Σε ώρες κρίσης απαιτείται διορατικότητα για εκμετάλλευση των υπάρχοντων πόρων με εναλλακτικό τρόπο. Όσο μεγαλύτερη είναι η επινοητικότητα των ανθρώπων που διαχειρίζονται τις καταστάσεις, τόσο περισσότερες θα είναι και οι προοπτικές για επιβίωση ή περαιτέρω ανάπτυξη των οργανισμών.

➔ Χρησιμοποιεί **συνεκτικές** διαδικασίες;

Η συνεκτικότητα σε κάθε περίπτωση επηρεάζει τις διαδικασίες της επικοινωνίας και της ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των φορέων. Προωθεί παράλληλα και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, κάνοντάς τους αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

➔ Χαρακτηρίζεται από **ετοιμότητα**;

Η ταχύτητα αντίδρασης ενός συστήματος είναι εξίσου σημαντική. Σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, οι μηχανισμοί πρέπει να είναι σε εγρήγορση, ώστε να ανιχνεύουν γρήγορα την πίεση που δέχονται, να ενεργοποιούν την εμπειρία του παρελθόντος και να προσαρμόζουν τις δομές τους. Να έχουν δηλαδή αντανακλαστική ικανότητα.

➔ Διαθέτει **πλεονάσματα**;

Αν κάποιο τμήμα βρεθεί σε κίνδυνο, τότε θα πρέπει το σύστημα στο σύνολό του να είναι σε θέση να υποστηρίξει την “άρρωστη” περιοχή, έως ότου αποκατασταθεί η βλάβη. Η έννοια του πλεονάσματος εμπεριέχει και την έννοια της ποικιλότητας στον τρόπο αντίδρασης στις διάφορες καταστάσεις που παρουσιάζονται.

Μετρώντας λοιπόν το επίπεδο των παραπάνω συνιστωσών, κατά τον *Rockefeller*, μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα για την κατάσταση της αστικής ανθεκτικότητας της πόλης μας και ανάλογα με τα αποτελέσματα να την ενισχύσουμε, επεμβαίνοντας στους διάφορους τομείς, είτε συνδυαστικά είτε μεμονωμένα. Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να δώσουμε έμφαση και σ’ ένα ακόμη στοιχείο, που αντλούμε από την επικαιρότητα. Η έξτρα αυτή ιδιότητα δεν είναι παρά η

εναρμόνιση με το φυσικό περιβάλλον. Η καλύτερη δυνατή ενσωμάτωση των υποδομών, με την χρήση για παράδειγμα φιλικών προς το περιβάλλον υλικών, θα μειώσει σε σημαντικό βαθμό τις καταπονήσεις που έχουν σχέση με την κλιματική αλλαγή, συμβάλλοντας στον περιορισμό των ταχέως αυξανόμενων περιβαλλοντικών κραδασμών.

Συνολικά λοιπόν, μια ανθεκτική πόλη είναι ταυτόχρονα και **μετασχηματιστική**. Επιδιώκοντας πρωτοποριακές λύσεις, στοχεύει στην δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος με ισχυρά θεμέλια, που σταματά να είναι επιρρεπές σε κινδύνους. Επομένως, ο στόχος της πρόκλησης θετικής αλλαγής πρέπει να αφορά όλους ανεξαιρέτως και να προωθεί την αντίληψη περί ανάπτυξης **χωρίς αποκλεισμούς** (<https://unhabitat.gr>).

2.5 Ανακεφαλαίωση

Συνοψίζοντας, συμπεραίνουμε ότι η ανθεκτικότητα ως έννοια προϋπήρχε υποβόσκουσα σε κάθε πτυχή της πόλης. Για τον λόγο αυτό παρουσιάσαμε τη θεωρία της αστικής ανθεκτικότητας σαν ένα πρότυπο μοντέλο ανάπτυξης, που ακολουθεί την εξελικτική πορεία της πόλης, δίνοντάς της την δυνατότητα ν' αντιμετωπίσει τους αναδυόμενους κινδύνους και στη συνέχεια να τους μετατρέψει σε ευκαιρία για ανασυγκρότηση.

Ως προς την εφαρμογή της σαφέστατα διακρίνουμε διαφοροποιήσεις που σχετίζονται με το πλαίσιο αφενός μέσα στο οποίο μελετώνται οι οργανισμοί, το είδος αφετέρου των διαταραχών που υφίστανται. Ωστόσο, οι βασικές αρχές που την διέπουν παραμένουν ίδιες, με προοπτικές προσαρμογής στις ανάγκες των αδύναμων περιοχών που το έχουν περισσότερο ανάγκη. Ακολουθώντας αυτή την σκέψη εκπονήθηκε και το πρόγραμμα των 100 ανθεκτικών πόλεων, υπό την αιγίδα του ιδρύματος *Rockefeller*, παραδίδοντας στις πόλεις ένα αξιόπιστο εργαλείο παρακολούθησης κι ενίσχυσης της αντοχής τους, ταυτόχρονα με την προετοιμασία τους σε επικείμενες προκλήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΩΣ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Σήμερα πια, έχοντας σημειώσει ρεκόρ αρνητικών επιπτώσεων λόγω της πανδημίας του κορονοϊού σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξης, η ανάγκη των Κυβερνήσεων να θωρακίσουν τις πόλεις τους γίνεται πιο επίκαιρη από ποτέ. Η Ευρώπη προσπαθώντας να περιορίσει την εξάπλωση του φονικού ιού συσπειρώνεται κι επαναπροσδιορίζει τις κατευθύνσεις της, βασιζόμενη στις αρχές της αστικής ανθεκτικότητας. Μάλιστα αυτή τη φορά διαθέτει κι έναν αξιόπιστο σύμμαχο: τις ΤΠΕ. Το χρέος της διαφύλαξης της δημόσιας υγείας από τη μία και της πορείας προς την ανάκαμψη από την άλλη, φαίνεται να επωμίζεται κυρίως η τοπική αυτοδιοίκηση. Ωστόσο, μεταξύ των κρατών-μελών παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στον τρόπο διαχείρισης της κρίσης, που οφείλονται στα διαφορετικά επίπεδα ψηφιοποίησης των υπηρεσιών τους.

Η Ελλάδα, παρόλο που επέδειξε πυγμή και σταθερότητα από πλευράς διοίκησης και φάνηκε να αποφεύγει τα χειρότερα, κατατάσσεται πολύ χαμηλά στη λίστα των κρατών που χρησιμοποίησαν επιτυχώς την τεχνολογία για την ανάσχεση του *coronavirus*, όπως θα παρουσιαστεί στο επόμενο κεφάλαιο. Παρ' όλα αυτά, την κρίσιμη ώρα της επανάκαμψης φαίνεται να ευθυγραμμίζεται με τις πολιτικές προταγές της ΕΕ και να υιοθετεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανθεκτικότητας, αναδεικνύοντας για πολλοστή φορά τη σημασία της σφαιρικής προσέγγισης τέτοιων σοβαρών κινδύνων.

3.2 Ο ρόλος των ΟΤΑ στη διαχείριση κρίσης

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' και β' βαθμού, όντας πάντα με υπευθυνότητα στο πλευρό του πολίτη, συνιστούν τον πρώτο φορέα ανταπόκρισης σε περιπτώσεις εκδήλωσης αναταραχών. Κατά συνέπεια θεωρούνται και οι κύριοι υπεύθυνοι για τον περιορισμό των κινδύνων καταστροφών, μέσα από την ανάπτυξη των ικανοτήτων της πόλης τους. Οι κρίσεις που καλούνται να διαχειριστούν ενίοτε οι τοπικές αυτοδιοικήσεις, μολονότι διαφοροποιούνται ως προς το είδος, χρήζοντας και διαφορετικής μεταχείρισης, ωστόσο παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Το πρώτο εξ αυτών είναι και η ενδεχόμενη απειλή της απώλειας. Πρόκειται δηλαδή για μια

δυναμική κατάσταση, η οποία εντείνεται μέχρι να φτάσει στην κορύφωση, οπότε και ξεκινά η αποφόρτιση, χωρίς απαραίτητα να παρεμβάλλονται ενέργειες αντίδρασης.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό έχει να κάνει με το αίσθημα ανασφάλειας που δημιουργείται λόγω της αβεβαιότητας για την έκταση της ζημίας που μπορεί να προκληθεί. Σε αυτή την φάση το άγχος κυριεύει τους εμπλεκόμενους, αφού νιώθουν ότι ο έλεγχος ξεφεύγει από τα χέρια τους. Και φυσικά, επειδή μιλάμε για κρατικό μηχανισμό, το αίσθημα αυτό μεταφέρεται και στην δημόσια εικόνα, που στις μέρες μας πλήττεται πρώτη με την ανεξέλεγκτη αναμετάδοση των “*social media*” (κοινωνικά μέσα δικτύωσης). Εν τω μεταξύ, η ηθική βλάβη που προκαλείται, πυροδοτεί μια σειρά δυσλειτουργιών και στους υπόλοιπους τομείς ανθεκτικότητας (π.χ. οικονομία, κοινωνία, πολιτική).

Το τελευταίο σχετίζεται με την χρονική πίεση που ασκείται, υπό την οποία οι λήπτες των αποφάσεων οδηγούνται σε εσπευσμένες κινήσεις, ώστε να τερματίσουν την κρίση και να επαναφέρουν το σύστημα στην κανονικότητα.

Όπως ισχυρίζεται ο Κουσκουβέλης (1997), τα ξεσπάσματα κρίσεων, αλλά και η λήψη αποφάσεων ως αντίδραση σ’ αυτές, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτικής και θα έπρεπε να θεωρούνται δεδομένα. Όμως, παρά την αρνητική χροιά τους μπορούν να οδηγήσουν και στην αποσαφήνιση των καταστάσεων.

Γίνεται αντιληπτό λοιπόν, ότι οι ΟΤΑ καλούνται να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην αντιμετώπιση μιας κρίσης, όπως και κατά την ανάληψη πρωτοβουλιών με σκοπό τη συρρίκνωση των επιπτώσεων μιας ενδεχόμενης καταστροφής (<https://www.unisdr.org>). Ας μην ξεχνάμε άλλωστε, ότι η διαχείριση των έκτακτων αναγκών αποτελεί έναν από τους βασικότερους τομείς που επηρεάζουν την αστική ανθεκτικότητα.

Η ενδυνάμωση λοιπόν των τοπικών αρχών ανάγεται σε ύψιστη προτεραιότητα για την ενθάρρυνση της δημοκρατικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων, καθώς μέσα από την ενεργό συμμετοχή ομάδων πολιτών ή κοινωνικών εταίρων, μπορεί να υπάρξει αποτελεσματικότητα και κατά την περίοδο εφαρμογής των συνιστώμενων μέτρων.

Κι ενώ οι ΟΤΑ βρίσκονται στην πλεονεκτική θέση να μπορούν να κάνουν χρήση των εμπειρικών τους δεδομένων από παλαιότερες περιπτώσεις επιτυχούς διαχείρισης κρίσεων και να παρέχουν καθοδήγηση στους εμπλεκόμενους φορείς, παρ’ όλα αυτά η ιστορία έχει δείξει και την πλημμελή πολλές φορές συμβολή τους. Αυτή μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους και για αρχή στην ανεπάρκεια βασικών ανθρώπινων και οικονομικών πόρων. Ορισμένες φορές στην έλλειψη του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου. Άλλες πάλι στην απουσία οργανωτικότητας, ακόμα και στην πολυεπίπεδη διακυβέρνηση που δυσκολεύει το συντονισμό.

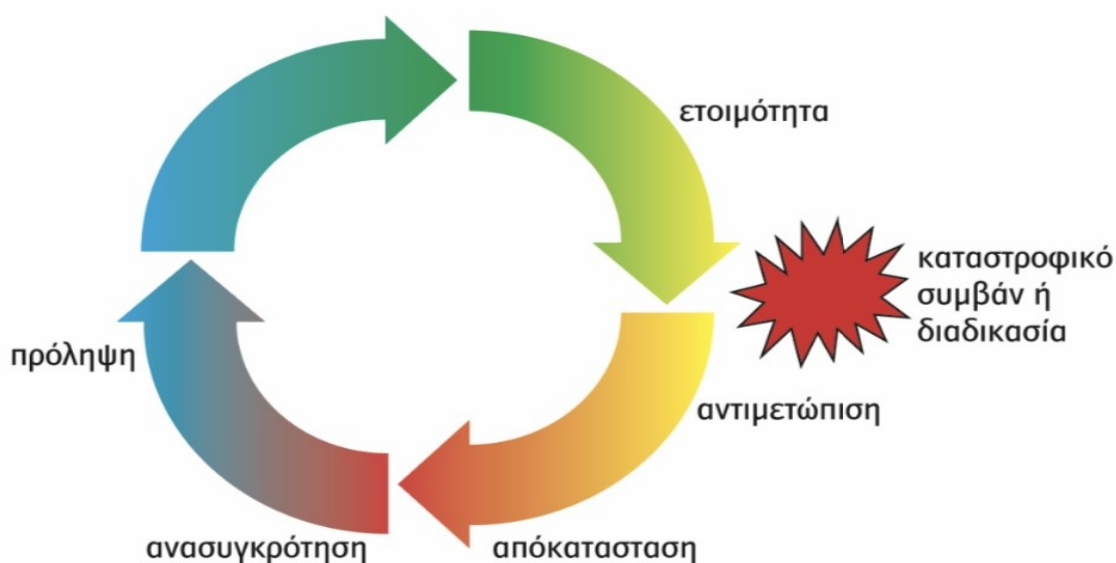
Ωστόσο, επειδή ακριβώς έρχονται αντιμέτωποι με πλήθος απειλών καθημερινά, έχουν ανάγκη από πρόσβαση σε αποτελεσματικά εργαλεία για να ενισχύσουν τα τρωτά τους σημεία. Επιπλέον, η ανάπτυξη προβλεπτικών μηχανισμών και στρατηγικών σχεδίων αντιμετώπισης μπορεί να

περισώσει ωφέλιμους για την εξέλιξη των κοινωνιών πόρους.

Για την επιτυχή έκβαση της διαχειριστικής προσπάθειας ο σχεδιασμός πρέπει να έχει την ακόλουθη πορεία (Εικόνα 3.1):

1. Προβλεπτικός μηχανισμός (λήψη μέτρων για περιορισμό πιθανοτήτων εμφάνισης κρίσης)
2. Προετοιμασία (συμπεριλαμβάνονται οι ενέργειες για ετοιμότητα)
3. Ανταπόκριση (επιλογή καλύτερης πιθανής λύσης στο εκάστοτε πρόβλημα)
4. Αποκατάσταση (ανάκαμψη, προτεραιότητα στους τομείς που έχουν πληγεί).

Εικόνα 3.1
Στάδια Διαχείρισης Καταστροφής

Πηγή: <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/137.pdf>, σελ.10

Παρ' όλα αυτά, ένα ολοκληρωμένο μοντέλο διαχείρισης κρίσεων, εκτός από το επιχειρησιακό σχέδιο εμπεριέχει και το επικοινωνιακό (Σφακιανάκης, 1998, σελ. 169-184). Εξάλλου μια χαρισματική τοπική ηγεσία πρέπει να είναι σε θέση να εμπνεύσει όλους να υποστηρίξουν τις προσπάθειές της και να συμμετέχουν στις δράσεις της, αφού η συλλογική ασφάλεια απαιτεί και τη συνέργεια όλων.

3.3 Οι επιπτώσεις της πανδημίας covid-19 στην ΕΕ

Σύμφωνα με την έκθεση “Περιφερειακό και τοπικό βαρόμετρο της ΕΕ 2020” (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, 2020) σχετικά με τις επιπτώσεις της πανδημίας του κορονοϊού, ο οικονομικός αντίκτυπος που παρουσιάζεται για τις χώρες της ΕΕ την περασμένη χρονιά είναι το λεγόμενο

“*scissor effect*” (άνοιγμα ψαλίδας)^{12, 13} Η απότομη μείωση των εσόδων δηλαδή σε συνδυασμό με την κατακόρυφη αύξηση των δαπανών, που θέτοντας σε κίνδυνο τον δημοσιονομικό τομέα, δοκιμάζουν τις αντοχές των τοπικών και περιφερειακών αρχών προς τη εξασφάλιση της βιωσιμότητας. Σχεδόν με ποσοστό άνω του 90% οι δημόσιες αρχές αναμένουν τη συρρίκνωση των εσόδων τους, λόγω των επιβληθέντων περιοριστικών μέτρων, ενώ ταυτόχρονα καλούνται να επεκτείνουν τις δαπάνες τους για την διαφύλαξη της δημόσιας υγείας και να ενισχύσουν οικονομικά τις δράσεις των κοινωνικών υπηρεσιών, αλλά και της πολιτικής προστασίας. Γεγονός που απειλεί με εκτίναξη τους προϋπολογισμούς τους.

Το πλήγμα που υφίσταντο την περασμένη χρονιά ιδιαίτερα οι δήμοι είναι βαρύ, καθώς η κατάσταση δεν φαίνεται να καλυτερεύει ούτε το 2021. Σημειώνεται δε, ότι οι επιχειρήσεις που αντιπροσώπευαν τουλάχιστον το 10% του συνολικού ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), δημιουργώντας πάνω από 25 εκατομμύρια θέσεις εργασίας ετησίως, εξαιτίας του περιορισμού των μεταφορών εντός ή εκτός της χώρας, επλήγησαν πιο πολύ από κάθε άλλο κλάδο της οικονομίας.

Η συγκεκριμένη έρευνα όμως ανέδειξε κι ένα άλλο φαινόμενο, αυτό της διαφοροποίησης μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών σε θέματα ψηφιακής μετάβασης. Ο κορονοϊός φαίνεται να πυροδότησε το ψηφιακό χάσμα που προϋπήρχε εντός της ΕΕ, εντείνοντας τις διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών. Αν σκεφτούμε ότι μόλις έξι χώρες ήταν σε θέση να παρέχουν εκπαίδευση σε πλήρως ψηφιοποιημένη μορφή, αυτομάτως καταλαβαίνουμε ότι η γενιά των νέων που δεν είχε πρόσβαση σε ψηφιακό περιβάλλον πλήττεται σε τέτοιο βαθμό που κινδυνεύει να χάσει μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Το χάσμα μεγαλώνει ακόμη περισσότερο για τις αγροτικές αραιοκατοικημένες περιοχές, λόγω της μη υποστήριξης ευρυζωνικού δικτύου, προκαλώντας ανισότητες ακόμη κι εντός της ίδιας χώρας. Οι παράγοντες αυτοί θα μεταβάλλουν και τα δημογραφικά δεδομένα αργότερα, όπως διαφαίνεται.

Η έκθεση συνεχίζει με τις επιπτώσεις της νόσου “*COVID-19*”, όπως έχουν καταγραφεί στον υγειονομικό τομέα. Όσο η κρίση κλιμακώνεται, με την επέλαση του δεύτερου κύματος της πανδημίας, ανέρχονται στην επιφάνεια σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ πόλεων και περιφερειών, που προβαίνουν σε έναν άνισο αγώνα για ολοκληρωμένη νοσοκομειακή περίθαλψη. Όπως αναφέρεται παραδειγματικά, οι διαθέσιμες κλίνες για εντατική θεραπεία, καθώς και το νοσηλευτικό προσωπικό που τις στελεχώνει, ποικίλλουν μέσα στην ΕΕ, έχοντας άμεση επίδραση στις ικανότητες ανταπόκρισης των περιφερειακών αρχών. Από την ασυμμετρία των συστημάτων υγειονομικής

12 Από το 2007 κι έπειτα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πραγματοποιεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα τις δημοσκοπήσεις του Ευρωβαρόμετρου, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων σχετικά με τις προκλήσεις που έρχεται αντιμέτωπη η ΕΕ. Έμφαση δίνεται στη στάση των Ευρωπαίων πολιτών απέναντι στην ανάληψη δράσης των κυβερνώντων της ΕΕ, η οποία αναλύεται σε βάθος χρόνου για να αποδώσει την λεπτομερή εικόνα της κοινής γνώμης πάνω στα ευρωπαϊκά ζητήματα. (<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/eurobarometer>)

13 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΠΠ) συστάθηκε το 1994 ως συμβουλευτικό όργανο με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και η συνέλευσή της αποτελείται από 329 περιφερειακούς και τοπικούς εκπροσώπους των 27 κρατών μελών της ΕΕ (<https://cor.europa.eu/el/>)

περίθαλψης αναδεικνύεται γι' άλλη μια φορά η αναγκαιότητα για πιο στοχευμένες απαντήσεις στην απειλή της ανθεκτικότητας. Μάλιστα, με βάση δημοσκόπηση που εμπεριέχεται στην ίδια έρευνα, η πλειοψηφία των Ευρωπαίων πολιτών θεωρεί ότι οι ΟΤΑ, θέτοντας ως προτεραιότητα την δημόσια υγεία, είναι εκείνοι που θα έπρεπε να ασκούν μεγαλύτερη πίεση στις πολιτικές που υιοθετούνται από τις αρμόδιες Αρχές της ΕΕ. Από αυτά που έχουν ειπωθεί μέχρι στιγμής μπορούν να διεξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

- ✓ Η ανάγκη που έχει δημιουργηθεί στην κοινωνία για εξεύρεση αποτελεσματικών λύσεων σε θέματα διαχείρισης κρίσεων απαιτεί τη ανεύρεση ενός νέου μοντέλου διακυβέρνησης, που θα εμπλέκει πιο ενεργά την τοπική πολιτική. Η ενεργός συμμετοχή των τοπικών δυνάμεων σε μια σειρά ζητημάτων που αφορούν στην υγεία, την εκπαίδευση, την κοινωνία, τον πολιτισμό, κ.α., θα σήμαινε και τον θετικό αντίκτυπο στην ικανότητα επίλυσης προβλημάτων των αρχών της ΕΕ. Κι αυτό, διότι ως εγγύτερος θεσμός στον πολίτη, οι ΟΤΑ αφουγκράζονται καλύτερα τις ανησυχίες του και παρεμβαίνουν όπου δημιουργείται ανάγκη. Εν κατακλείδι, η Ευρώπη πρέπει να χτίσει το μέλλον της και να προσεγγίσει τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης που έχει θέσει, με επίκεντρο τις πόλεις, τα χωριά και τις περιφέρειες.
- ✓ Η πανδημία αυτή απέδειξε πόσο γρήγορα μπορούν να έρθουν τα πάνω κάτω, προκαλώντας τον επανακαθορισμό των δράσεων και της στοχοθεσίας του δημοσίου φορέα. Η λήψη καθολικών μέτρων, παρόλο που δεν επέφερε την ίδια αποτελεσματικότητα σε όλες τις περιοχές, ανέδειξε την ανάγκη επαναξιολόγησης των μέτρων για τη διαχείριση κινδύνων σε τοπική εμβέλεια. Έδειξε όμως ότι ακόμη και μέσα από μία κρίση μπορούν να δημιουργηθούν ευκαιρίες, που αν αξιοποιηθούν σωστά από τους ιθύνοντες, είναι ικανές να ανοίξουν τον δρόμο προς τον εκσυγχρονισμό και την ανθεκτικότητα.
- ✓ Ο εκσυγχρονισμός αυτός απ' ότι φαίνεται θα επέλθει μέσα από την αναδυόμενη τεχνολογία. Τα διδάγματα της φετινής χρονιάς κατέδειξαν τη σημασία των ψηφιακών πόρων στην οικονομία και πώς η συνδεσιμότητα μέσω των δικτύων και της τεχνητής νοημοσύνης στήριξαν στην πράξη την κοινωνία, καθιστώντας εφικτή την απομακρυσμένη εργασία, την παρακολούθηση του ρυθμού μετάδοσης του ιού, αλλά και την γρήγορη παρασκευή εμβολίων στον δρόμο προς την ανάκαμψη. Η ψηφιακή πρόοδος αποκτά καθοριστικό ρόλο για την εξυγίανση του κράτους, καθώς στηρίζει ταυτόχρονα τις πολυποίκιλλες πολιτικές ανθεκτικότητας (π.χ. ανθρακική ουδετερότητα).

3.4 Η ψηφιοποίηση ως βασικός πυλώνας ανάκαμψης

Μέσα σε αυτή την άνευ προηγουμένου δεινή κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ολόκληρος ο πλανήτης, η Ευρώπη βρίσκεται σε μια καθοριστική στιγμή για το μέλλον της. Η στιγμή αυτή συνδέεται με την εισροή των ΤΠΕ στους διάφορους τομείς ανθεκτικότητας.

Είναι γεγονός ότι οι εξελίξεις στην τεχνολογία έχουν αναβαθμίσει κατά πολύ το βιοτικό επίπεδο για μεγάλη μερίδα ανθρώπων τα τελευταία χρόνια. Η τεχνολογία πλέον απαντά σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς μας, από τους τρόπους επικοινωνίας και μετακίνησης μέχρι την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Όλα αυτά θα ήταν ανέφικτα χωρίς τις έξυπνες τεχνολογικές ανακαλύψεις της εποχής μας.

Στην περίπτωση της πανδημίας μάλιστα, σημειώθηκε προσπάθεια ώστε όλη αυτή η καινοτομία να μεταφερθεί στο επίπεδο της πόλης, προκειμένου να βοηθήσει στον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Και τελικά αποδείχθηκε καταλύτης για την ομαλή λειτουργία της. Από τις κρατικές υπηρεσίες που αναγκάστηκαν να περάσουν στην ψηφιακή εποχή, μέχρι τις μικρές ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι ψηφιακές λύσεις μπόρεσαν να δώσουν απάντηση σε ζητήματα που εμφανίστηκαν μαζί με τον κορονοϊό. Η εφαρμογή των τηλεδιασκέψεων και οι λύσεις της σύγχρονης τηλεϊατρικής είναι μόνο λίγες από τις κατακτήσεις που ήρθαν για να εδραιωθούν.

Το βασικότερο όμως όλων είναι ότι οι διαδικτυακές υπηρεσίες μπόρεσαν να διασώσουν το κομμάτι της επικοινωνίας σε μια εποχή όπου επικρατούσε η απομόνωση και ο αυτοπεριορισμός. Κι εκτός αυτού λειτούργησαν ως ναυαρχίδα για την διάχυση των πληροφοριών απ' άκρη σ' άκρη της γης. Επιπλέον, προώθησαν τη συμμετοχικότητα των κρατικών οργάνων σε δίκτυα αλληλεγγύης. Ιδιαίτερα για τις μικρές πόλεις η ανταλλαγή εμπειριών που οδήγησαν στην υιοθέτηση αντίστοιχων καλών πρακτικών κατά του “*covid-19*” αποδείχθηκε σωτήρια (<https://urbact.eu>).

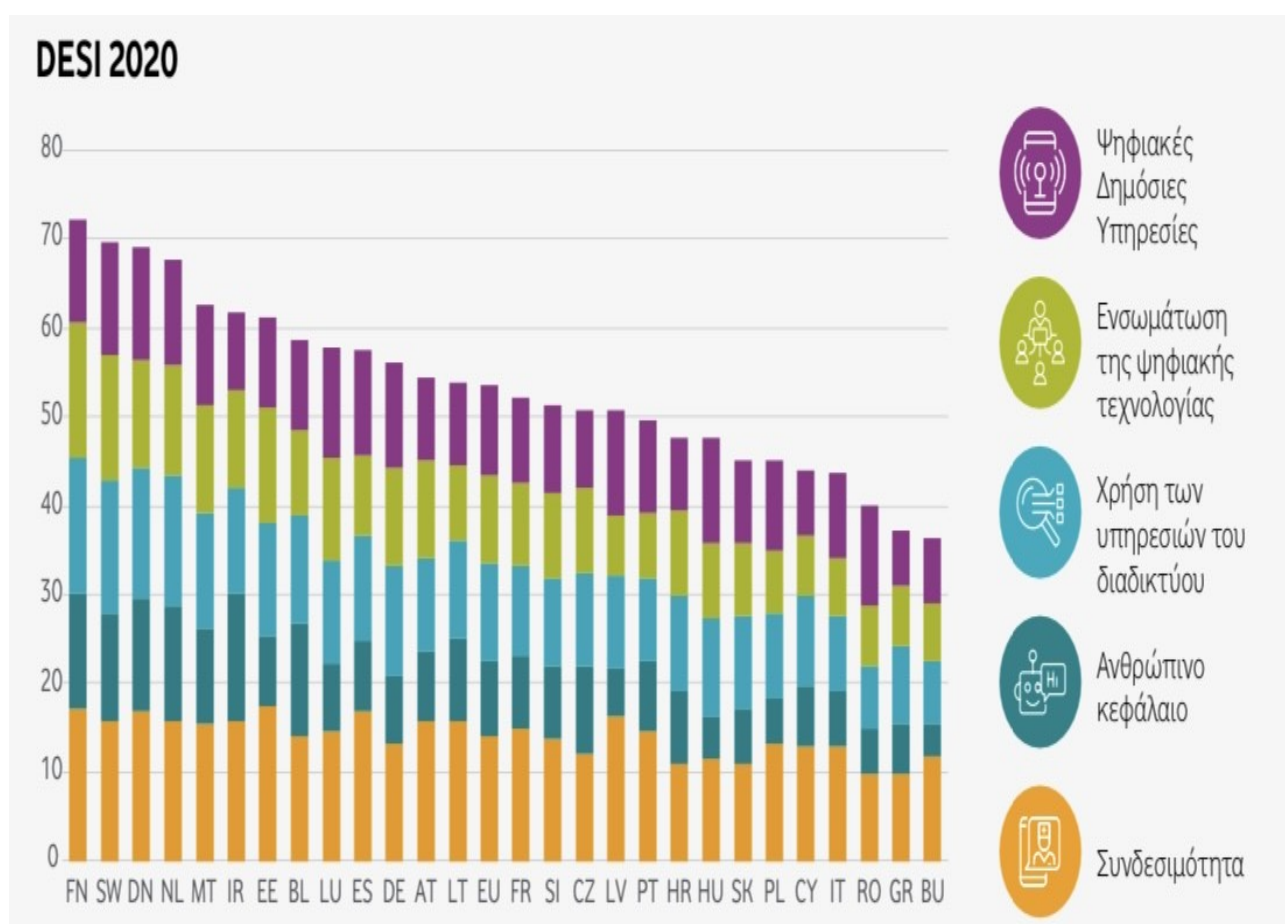
Η ανθεκτικότητα των πόλεων κατ' επέκταση ενισχύθηκε από τη εκμετάλλευση των ανοιχτών δεδομένων, που οδήγησε σε διατομεακές συνεργασίες στα πλαίσια μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Ένα απλό παράδειγμα αποτελεί η Ισπανική περιφερειακή πόλη “*Viladecans*”, η οποία συνάντησε διαδικτυακά ομάδα δράσης του προγράμματος “*Urbact*”, με σκοπό να βοηθηθεί στο σχεδιασμό μιας ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής πρακτικής, ανταποκρινόμενης στις τοπικές της ανάγκες (<https://urbact.eu/viladecans-ulg-driver-group>).

«...Χωρίς συχνή ανταλλαγή απόψεων θα αισθανόμασταν πιο μόνοι....Υπάρχει ένας μέρος όπου οι μικρές ευρωπαϊκές πόλεις αισθάνονται άνετα και όπου μπορούν να μάθουν ο ένας από τον άλλο-και αυτό είναι το URBACT....» (Sanabria, M., 2020)

Η *Mireia Sanabria* εκτιμά ότι οι δημόσιες διοικήσεις που κατόρθωσαν να ενσωματώσουν τις μεθοδολογίες των δικτύων τύπου “urbact” στα δικά τους δεδομένα πιθανώς αποδείχθηκαν πιο ανθεκτικές από άλλες που δεν είχαν την τεχνογνωσία.

Είναι πασιφανές ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός προδιέγραψε την επιχειρηματική συνέχεια των διοικήσεων και αποτέλεσε εχέγγυο για την επιβίωση των κρατών. Η απάντηση της Ευρώπης στην πανδημία λοιπόν ήταν η ψηφιοποίηση, που οδηγεί στην ισότητα, την προσβασιμότητα, την βιωσιμότητα, την ευημερία και τελικά στην ανθεκτικότητα.

Εικόνα 3.2
Πρόοδος Ψηφιακού Μετασχηματισμού ΕΕ

Πηγή: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies.desi>

Ωστόσο, αναμεταξύ των κρατών της ΕΕ δεν υπήρξε πλήρης ομοιομορφία ως προς την ψηφιακή ολοκλήρωση, όπως θα ήταν αναμενόμενο (εικόνα 3.2). Και φυσικά οι πιο ευνοημένες χώρες ήταν εκείνες που είχαν μεριμνήσει από πριν για την αναβάθμιση των λειτουργικών τους συστημάτων, με αποτέλεσμα να είναι και πιο προετοιμασμένες στην διαχείριση κινδύνων.

3.5 Η Ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση στη μάχη του covid-19

Η δημόσια διοίκηση της χώρας μας, πλέοντας σε αχαρτογράφητα νερά, κλήθηκε κι αυτή να λάβει έκτακτα μέτρα, προκειμένου ν' αντιμετωπίσει τον αόρατο εχθρό "covid-19", με αποκλειστικό σκοπό την ασφάλεια των ανθρώπων της. (Gao and Yu, 2020). Το μερίδιο ευθύνης όμως που ανέλαβε ήταν μεγαλύτερο από εκείνο που της αναλογούσε, καθώς οι α' β' και γ' βαθμιαίοι δημοτικοί υπάλληλοι έπρεπε να παράσχουν κάθε είδους πιθανή στήριξη στους δημότες που τους είχαν ανάγκη, ερχόμενοι οι ίδιοι σε καθημερινή βάση αντιμέτωποι με ένα σωρό κινδύνους. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός ενεργοποιήθηκε, απαίτησε την συνεργασία όλων των δημόσιων υπηρεσιών και πέτυχε το ακατόρθωτο: να λειτουργήσει με αποτελεσματικό τρόπο.

Θεσμοθετώντας καταρχήν το Νομοθετικό πλαίσιο για την τηλεργασία, μαζί με την πολιτική ηγεσία. Από τον Μάρτιο περίπου του 2020 λοιπόν κι ύστερα ξεκίνησε σταδιακά ο ψηφιακός μετασχηματισμός, που μέχρι τότε δεν ήταν παρά μια αθόρυβη ατζέντα, δεδομένου ότι οι δημόσιες επενδύσεις στον συγκεκριμένο τομέα δεν είχαν αξιοποιηθεί στο βαθμό που θα έπρεπε. Όπως αποδεικνύουν τα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) τον Απρίλιο του 2020 πάνω από το 70% των κρατικών υπαλλήλων εργάστηκαν με τηλεργασία (ΕΛΣΤΑΤ, 2020). Για τα ελληνικά δεδομένα οι παθογένειες του Δημοσίου με την μακράιωνη παράδοση σε γραφειοκρατικά προβλήματα, ξεπεράστηκαν σχετικά γρήγορα υπό το νέο καθεστώς ανάγκης.

Επιπλέον, η κυβέρνηση προχωρώντας στο σχέδιο της νέας εποχής παρενέβη με ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις στην ψηφιακή διακυβέρνηση, διευκολύνοντας την καθημερινότητα των πολιτών με την ψηφιακή διεκπεραίωση των αιτημάτων τους. Συγκεκριμένα, με το ΦΕΚ 55/Α/11.3.20 θέσπισε ως "κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης του κορονοϊού covid-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του" την λειτουργία του δημόσιου φορέα εξ αποστάσεως. Παρά το γεγονός ότι η κυβέρνηση προχώρησε με γρήγορους ρυθμούς στην ψηφιακή μετάβαση εν μέσω πανδημίας, ωστόσο, όπως φάνηκε και στο προηγούμενο διάγραμμα (εικόνα 3.2), η πρόοδος αυτή απείχε κατά πολύ από τα επίπεδα ψηφιακής ολοκλήρωσης των αδερφών κρατών της ΕΕ. Αξίζει εδώ να επισημάνουμε την έλλειψη διεύρυνσης σταθερών ευρυζωνικών συνδέσεων (5G), όπως και τις πολύπλοκες νομοθετικές ρυθμίσεις που απαιτούνται για την επίσπευση των ηλεκτρονικών διαδικασιών, ως ανασταλτικούς παράγοντες.

Όχι ήσσονος σημασίας ήταν και οι υπόλοιπες δράσεις κοινωνικο-οικονομικού χαρακτήρα των ΟΤΑ, που σε συνεννόηση με τα αρμόδια Υπουργεία και τους ειδικούς επιστήμονες επί των υγειονομικών θεμάτων, συνέβαλαν στην έγκαιρη αντιμετώπιση του κορονοϊού. Η συμβολή τους αυτή αναγνωρίστηκε με την περαιτέρω οικονομική τους ενίσχυση, ύψους δεκαπέντε εκατομμυρίων για προμήθειες υλικών ατομικής προστασίας, ώστε να συνεχίσουν απρόσκοπτοι το θεσμικό τους ρόλο.

Η μάχη με την πανδημία έφερε την πλήρη ανακατεύθυνση των δράσεων της δημόσιας διοίκησης, δείχνοντας ότι η Ελλάδα είναι μία χώρα που μπορεί να συμμορφωθεί, να λειτουργεί σε ένα ενωτικό πλαίσιο και να πειθαρχεί με την γενικότερη Ευρωπαϊκή κουλτούρα. Έδωσε επίσης, την ευκαιρία της εξέλιξης της χώρας μας σε ένα ψηφιακό κράτος σύγχρονων υποδομών, αντίστοιχων με τις επιταγές της ΕΕ. Μέσα από το ψηφιακό άλμα που αναγκάστηκε να πραγματοποιήσει, οι διαδικασίες απλουστεύθηκαν μέχρι ορισμένο βαθμό και παράλληλα ψηφιοποιήθηκαν, αξιοποιώντας το υπάρχον στελεχιακό, τεχνοκρατικό κι επιστημονικό δυναμικό της χώρας. Όπως συνεπάγεται, η ύπαρξη καταρτισμένου προσωπικού με ψηφιακές δεξιότητες στον 21^ο αιώνα αποτελεί πλεονέκτημα για την συλλογική ευημερία. Γι' αυτό εξάλλου και το Κοινοβούλιο έδωσε φέτος το πράσινο φως σε ένα ουσιαστικό εργαλείο, την "Ψηφιακή Ευρώπη", με σκοπό να επιταχύνει τον ψηφιακή μετάβαση των χωρών της ΕΕ (*European Parliament, 2018*).

Παρακάτω αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες δράσεις που αναπτύχθηκαν από την ελληνική κεντρική διοίκηση κατά την περίοδο του "covid-19", όπως αναφέρει έκθεση του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (*DESI*) 2020:

- Εξασφάλιση από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης ασφαλούς πρόσβασης σε εικονικό δίκτυο *VPN* για τηλεδιασκέψεις και τηλεργασία
- Παροχή ψηφιακής πλατφόρμας του Υπουργείου Παιδείας για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση
- Δημιουργία υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας (πχ. ηλεκτρονικός φάκελος υγείας)
- Θέσπιση νόμου για ενοποίηση των υπολογιστικών νεφών (*e-cloud*) με σκοπό την πλήρη χωρητικότητα των δημόσιων δεδομένων έως το 2022
- Ηλεκτρονική εφαρμογή υποστηρικτικών μέτρων για πληττόμενους από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
- Διάθεση κυβερνητικής διαδικτυακής πύλης "*gov.gr*" του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης με περισσότερες από 500 ψηφιακές υπηρεσίες
- Πλήρης ηλεκτρονική απεικόνιση και εξυπηρέτηση για τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ
- Λειτουργία "*live E-kep*"
- Κατάργηση των περισσότερων δια ζώσης διαδικασιών στους ΟΤΑ κι εφαρμογή απομακρυσμένης εξυπηρέτησης

3.5.1 Το Σχέδιο ανθεκτικότητας της Ελληνικής δημόσιας διοίκησης

Με τα δεδομένα που έχουμε συλλέξει μέχρι στιγμής -μιας και η πανδημία βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη και απ' ό,τι προδιαγράφεται η χώρα μας θα εξακολουθήσει να βρίσκεται σε μια παρατεταμένη περίοδο κρίσης- ο προβληματισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης (ΤΑ) γύρω από τις δράσεις που θα πρέπει ν' αναπτυχθούν για την άρση των επιπτώσεων σε υγειονομικό και κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο είναι έντονος. Αν προστεθούν κιόλας οι δυσοίονες προβλέψεις για την οικονομική δυσπραγία των επόμενων ετών, που προαναγγέλουν ανησυχητική μείωση των ΚΑΠ (Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι) για τους ΟΤΑ, γίνεται αντιληπτό ότι είναι αναγκαία η κατάρτιση ενός εθνικού σχεδίου ανάκαμψης με στοχευμένες και χρηματοδοτούμενες πολιτικές, προκειμένου να εξομαλυνθεί η κατάσταση (Υπουργείο Οικονομικών, 2020).

Σε αυτή τη βάση, τον Μάρτιο του 2021 ο αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών Θεόδωρος Σκυλακάκης με ορίζοντα το 2030 παρουσίασε το "Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας", με τίτλο "Ελλάδα 2.0". Γενικός σκοπός του σχεδίου είναι μέσα από μια σειρά επενδυτικών και μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων και με τη συγχρηματοδότηση του ταμείου "Next Generation EU" (Ευρώπη Νέας Γενιάς) της ΕΕ, να καταστεί η Ελλάδα ένας τόπος πιο βιώσιμος και ανθεκτικός.

Πιο συγκεκριμένα, το σχέδιο των 58 μεταρρυθμίσεων, όπως απεικονίζεται συνοπτικά στην εικόνα 3.3 παρακάτω, δίνει έμφαση σε τέσσερις άξονες, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με τους στόχους της ΕΕ για μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία. Οι κάτωθι άξονες ακολουθούν τις βασικές αρχές της γενικότερης θεωρίας της αστικής ανθεκτικότητας, όπως έχει περιγραφεί προηγουμένως, καθώς συνδυάζουν θεμελιώδεις αλλαγές του κοινωνικού και οικονομικού ιστού που πρόκειται να επηρεάσουν συνολικά την τεχνολογική ανάπτυξη, τους θεσμούς και την συνολική νοοτροπία των Ελλήνων πολιτών.

Το κράτος, ακολουθώντας τη συγκεκριμένη στρατηγική προσβλέπει στην ισχυροποίηση των θεμελιών ενός νέου παραγωγικού μοντέλου, ανταγωνιστικότερου, πιο εξωστρεφούς και ταυτόχρονα προσβάσιμου απ' όλους.

Οι Αρχές ακόμη, ευελπιστούν στην κάλυψη του επενδυτικού κενού που έχει δημιουργηθεί στον δημόσιο τομέα, μέσα από την κινητοποίηση κυρίως ιδιωτικών κεφαλαίων. Η ΤΑ με τη σειρά της, ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές του κράτους οφείλει να προβεί στην μόχλευση και αξιοποίηση αντίστοιχων πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, ώστε να εκπληρώσει τις δικές της αναπτυξιακές πολιτικές, που θα συμπληρώσουν το έργο της γενικής Κυβέρνησης.

Εικόνα 3.3

Γενικοί Στόχοι Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας

1. Πράσινη Μετάβαση

- 1.1. Μετάβαση σε νέο ενεργειακό μοντέλο φιλικό στο περιβάλλον
- 1.2. Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας και χωροταξική μεταρρύθμιση
- 1.3. Μετάβαση σε ένα πράσινο και βιώσιμο σύστημα μεταφορών
- 1.4. Αειφόρος χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και διατήρηση της βιοποικιλότητας

2. Ψηφιακός Μετασχηματισμός

- 2.1. Συνδεσιμότητα για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, το κράτος
- 2.2. Ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους
- 2.3. Ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων

3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή

- 3.1. Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας
- 3.2. Ενίσχυση των ψηφιακών δυνατοτήτων της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
- 3.3. Ενίσχυση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας του συστήματος υγείας
- 3.4. Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές

4. Ιδιωτικές επενδύσεις και θεσμικός μετασχηματισμός

- 4.1. Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης
- 4.2. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης
- 4.3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης
- 4.4. Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών
- 4.5. Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας
- 4.6. Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας
- 4.7. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών

Πηγή: <https://primeminister.gr/wp-content/uploads/2021/03/Ελλάδα-2.0-Αναλυτική-Περιγραφή-Δράσεων.pdf>, σελ.12

Όπως γίνεται αντιληπτό, η συντονισμένη δράση όλων των φορέων της δημόσιας διοίκησης και η εξειδίκευση που απαιτείται στα προγράμματα και τα έργα της ΤΑ, αποτελούν το κλειδί για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του σχεδίου. Για να γίνουν τα παραπάνω κατανοητά, ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένες πολιτικές της ΤΑ, που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως συμπλήρωμα του ευρύτερου σχεδιασμού (ΚΕΔΕ, 2020) :

- Πράσινος μετασχηματισμός των πόλεων ως απάντηση στην περιβαλλοντική πρόκληση (πχ. ηλεκτροκίνητα οχήματα, ενεργειακή αναβάθμιση δημοτικών υποδομών, κλπ)

- Εκσυγχρονισμός δικτύων (πχ. ύδρευσης, φυσικού αερίου, οπτικών ινών, κλπ)
- Ενδυνάμωση των υποδομών των πόλεων για αστική βιωσιμότητα
- Προώθηση ανακύκλωσης και σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης απορριμμάτων
- Αναβάθμιση και διασύνδεση κοινωνικών δομών με την πρόνοια και την α' βάρθμια φροντίδα υγείας στα πλαίσια μιας ανασχεδιασμένης κοινωνικής πολιτικής
- Προώθηση της ψηφιακής ολοκλήρωσης των δήμων για την επίτευξη συστημικής συνεργασίας με τα διάφορα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης

3.6 Ανακεφαλαίωση

Καταλήγοντας, είδαμε ότι οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης επέφεραν μεγάλο αντίκτυπο στις χώρες της ΕΕ. Κάτω απ' αυτές τις αντίξοες συνθήκες οι πολίτες αναζήτησαν παρηγοριά στον κοντινότερο σε αυτούς θεσμό: την τοπική αυτοδιοίκηση. Έτσι, μέσα σε αυτό το χάος αναδείχθηκε ο πρωταγωνιστικός ρόλος των α' βάρθμιων και β' βάρθμιων ΟΤΑ στην διαφύλαξη των βασικών αγαθών. Παρ' όλα αυτά οι στρατηγικές κατευθύνσεις τους ανακατατάχθηκαν, θέτοντας σε πρώτο πλάνο τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων.

Για το σκοπό αυτό συστάθηκε ολοκληρωμένο σχέδιο επανάκαμψης, σύμφωνα με το οποίο οι τοπικές κυβερνήσεις, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία που τους προσφέρουν οι σύγχρονες ΤΠΕ και αναπτύσσοντας τοπικές στρατηγικές ανθεκτικότητας προσαρμοσμένες στις δικές τους ιδιομορφίες, καλούνται να ενισχύσουν τον αγώνα της χώρας για βιωσιμότητα. Σύμφωνα με τις νέες τάσεις που δημιουργούνται, ζωτικής σημασίας σ' αυτή τη μάχη είναι η σύγκληση και σύμπλευση όλων των δημόσιων φορέων για τη δημιουργία του κατάλληλου πλαισίου ανθεκτικότητας που θα οδηγήσει με ασφάλεια τις πόλεις μας στη νέα εποχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ-ΒΟΥΛΑΣ-ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Έχοντας υπογραμμίσει στα προηγούμενα κεφάλαια την σημασία της ανθεκτικότητας, καθώς και τα οφέλη που απορρέουν από την υλοποίηση μιας τέτοιου είδους στρατηγικής, στη συνέχεια θα πραγματοποιήσουμε περιπτώσιολογική μελέτη του Δήμου Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης (Δήμος BBB), όπου θα αξιολογήσουμε ενδεικτικά τις δράσεις των τοπικών Αρχών κατά της πανδημίας και τη συνολική στήριξη της περιοχής τους υπό αυτές τις αντίξοες συνθήκες.

Οι δράσεις αυτές θα κατανεμηθούν στους τέσσερις βασικούς άξονες σύμφωνα με την μεθοδολογία της αστικής ανθεκτικότητας, όπως αναφέρθηκαν στο κεφ. 2.3.2. Σκοπός είναι να διαπιστώσουμε αν ο συγκεκριμένος Δήμος, κινούμενος στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών προδιαγραφών, κατάφερε να συνεχίσει την ορθή λειτουργία του και τι είδους ενέργειες διεξήγαγε, προκειμένου να προστατεύσει τους πολίτες του. Μέσα από την παρουσίαση καλών πρακτικών θα μπορούσαν να παραδειγματιστούν κι άλλοι ΟΤΑ και να δράσουν ανάλογα σε παρόμοιες περιστάσεις.

4.2 Λίγα λόγια για τον Δήμο BBB

Ο πρωτοβάθμιος Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης συνιστά Καλλικρατικό Δήμο του νομού Αττικής, ενώ διοικητικά εντάσσεται στην Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής. Όπως υποδηλώνει και το όνομά του, αποτελείται από την συνένωση των τριών δημοτικών ενοτήτων, οι οποίες καταργήθηκαν με το Νόμο 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α'/07-06-2010) του Υπουργείου Εσωτερικών. Βάσει της τελευταίας απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ το 2011, ο ΟΤΑ έχει μόνιμο πληθυσμό 48.399 κατοίκους και οι περιοχές της δικαιοδοσίας του εκτείνονται σε 37,23 km².

Πίνακας 4.1

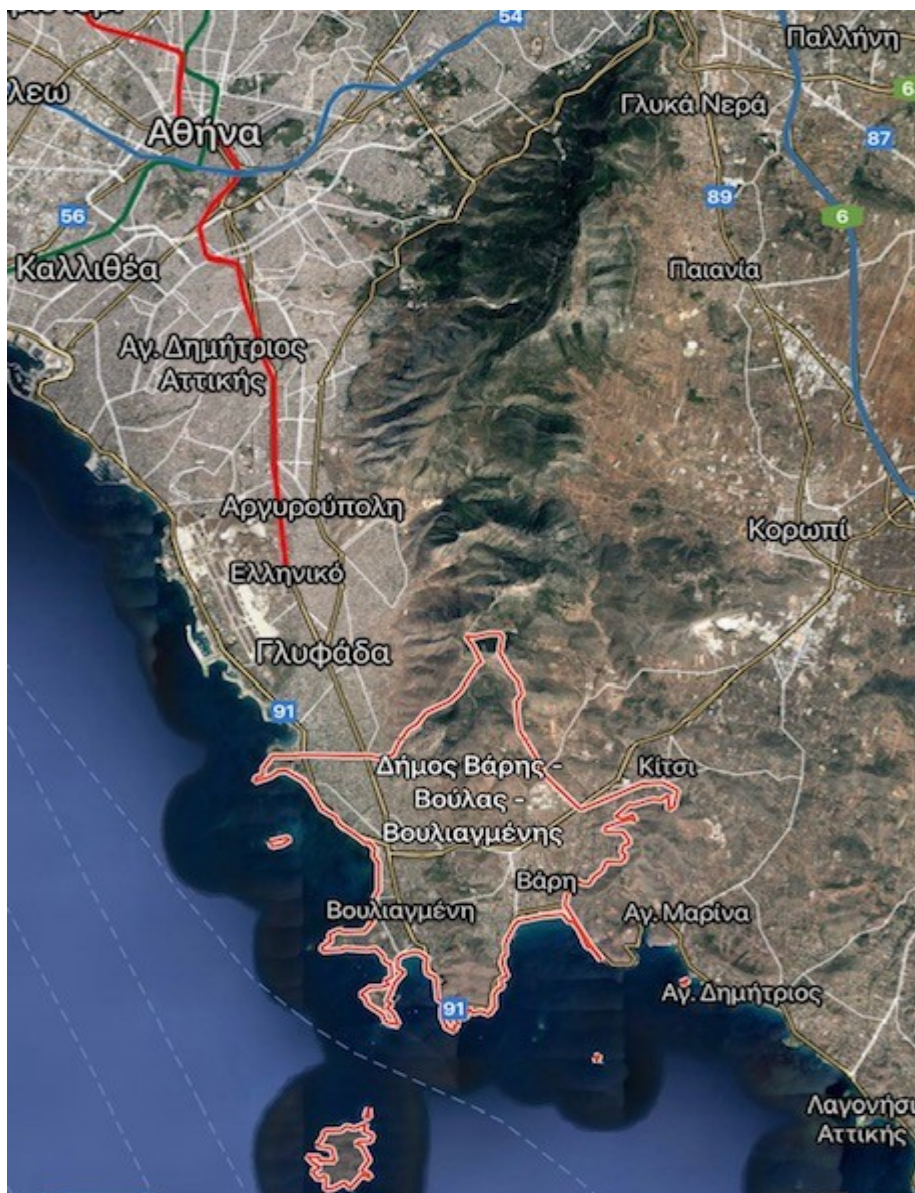
Ο Δήμος BBB σε αριθμούς

Δημ.Ενότητες	ΚΑΤΟΙΚΟΙ (μόνιμοι)	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
ΒΑΡΗ	15855	22,63
ΒΟΥΛΑ	28364	8,79
ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ	4180	5,81
ΔΗΜΟΣ BBB	48399	37,23

Πηγή: ιδία επεξεργασία

Μάλιστα από την προηγούμενη πληθυσμιακή καταμέτρηση του 2001 παρατηρούμε ότι παρουσιάζει αυξητική τάση κατά 15%. Επίσης, ο συγχωνευμένος Δήμος συνορεύει με τους Δήμους Κρωπίας από την πλευρά της Βάρης και Γλυφάδας από την πλευρά της Βούλας.

Εικόνα 4.1
Η θέση του Δήμου BBB στην Αττική

Πηγή: Google maps

Τέλος, εδρεύει στην περιοχή της Βούλας -ως πολυπληθέστερη-, η οποία απέχει περίπου 22 km από το αεροδρόμιο και 17 km από την πρωτεύουσα της χώρας (<http://www.vnn.gov>).

Στον πίνακα 4.2 παρακάτω βλέπουμε και ποιες υποπεριοχές υπάγονται στις τρεις δημοτικές ενότητες:

Πίνακας 4.2
Περιοχές που εντάσσονται στις δημοτικές ενότητες BBB

<u>Δημοτική Ενότητα</u> <u>Βάρης</u>	<u>Δημοτική Ενότητα</u> <u>Βούλας</u>	<u>Δημοτική Ενότητα</u> <u>Βουλιαγμένης</u>
Βάρη	Πανόραμα	Καβούρι
Βάρκιζα	Δικηγορικά	Λαιμός
Κόρμπι	Ευρυάλη	Λιμανάκια
Χέρωμα	Πολιτεία	Βουλιαγμένη
Δίλοφο	Εξοχή	
Μηλαδέζα		
Λαθούριζα		
Σκάρπιζα		
Ασύρματος		

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Αξίζει να σημειώσουμε ορισμένα σημεία ενδιαφέροντος για τον συγκεκριμένο Δήμο (<http://www.nvv.gov.gr/index.php/i-poli-mas-fp/archives-and-city-history>):

- ✓ Στην περιοχή της Βάρης βρίσκονται η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων που συστάθηκε από τον Ιωάννη Καποδίστρια το 1828 (<https://sse.army.gr>), παράρτημα των φιλανθρωπικών σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα “Παιδικά Χωριά S.O.S.” (<https://sos-villages.gr>), καθώς και το “Αλέξανδρος Φλέμινγκ” που από το 1998 αποτελεί ένα υπερσύγχρονα εξοπλισμένο Ερευνητικό Κέντρο Βιοϊατρικών Επιστημών (<https://www.fleming.gr>). Από την περιοχή διέρχονται ακόμη δύο κεντρικοί οδικοί άξονες, αυτός της Βάρης-Κορωπίου, που τη συνδέει με τον εθνικό αερολιμένα “Ελευθέριος Βενιζέλος”, αλλά και η Λεωφόρος Ποσειδώνος ή αλλιώς Λεωφ. Καραμανλή - Λεωφ. Σουνίου, που συνδέει όλα τα νότια προάστια με το Αθηναϊκό κέντρο. Επιπλέον, στις υποπεριοχές της δικαιοδοσίας της έχουν βρεθεί σπουδαία αρχαιολογικά ευρήματα, που υποδεικνύουν σύμφωνα με μαρτυρίες αρχαίων συγγραφέων ότι επρόκειτο για έναν από τους αρχαιότερους και μεγαλύτερους δήμους της Αττικής, τον δήμο “Αναγυρόντος” (Smith, W., 2004).

Εικόνα 4.2

Λιμένας Βάρκιζας

Πηγή: https://photos.google.com/share/AF1QipOHxj6QHJHD5eVJqOb_13yYmFDVON4-1JoApF5TxI4W_GTYpTcHNnSpb87NF7vTtg?key=dGZXcVJPbEFreC1KRWU5QnpIRjFsaHNldEZvQ3p3

- ✓ Στην περιοχή της Βούλας συναντάμε το Γενικό Νοσοκομείο “Ασκληπιείο” (<https://www.asklepiefio.gr>), που από το 1928 μέχρι και σήμερα λειτουργεί ως μονάδα ορθοπεδικών παθήσεων και το Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως (Π.Ι.Κ.Π.Α.) (https://www.kkppra.gr/?page_id=169), το οποίο από το 1950 κι έπειτα μετετράπη σε παράρτημα αποκατάστασης και αποθεραπείας ανάπηρων και σπαστικών παιδιών.

Εικόνα 4.3

Παραλιακό μέτωπο Βούλας

Πηγή: https://photos.google.com/share/AF1QipMufiRyuA_BxlLUa3CfSt5YD5Ugo5dvY6O5uVV2GxN1cX7aWtj1sm_Htw04 QWUWvg?key=MTRzUTBmbk03b08yVnphVDZ2WGdfSkZIQjRLTmFB

Στην ίδια περιοχή βρίσκουμε και τον τερματικό σταθμό του τραμ, που πραγματοποιεί δρομολόγια

προς το κέντρο της Αθήνας, αλλά και το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας στο λιμάνι του Πειραιά. Εκτός αυτού αποτελεί και σπουδαίο οδικό κόμβο, καθώς ενώνει κι αυτή τα νότια προάστια με την υπόλοιπη Αθήνα, τον Πειραιά και το κεντρικό αεροδρόμιο μέσω των Λεωφ. Ποσειδώνος, Βουλιαγμένης, Καλύμνου και Βάρης.

- ✓ Στην περιοχή της Βουλιαγμένης εντοπίζουμε την ομώνυμη υφάλμυρη λίμνη Βουλιαγμένης με τα ιαματικά λουτρά (<https://www.limnivolagiagmenis.gr/about>), η οποία έδωσε το όνομά της στην τοποθεσία, ύστερα από το γεωλογικό φαινόμενο της καθίζησης που υπέστη το έδαφος της (βούλιαγμα).

Εικόνα 4.4 Λίμνη Βουλιαγμένης

Πηγή:https://photos.google.com/share/AF1QipMhY3swgB_wBVMD5NsDCMIGcBWmFgpP9P1AHoV2XNC6uD4Ly9D2TMDhd-fp68BddQ?key=aWk1N1paaS16ZENSaGxvbEZXBpWTDZOZWZITjJ3

Η συγκεκριμένη λίμνη μαζί με το σπήλαιο, λόγω του φυσικού της κάλλους έχει αναγνωριστεί ως φυσικό μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού και πλέον συμπεριλαμβάνεται στο Ευρωπαϊκό δίκτυο “Natura 2000”¹⁴. Για τον λόγο αυτό προστατεύεται μέσω της Διεθνούς Σύμβασης “Ramsar” των υδροβιότοπων, συνιστώντας πόλο έλξης για τους φυσιολάτρεις¹⁵. Στο Καβούρι επίσης έχουμε την πρώτη εγκατάσταση

14 Το Οικολογικό Δίκτυο “Natura 2000” της Ευρώπης συνιστά ευρύ δίκτυο από ζώνες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος με στόχο τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατήρησης των πολυτιμότερων και πιο απειλούμενων ειδών του οικοσυστήματος (<https://ypen.gov.gr/perivallon/viopoikilotita/diktyo-natura-2000/>)

15 Στις 2 Φεβρουαρίου του 1971 υπογράφηκε στην Περσική πόλη “Ράμσαρ” σύμβαση για τους Υδροβιότοπους Διεθνούς σημασίας, στην οποία συμπεριλαμβάνονται πάνω από 2.300 τοποθεσίες παγκοσμίως

παγκοσμίως επίγειου μετεωρολογικού δορυφορικού σταθμού β' γενιάς, που επεξεργάζεται σε πραγματικό χρόνο δεδομένα ευρωπαϊκών, αμερικάνικων και κινέζικων δορυφόρων πολιτικής τροχιάς με απώτερο στόχο τη συμβολή στη βελτίωση της κλιματικής αλλαγής (<http://www.hnms.gr/emy/el>).

Τέλος, οφείλουμε να τονίσουμε ότι πρόκειται για έναν παραθαλάσσιο κατά κύριο λόγο δήμο της Αθηναϊκής Ριβιέρας, με βραβευμένες με γαλάζια σημαία παραλίες και ναυτικούς ομίλους σε όλη την ακτογραμμή του, που προσελκύουν κάθε χρόνο ολοένα και μεγαλύτερη μερίδα τουριστών για παραθερισμό (π.χ. Αστέρας Βουλιαγμένης, Α' και Β' Πλαζ Βούλας, ελεύθερη παραλία Λαιμού και Καβουρίου, *Yabanaki beach* Βάρκιζας, Λιμανάκια, Ναυτικός Όμιλος Βουλιαγμένης, Ναυτικός Όμιλος Βάρκιζας-Βάρης, κλπ.).

Εικόνα 4.5

Οι τρεις δημοτικές ενότητες Βάρη-Βούλα-Βουλιαγμένη

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου BBB 2015-2019, σελ. 21

4.2.1 Επιπλοκές λόγω κορονοϊού

Οι διοικητικές και λειτουργικές διαδικασίες του Δήμου βαίνουν καλώς μέχρι τη στιγμή που οι τοπικές Αρχές καλούνται να ανταποκριθούν επάξια στη δυσκολότερη συγκυρία της ιστορίας τους, οπότε κι αναγκάζονται να ξαναπροσδιορίσουν την τακτική τους σε πολιτική επιβίωσης.

Με τα ίδια έσοδα να κάνουν βουτιά από τις 500.000€ στις μόλις 90.000€/μήνα και το κόστος της ζημίας να εκτιμάται περί τα 1,5- 2.000.000€ από το πρώτο κιάλας εξάμηνο του 2020, ένα πρώιμο κραχ προμηνύεται για τον άλλοτε εύρωστο Δήμο 3B. Η διαπίστωση της κατάρρευσης των εσόδων της τάξης του 95% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, σε συνδυασμό με την εκταμίευση

(<https://www.ramsar.org/sites-countries/ramsar-sites-around-the-world>)

έκτακτων ποσών προκειμένου ν' αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της πρώτης καραντίνας, φέρνει την ΤΑ προ τετελεσμένων γεγονότων, με τον Δήμαρχο ν' απευθύνει έκκληση προς την ΚΕΔΕ για άμεση στήριξη από τον κρατικό μηχανισμό. Η δε υλοποίηση του τεχνικού προγράμματος του 2020 περνά σε δεύτερη μοίρα, καθώς κύρια επιδίωξη της πολιτικής ηγεσίας αποτελεί η αποφυγή μιας ενδεχόμενης χρεοκοπίας (Το Έθνος, 2020).

Παρά τις βαριές απώλειες του δημοτικού ταμείου, τα μηνύματα του 2021 για τα οικονομικά του Δήμου είναι μάλλον θετικά, καθώς ο προϋπολογισμός του 2020 κατόρθωσε να υλοποιηθεί σε ποσοστό 94%. Το κινήγι των εσόδων από υποθέσεις παλαιών ετών και οι έκτακτες κρατικές επιχορηγήσεις απέδωσαν καρπούς, βοηθώντας την δημοτική Αρχή να ξεπεράσει τον προσωρινό οικονομικό εκτροχιασμό και να διευρύνει το κοινωνικό της έργο.

Στο ξεκίνημα του 2021 έχοντας συγκεντρώσει πλέον 2,5 εκατ. ευρώ έσοδα, με τα δημοτικά τέλη να αντιστοιχούν στο 31% επί του συνόλου, ο Δήμος BBB αποτελεί έναν υγιή οικονομικό οργανισμό που στρέφεται σε κοινωνικές δαπάνες, κατευθύνοντας τις δράσεις του σε εκείνους που πλήττονται περισσότερο από τον κορονοϊό.

Ως προς το τεχνικό πρόγραμμα ύψους 42 εκατ. ευρώ το μεγαλύτερο μέρος των έργων συνιστούν συνεχιζόμενα του πολυετούς προγράμματος του Δήμου, εκ των οποίων αναμένεται να εκτελεστούν γύρω στα 5,5 εκατ. ευρώ κατά το 2021, έχοντας ως πηγές χρηματοδότησης το Πράσινο ταμείο, το πρόγραμμα Φιλόδημος, ανταποδοτικά τέλη και την περαιτέρω κρατική ενίσχυση¹⁶. Κατά την αναμόρφωση μάλιστα του καινούριου προϋπολογισμού, λόγω της τροποποίησης των δεδομένων, εντάσσονται 11 νέα έργα μικρότερης αξίας, ενώ μειώνεται παράλληλα η ένταξη νέων πολυετών δαπανών. Έτσι, το υψηλότερο κονδύλι για την αποπεράτωση ενός έργου το 2021 θα φθάσει μέχρι τα 75.000€, που σημαίνει ότι άλλα που είχαν δρομολογηθεί να παραδοθούν μέχρι το τέλος του χρόνου θα λάβουν έως και τρία χρόνια παράταση (Εβδόμη, 2021). Εντούτοις, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι ορισμένα συνεχίστηκαν απρόσκοπτα, βρίσκοντας πάτημα στην μηδαμινή κίνηση των δημόσιων χώρων κατά την περίοδο του "lockdown", με αποτέλεσμα να ολοκληρωθούν γρηγορότερα απ' ότι είχαν υπολογιστεί.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι ο κορονοϊός σε πολλές των περιπτώσεων λειτούργησε ως ανασταλτικός παράγοντας, σε άλλες όμως αποτέλεσε την κινητήριο δύναμη ανάδυσης λαμπρών πρωτοβουλιών, επιφέροντας την ουσιαστική εξομάλυνση των υπαρχουσών δυσχερειών, όπως θα παρακολουθήσουμε και στην συνέχεια. Από παράδειγμα αποτελεί η επιτάχυνση με την οποία ψηφιοποιήθηκαν υπηρεσίες που μέχρι πρότινος απαιτούσαν φυσική παρουσία.

16 Το πρόγραμμα "Φιλόδημος", ύψους 2 δις ευρώ, του ΥΠ.ΕΣ και του Υπ. Οικονομικών παρέχει σε συνεργασία με τη ΜΟΔ χρηματοδότηση στους ΟΤΑ για την ολοκλήρωση των έργων τους (αποχέτευση, ύδρευση, αντιπλημμυρικά έργα, οδοποιία, δημοτικά κτίρια) (<https://www.mov.gr/el/pages/FilodimosI.aspx>)

4.3 Έρευνα και Περιορισμοί

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θέλουμε ν' αποτυπώσουμε τις ενέργειες στις οποίες προέβη ο Δήμος BBB από το ξεκίνημα της πανδημίας του 2020 μέχρι και σήμερα. Οι πρακτικές που θα αναλυθούν, λειτούργησαν στα πλαίσια της γενικότερης πολιτικής γραμμής που δόθηκε από την Κυβέρνηση, όσον αφορά στην λειτουργία του κρατικού μηχανισμού. Βέβαια, μιας και αναφερόμαστε σε αρκετά σύγχρονα για την πορεία του τόπου δεδομένα, είναι λογικό να μην έχουμε αποτυπωμένες πολλές από τις ενέργειες που διεξήχθησαν. Συν τις άλλους είναι δύσκολο να βρεθούν έγκυρες στατιστικές μελέτες με απτά στοιχεία, από τη στιγμή που ακόμα και σήμερα ο δημόσιος τομέας λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό με πειραματικές και νέες μεθόδους.

Παρ' όλα αυτά, προσεγγίζοντας στελέχη του δήμου και υπαλλήλους που είχαν άμεση επαφή με την εφαρμογή των έκτακτων πολιτικών, αλλά και αντλώντας πληροφορίες από την ηλεκτρονική ιστοσελίδα του "ννν.gov.gr", είμαστε σε θέση να πραγματοποιήσουμε έρευνα βασισμένη στην ποιοτική μέθοδο. Ενδεικτικά λοιπόν, θα αναφέρουμε τις δράσεις που έλαβαν χώρα και προάσπισαν την αστική ανθεκτικότητα της περιοχής.

4.4 Η στρατηγική του Δήμου BBB κατά την πανδημία

4.4.1 Άξονας 1^{ος} – Ψηφιακή Διακυβέρνηση

Επισκεψιμότητα Web Site
Δήμου BBB

Περίπου 13.365 άτομα/μήνα

2021 μέχρι Αύγουστο
137.332 άτομα

Ο πρώτος παράγοντας που θα μελετήσουμε ως προς την ανθεκτικότητα είναι το επίπεδο ψηφιοποίησης των υπηρεσιών του ΟΤΑ. Πριν καλά καλά ξεσπάσει η υγειονομική κρίση, ο συγκεκριμένος Δήμος είχε κάνει προοδευτικά βήματα προς την "έξυπνη διακυβέρνηση" (ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της έξυπνης πόλης), μιας και η πολιτική ηγεσία είχε μεταξύ των άλλων στόχων της και την πλήρη εισαγωγή του δήμου στην ψηφιακή εποχή, συνεπικουρώντας την ευρύτερη στρατηγική της δημόσιας διοίκησης.

Ο Δήμος παρείχε και πριν την πανδημία τη δυνατότητα για ηλεκτρονική επικοινωνία είτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είτε μέσω της χρηστικής ιστοσελίδας του "ννν.gov.gr" με τις διάφορες φόρμες επικοινωνίας (e-γραφείο δημάρχου, αντιδημάρχων, συμπαραστάτη του δημότη, φόρμες επικοινωνίας με τις Δ/νσεις). Επιπλέον διέθετε την τηλεφωνική γραμμή του Δημότη (15888) για όσους δεν είχαν εξοικείωση με τα ψηφιακά μέσα αν και οι πολίτες έδειχναν να προτιμούν κατά κύριο λόγο την δια ζώσης εξυπηρέτηση.

Παρακάτω παραθέτουμε λίγες από τις καλές πρακτικές ψηφιακής διακυβέρνησης που εφαρμόζονταν και πριν τον κορονοϊό:

1. **Novoville:** Πρόκειται για μια ηλεκτρονική εφαρμογή διάδρασης, που παρέχεται δωρεάν σε όσους δημότες διαθέτουν κινητά τελευταίας τεχνολογίας και τους δίνει την δυνατότητα να καταγράψουν το αίτημα/παράπονό τους, αλλά και να παρακολουθήσουν την διαδικασία διευθέτησης του ζητήματός τους σε πραγματικό χρόνο. Ακόμη, παρέχει πληροφόρηση για διάφορες εκδηλώσεις και άλλα θέματα του Δήμου, ενώ επιτρέπει την συμμετοχή των πολιτών σε επίπεδο διαβουλεύσεων. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ιστοσελίδας μέχρι τον Ιανουάριο του 2021 είχαν καταφέρει να επιλυθούν 47.111 αιτήματα.
2. **Motivo:** Αναφερόμαστε στην ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων, βάσει της σχετικής εγκυκλίου αρ. 47 του ν.4508/2017 του Υπουργείου Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών κι Ενημέρωσης περί υποχρεωτικότητας ψηφιακής διακίνησης εγγράφων έως το 2018. Η βασισμένη σε εξελιγμένο λογισμικό εφαρμογή και με τη χρήση πρωτοποριακών τεχνολογιών τύπου “*Htmls, Angular, Asp. Net.*”, κ.α. επιτρέπει την διεκπεραίωση μεγάλου όγκου πληροφοριών με ευκολία, μεγαλύτερη ταχύτητα και ασφάλεια, αυξάνοντας τα επίπεδα διαφάνειας και μειώνοντας παράλληλα το κόστος των λειτουργικών δαπανών.
3. **Ε-ιατρικός Φάκελος:** Στα πλαίσια της συμμετοχής του Δήμου στο δίκτυο Υγιών Πόλεων “ΕΔΔΥΠΠΥ”, η συγκεκριμένη διαδικτυακή πύλη παρέχει στους δημότες τη δυνατότητα συμμετοχής τους στο τοπικό δίκτυο συνεργασίας με επαγγελματίες και φορείς υγείας για την απόκτηση ηλεκτρονικού ιατρικού φακέλου, που τους επιτρέπει την αναλυτική καταγραφή του ιστορικού υγείας, καθώς και την ακριβή παρακολούθησή του, σε συνδυασμό με την αξιόπιστη παροχή ιατρικών υπηρεσιών (*Europa eu, 2018*)¹⁷.
4. **WiFi4Eu:** Έχοντας λάβει χρηματοδότηση από την ΕΕ, ο Δήμος BBB είχε επιλεγεί ανάμεσα σε άλλους 90, ώστε να δημιουργήσει και να παρέχει χωρίς αντίτιμο ασύρματη διαδικτυακή πύλη σε όλους τους δημόσιους χώρους της εμβέλειάς του. Σκοπός που εξυπηρετεί, σύμφωνα με την επιτροπή Γιούνκερ, και τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης για μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη (το Βήμα, 2019).
5. **Geographic Information System (VVV Geopolis):** Μιλάμε για ένα πληροφοριακό σύστημα ανοιχτών γεωγραφικών και περιγραφικών δεδομένων σε μορφή διαδραστικού χάρτη, στον οποίο η πρόσβαση γίνεται είτε διαδικτυακά είτε μέσω εφαρμογής για κινητά

17 Το δίκτυο ΕΔΔΥΠΠΥ αναπτύσσεται από το 2005 παρέχοντας στα μέλη του προγράμματα προληπτικής ιατρικής κι ενημέρωσης, τηρώντας τα κριτήρια του Π.Ο.Υ. Στη χώρα μας απαριθμεί 238 δήμους-μέλη, φέρνοντας ουσιαστικά την Υγεία στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής (<https://eddyppy.gr>)

τηλέφωνα. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να πληροφορηθούν μέσω αυτού για ρυθμίσεις ως προς τον χωροταξικό ή πολεοδομικό σχεδιασμό, αλλά και τις τεχνικές υποδομές του συνόλου του Δήμου.

6. **Ψηφιακό Αρχείο-Βιβλιοθήκη:** Αντίστοιχο του προγράμματος αρχειοθέτησης της δημόσιας βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης κι άλλων μουσείων, ιστορικών συλλόγων, Πανεπιστημίων, κλπ., το συγκεκριμένο σύστημα ψηφιακής αποθήκευσης αρχείων ενισχύει την διαφάνεια, προσφέροντας σε μηχανή αναζήτησης ανοιχτά δεδομένα μέσω λογισμικού “*opensource*”, σχετικά με έγγραφα του γραφείου Δημάρχου, του Δημοτικού Συμβουλίου και της Νομικής Υπηρεσίας.
7. **Web Tv:** Με τη συμμετοχή του Δήμου στη διαδικτυακή τηλεόραση, δίνεται η δυνατότητα της παρακολούθησης “*live*” (ζωντανά) των δημοτικών συμβουλίων τόσο στο κανάλι που διαθέτει μέσω “*Youtube*”, όσο και στα υπόλοιπα “*social media*”. Σ’ αυτήν ακόμη προβάλλονται αθλητικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις, συναυλίες, συνεντεύξεις τύπου κι άλλα γεγονότα που αφορούν τον τόπο. Η συγκεκριμένη δράση χάρισε στο Δήμο το χάλκινο βραβείο βιώσιμων πόλεων για το 2017, στην κατηγορία “*ΤΠΕ & Διακυβέρνηση*” (Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021).
8. **Info Δράση:** Άλλη μια ψηφιακή πλατφόρμα στην οποία αποτυπώνονται οι δράσεις του Δήμου, μαζί με λεπτομερή χαρακτηριστικά, όπως οι μελέτες και οι προμήθειες που συνοδεύουν τα έργα, τα κονδύλια που απορροφώνται, οι συντηρήσεις που γίνονται, κλπ. Η σημασία της συγκεκριμένης πλατφόρμας είναι διττή, καθώς από τη μία κρατά τους δημότες σ’ επαφή με τα κοινά, βοηθά από την άλλη στην αποτελεσματικότερη οργάνωση των Δ/σεων και τμημάτων του ΟΤΑ.

Βέβαια έως το 2020 υπήρχαν και διαδικασίες, οι οποίες δεν είχαν ψηφιοποιηθεί πλήρως, επομένως δεν υπήρχε γι’ αυτές η λύση της απομακρυσμένης εξυπηρέτησης. Ωστόσο, όταν ανακοινώθηκαν τα απαγορευτικά μέτρα, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες που τα τελευταία χρόνια βρισκόνταν εν αναμονή απλούστευσης επισπεύστηκαν, λόγω της ανάγκης που προέκυψε.

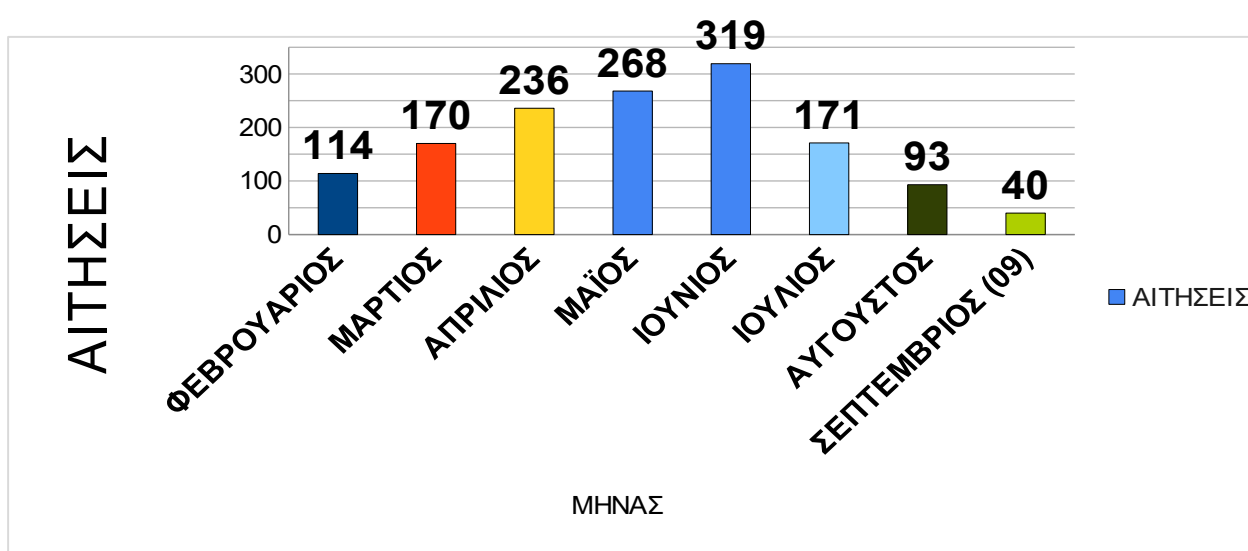
Έτσι, το 2020 ο Δήμος BBB προχώρησε στην δημιουργία ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας, με αποτέλεσμα να παρέχει πιστοποιητικά και βεβαιώσεις για τις σημαντικότερες υπηρεσίες του, παροτρύνοντας κιόλας τους δημότες να μην μετακινούνται για τέτοια ζητήματα (δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021).

Συγκεκριμένα, οι νέες παρεχόμενες ψηφιακές υπηρεσίες αφορούσαν τα εξής:

- Δ/ση Διοίκησης (21 πιστοποιητικά Δημοτολογίου, 4 πιστοποιητικά Ληξιαρχείου, Χορήγηση ηλεκτρονικού Πρωτοκόλλου)
- Δ/ση Οικονομικών (18 βεβαιώσεις)
- Δ/ση Πολεοδομίας (3 βεβαιώσεις)

Από τις αρχές του 2021 μέχρι και σήμερα εκτιμάται ότι εξυπηρετήθηκαν μέσω ψηφιακών αιτήσεων 1411 πολίτες των 3B, με το 30% να αφορούν στη Δ/ση Πολεοδομίας.

Πίνακας 4.3
Εξυπηρέτηση ψηφιακών αιτήσεων 2021

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Άλλες σημαντικές καινοτομίες του Δήμου BBB κατά την περίοδο του *covid-19* αποτελούν οι παρακάτω:

1. **Δημοτικό Taxis:** Πρόκειται για ουσιαστική καινοτομία, αφού αποτελεί την πρώτη ιστοσελίδα Δήμου όπου οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προβούν σε τακτοποίηση των οφειλών τους, χωρίς να απαιτείται η φυσική τους παρουσία στην Ταμειακή Υπηρεσία, όπως ίσχυε μέχρι πρότινος. Μέσω της πλατφόρμας ακόμα, η καρτέλα των συναλλασσομένων ενημερώνεται αυτόματα, ενώ οι ίδιοι μπορούν να παρακολουθούν το δοσολόγιό τους ανά πάσα ώρα και στιγμή προκειμένου να μη χάνουν τις ρυθμίσεις τους. (*3vita, 2020*).

2. **Ψηφιακά Πιστοποιητικά Πολεοδομίας:** Από τις αρχές του 2021 ο Δήμος προέβη σε άλλη μία καινοτόμο πρακτική, κατορθώνοντας ν' απαλλάξει πολίτες και υπαλλήλους από μία επίπονη και κυρίως χρονοβόρα διαδικασία του παρελθόντος -αυτή της έκδοσης πολεοδομικής άδειας. Πλέον υπάρχει η δυνατότητα ηλεκτρονικής έκδοσής της από τον πρώτο και ίσως μοναδικό δήμο που το υλοποίησε στην Ελλάδα (*3vita, 2020*).
3. **VVV Telematics:** Είναι μία ψηφιακή εφαρμογή μέσω της οποίας οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να εντοπίσουν την πραγματική θέση (ώρα προσέλευσης οχήματος και στάση) των δημοτικών λεωφορείων και των δύο γραμμών του δικτύου Δημοτικής Συγκοινωνίας. Σημειώνεται ότι η ιδέα είχε συλληφθεί πριν την υγειονομική κρίση και ότι κατά την περίοδο ισχύος των Κυβερνητικών μέτρων αναστάλη πλήρως η λειτουργία της Δημοτικής Συγκοινωνίας, όπως ήταν αναμενόμενο (*3vita, 2020*).
4. **My Kep Live:** Ο Δήμος BBB ανήκει στους 96 Δήμους της Ελλάδας που υποστηρίζουν εν μέσω πανδημίας την επικοινωνία μέσω τηλεδιασκέψεων με τα 3 Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών των Δημοτικών ενοτήτων του. Διαθέσιμα επίσης είναι και τα ψηφιακά ραντεβού. Έτσι, συνδυαστικά και με την ιστοσελίδα “*gov.gr*” οι δημότες αναζητούν και λαμβάνουν εξ' αποστάσεως πληθώρα πιστοποιητικών και βεβαιώσεων, που σε πολλές των περιπτώσεων εκδίδονται ακόμη και την ίδια στιγμή (*3vita, 2020*).
5. **“Μένουμε Σπίτι”:** Μια καινούρια δημοτική εφαρμογή επίκαιρη όσο ποτέ (εικόνα 4.6). Κατά τη διάρκεια του πρώτου *lockdown* κιάλας, ο ΟΤΑ σε συνεργασία με την “*Brainbox Technology AE*” έθεσαν σε λειτουργία το νέο αυτό “*application*” (εφαρμογή), αποσκοπώντας στην διευκόλυνση της αποστολής αυτοματοποιημένων μηνυμάτων με τους αντίστοιχους κωδικούς εξόδου για τις επιτρεπόμενες μετακινήσεις. Η συγκεκριμένη εφαρμογή υποστηρίζει ακόμη και την επικοινωνία των ευπαθών ατόμων με τη Δομή Φροντίδας του Δήμου, μόλις με το πάτημα ενός κουμπιού. Το γεγονός ότι ο Δήμος επέλεξε να δώσει αξία στον δημότη σε μια δύσκολη για την τοπική αυτοδιοίκηση περίοδο εξέπληξε ευχάριστα τους πολίτες των 3B, που το ανέδειξαν στα πιο δημοφιλή της εποχής (Δήμος BBB, 2020).

Εικόνα 4.6

Δημοτική εφαρμογή για κινητά “Μένουμε Σπίτι”

Πηγή: <https://3vita.gr/exyros-dimos-lockdown-51032>

6. Δίκτυο LoRaWAN: Από τις τελευταίες προσθήκες του ΟΤΑ , καθώς βρίσκεται στην τελική φάση ανάπτυξης. Πρόκειται για τη δημιουργία ενός καινοτόμου συστήματος δικτύων, μέσω εγκατεστημένων αισθητήρων σε δημοτικά κτίρια, οχήματα, κοινόχρηστους χώρους, σχολικές μονάδες, πάρκα, κλπ, που μας πληροφορούν σχετικά με τα διάφορα λειτουργικά συστήματα των 3B, παρέχοντας αμφίδρομη επικοινωνία και δυνατότητα εκτέλεσης ενεργειών βάσει προκαθορισμένων αποκρίσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελεί κι ένα εργαλείο καθορισμού και χάραξης πολιτικής, καθώς επιτρέπει τις γρήγορες παρεμβάσεις και την εφαρμογή ορθών μέτρων στήριξης, αφού ανταποκρίνεται σε πραγματικά δεδομένα (Δήμος BBB, 2021).

Είναι εμφανές ότι οι βάσεις για την ψηφιακή προσαρμογή προϋπήρχαν, καθώς από το 2015 ο Δήμος έχει επενδύσει συστηματικά στην ψηφιακή μεταρρύθμιση, τοποθετώντας την πόλη του σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι άλλων της χώρας κατά την περίοδο του κορονοϊού. Έχοντας διαθέσιμες και δοκιμασμένες διάφορες ψηφιοποιημένες υπηρεσίες, ορατές ή μη από τους πολίτες και προσθέτοντας συνεχώς νέες επιλογές, οι συναλλαγές με το κοινό καθίσταντο όχι απλώς ευκολότερες, αλλά κυρίως ασφαλείς, αν το δούμε από την υγειονομική σκοπιά

Στα πλαίσια εφαρμογής τέτοιων καλών πρακτικών το 2020 ο Δήμος 3B επιλέχθηκε ακόμη μεταξύ των 100 πιο ευφυών πόλεων, προκειμένου να συμμετάσχει στο 33 μηνών πρόγραμμα “*ICC- Intelligent Cities Challenge*” (Πρόκληση Εξυπνων Πόλεων).¹⁸

Εικόνα 4.7
Το Δίκτυο ICC

Πηγή: <https://www.intelligentcitieschallenge.eu>

Σκοπός του προγράμματος αυτού είναι, μέσω της ανταλλαγής τεχνογνωσίας για την βέλτιστη αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογιών, να βοηθήσει στη μεταμόρφωση κι άλλων Ευρωπαϊκών πόλεων σε πιο έξυπνες και βιώσιμες, ώστε να μπορέσουν ν' ανταπεξέλθουν στην πανδημική κρίση. Συνοψίζοντας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο Δήμος BBB φάνηκε ιδιαίτερα ανθεκτικός στον συγκεκριμένο τομέα, αφού ανταποκρίθηκε με ταχείς ρυθμούς στην δημιουργία περαιτέρω ψηφιακών υπηρεσιών για την άμεση εξυπηρέτηση των δημοτών του σε μια εποχή που απαγορευόταν η φυσική παρουσία. Οι εφαρμογές και τα ισχυρά εργαλεία που είχε στη διάθεσή του ήδη πριν την πανδημία αποτέλεσαν έναν θετικό πρώιμο αντίκτυπο και τη βάση όσων θα επακολουθούσαν. Η μόνη προσέλευση κοινού γινόταν αποκλειστικά σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για τις οποίες δεν υπήρχε έως τότε η επιλογή της απομακρυσμένης εξυπηρέτησης και φυσικά κατόπιν ραντεβού, βάσει της εγκυκλίου Φ.69/128/17765 (2020) του Υπουργείου Εσωτερικών. Κατ' αυτό τον τρόπο και θέλοντας να συνδράμει στην διασφάλιση της δημόσιας υγείας, έγινε εφικτή και η εξ' αποστάσεως παροχή εργασίας κατά 40%, όπως όριζε η εγκύκλιος Φ.69/127/17682 (Υπουργείο Εσωτερικών, 2020). Τέλος, σε συνδυασμό και με την εφαρμογή της εκ περιτροπής εργασίας των εναπομεινάντων στην υπηρεσία υπαλλήλων για την λειτουργία του οργανισμού με προσωπικό

¹⁸ Το πρόγραμμα ICC έχει δρομολογήσει τον ψηφιακό μετασχηματισμό 41 εκ των Ευρωπαϊκών πόλεων με πρωταρχικό στόχο την οικονομική τους ανάκαμψη και τη δημιουργία νέων προοπτικών, μέσα από τη συνεχή αναβάθμιση της ποιότητας ζωής που τους παρέχουν οι προηγμένες ΤΠΕ (<https://www.intelligentcitieschallenge.eu/cities/vari-voula-vouliagmeni>).

ασφαλείας, ο Δήμος όχι μόνο συνέχισε την απρόσκοπτη εξυπηρέτηση του κοινού του, αλλά κατόρθωσε και να αναχαιτίσει σημαντικά την διασπορά της φονικής νόσου εντός της δικαιοδοσίας του, αφού περιόρισε τις άσκοπες μετακινήσεις των δημοτών στον υπέρτατο βαθμό (3vita, 2020).

4.4.2 Άξονας 2^{ος} – Κοινωνική Μέρμινα

Η έννοια της κοινωνικής ανθεκτικότητας πολλές φορές λαμβάνεται υπόψιν ως δευτερεύων παράγοντας της αστικής ανθεκτικότητας. Αυτό συμβαίνει διότι κατά κύριο λόγο στις δυτικές κοινωνίες ο όρος “αστική” συγχέεται με τις υλικές υποδομές και κατ’ επέκταση τον υλισμό. Σίγουρα είναι πιο εύκολη η αντίληψη της ανθεκτικότητας της ύλης παρά του ψυχισμού. Υπό αυτή την έννοια θεωρείται πιο κατανοητή η μέτρηση απτών στοιχείων, όπως για παράδειγμα οι φθορές κτιριακών εγκαταστάσεων ή η ενεργειακή σπατάλη. Παρ’ όλα αυτά, σε μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακά κοινωνία η ανθρώπινη ύπαρξη δεν μπορεί να περνά σε δεύτερη μοίρα. Επομένως, κατά την διαχείριση κρίσεων, οι ιθύνοντες οφείλουν να διαφυλάσσουν πρωτίστως την ανθρώπινη ψυχολογία, να προστατεύουν την ταυτότητα και την ιστορία της πόλης, να φροντίζουν για την απρόσκοπτη λειτουργία των φορέων υγείας και παιδείας κι εν γένει να πράττουν τα δέοντα για την ψυχική ισορροπία και ικανοποίηση των κατοίκων τους, με σεβασμό των στοιχείων διαφορετικότητας.

Έχοντας τονίσει λοιπόν την σημασία της κοινωνικής πλευράς της ανθεκτικότητας, ας εξετάσουμε ενδεικτικές ενέργειες του Δήμου BBB κατά του “*covid-19*”, όπως μας τις περιέγραψαν τα διοικητικά στελέχη της Κοινωνικής Δ/σης:

- Με το ξεκίνημα της επιβολής των περιοριστικών μέτρων, οι τοπικές Αρχές αποφάσισαν την τακτική απολύμανση των δημοτικών χώρων σε μία προσπάθειά τους να διαφυλάξουν την δημόσια υγεία. Με ειδικά συνεργεία, τρία δημοτικά οχήματα και χλωριούχο διάλυμα καθ’ υπόδειξη του ΕΟΔΥ (Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας), διέθεσαν συνολικά 500.000 λίτρα οικιακής χλωρίνης για τις δημοτικές του ενότητες. Εκτός από τους κοινόχρηστους ανοιχτούς χώρους και τα οχήματα, οι ψεκασμοί επεκτάθηκαν και στις σχολικές δομές της πόλης. Με έκτακτη επιχορήγηση στα πλαίσια των υγειονομικών μέτρων, το 2020 ο Δήμος ενίσχυσε την Σχολική Επιτροπή Β’ βάθμιας Εκπαίδευσης, ώστε να στηρίξει την ασφαλή επιστροφή των μαθητών στα θρανία. Στο τέλος έλαβαν και περισσότερα μέτρα των προβλεπόμενων από το Υπουργείο Παιδείας, αφού ενίσχυσαν τα σχολεία με μάσκες για εκπαιδευτικούς κι εκπαιδευόμενους, αντισηπτικά υγρά, γάντια και ποδιές μίας χρήσης πέραν των όσων είχαν ήδη λάβει, ενώ με δική του δαπάνη παρέπεμψε τους εκπαιδευτικούς σε 200 μοριακούς ελέγχους πριν την επαναλειτουργία των σχολείων (notia.gr, 2020). Επέβαλαν επίσης τον πλήρη καθαρισμό των σχολικών υποδομών τουλάχιστον 3 φορές την

ημέρα, βοηθώντας στην στελέχωση του προσωπικού με υπαλλήλους από την Δ/ση Καθαριότητας του Δήμου, ενώ προμήθευσαν τους Διευθυντές των σχολείων με ηλεκτρονικά θερμόμετρα μετώπου υπερύθρων ακτίνων, κάτι που δεν είχε προβλεφθεί στις σχετικές εγκυκλίους του Υπουργείου Παιδείας (Δελτίο τύπου, 2020).

Εικόνα 4.8 Απολύμανση σχολικών μονάδων

Πηγή: www.vvv.gov.gr/index.php/grafeio-typou/delt-typou-graf-dimarxou/item/10996-etoima-ta-sxoleia

Αργότερα δε, προμήθευσαν τις σχολικές μονάδες με ειδικές συσκευές που φιλτράρουν τον αέρα, εξαλείφοντας αόρατες τοξίνες κατά 99,9% (*dimosiografos.gr*, 2021) Επιπλέον η Δημοτική αρχή είχε φροντίσει εξαρχής να διαθέτει πλήρη και διαχρονική επάρκεια όλων των προβλεπόμενων μέσων ατομικής προστασίας για το υπαλληλικό προσωπικό της για όση διάρκεια θα είχε η κρίση.

- Στις 18 Μαρτίου του 2020 τέθηκε σε λειτουργία μία νέα Δομή Φροντίδας με σκοπό την κατ' οίκον εξυπηρέτηση των πολιτών που δεν δύνανται να μετακινηθούν εκτός σπιτιού. Πρόκειται για τη δομή “Μένουμε Σπίτι”, χάρη στην οποία ο Δήμος προέβαλε το κοινωνικό του πρόσωπο. Καταγράφεται ότι ήδη μέσα στον πρώτο μήνα λειτουργίας της απέκτησε πάνω από 180 εγγεγραμμένα μέλη, φέρνοντας εις πέρας τουλάχιστον 500 εξυπηρετήσεις που αφορούσαν σε θέματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, παροχής βασικών ειδών πρώτης ανάγκης, διεκπεραίωσης αιτημάτων εντός των ορίων του Δήμου, κλπ. Η Δομή κάλυπτε μία ευρεία γκάμα ευπαθών ομάδων (ηλικιωμένους, άτομα με χρόνιες ασθένειες, με επιβαρυνμένο ιατρικό ιστορικό, ΧΑΠ, εγκυμονούσες, αιμοκαθαιρόμενους, διαβητικούς, αναιμικούς, κ.α.) κάνοντας πράξη την έννοια της αλληλεγγύης (Δελτίο τύπου, 2020).

- Η Διοίκηση συνέχισε την κοινωνική προσφορά τον Απρίλιο του 2020 και με άλλες δράσεις που ανακούφισαν τους απόρους της περιοχής. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει το σχετικό δελτίο τύπου του Δήμου, διανεμήθηκαν κατ' οίκον είδη του κοινωνικού παντοπωλείου, νοπά τρόφιμα και είδη υγιεινής σε 260 νοικοκυριά συνολικά, που αποτελούσαν δικαιούχους του ΤΕΒΑ (Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους). Επιπλέον εντατικοποιήθηκαν οι διανομές συσσιτίων ανά ημέρα σε περίπου 100 δημότες καθ' όλη την περίοδο της κυκλοφοριακής απαγόρευσης.

Εικόνα 4.9

Συγκέντρωση ειδών πρώτης ανάγκης στις Κοινωνικές Δομές

Πηγή: www.vvv.gov.gr/index.php/grafeio-typou/delt-typou-graf-dimarxou/item/10970-dipla-stous-aporous

Ακόμα και για τους αστέγους που δεν επιθυμούσαν την ένταξή τους στις δομές φιλοξενίας λήφθηκε ειδική μέριμνα, που εκτός της σίτισής τους περιλάμβανε και την παροχή των απαραίτητων ειδών ατομικής υγιεινής. Στο σημείο αυτό οφείλουμε να καταστήσουμε σαφές ότι τόσο οι υπάρχουσες δομές του Δήμου (Κοινωνικό Φαρμακείο και Παντοπωλείο. Κοινωνικός Ξενώνας Ενηλίκων, Πρόγραμμα “Βοήθεια στο Σπίτι”), όσο και οι έκτακτες που δημιουργήθηκαν κατά την πανδημία, βρίσκονταν σε πλήρη λειτουργία, συνεχίζοντας από κοινού την αξιέπαινη δράση τους.

- Τον ίδιο μήνα και κατά την έκτακτη αιμοδοσία του, ο ΟΤΑ έκανε και μία σημαντική χορηγία 11.300 μασκών υψηλής ποιότητας, ακολουθώντας τις προδιαγραφές του ΕΟΔΥ, θέλοντας να τονώσει το νοσηλευτικό και υγειονομικό προσωπικό στο δύσκολο έργο τους. Από αυτές 10.000 δόθηκαν στο Γενικό Νοσοκομείο Ασκληπιείο Βούλας, 500 στο Κέντρο Υγείας Βάρης, 300 στο Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής, 300 στο πρώην ΠΙΚΠΑ, και 200 στο παιδικό χωριό *S.O.S.* (Notia.gr, 2020). Η πολιτική ηγεσία βέβαια, είχε αναπτύξει από νωρίς στενή συνεργασία με όλες τις δομές υγείας της πόλης προς όφελος των δημοτών της. Νωρίτερα είχε προμηθεύσει και το Κέντρο Υγείας Βάρης με λυόμενη κατασκευή, που θα λειτουργούσε ως κέντρο υποδοχής ύποπτων κρουσμάτων κορονοϊού (Δελτίο Τύπου, 2020).

- Τον Μάιο της ίδιας χρονιάς εγκαινίασε και μία καινούρια υπηρεσία τηλεφωνικής ψυχολογικής υποστήριξης. Με την πρόσληψη καταρτισμένων ψυχολόγων, η συμβουλευτική υπηρεσία κλήθηκε να συνδράμει στην αντιμετώπιση θεμάτων που προέκυψαν λόγω των επιπτώσεων του “*covid-19*” και στην ομαλή επαναφορά των πολιτών στη νέα πραγματικότητα. Τα ζητήματα της εμβέλειάς της αφορούσαν στα διογκωμένα επίπεδα στρες, άγχους, ανασφάλειας, φόβου και ψυχολογικής πίεσης, που ασκούνται τόσο σε οικογενειακό, όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο. Έκτοτε, η γραμμή 213-2020038 είναι στη διάθεση των δημοτών σε καθημερινή βάση πλην του Σαββατοκύριακου από τις 08.00 ως τις 20.00 (Δελτίο τύπου, 2020).
- Φτάνοντας στο καλοκαίρι, ο δήμος επιλέχθηκε να λειτουργήσει ως “πιλότος” στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα προστασίας λουόμενων από τον “*covid-19*”. Εξασφαλίζοντας πρόσβαση στο χρηματοδοτικό εργαλείο της Ευρώπης “*Horizon 2020*” (πρόγραμμα Έρευνας & Καινοτομίας) και σε συνεργασία με τον ΕΟΕΣ (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εδαφικής Συνεργασίας) και το Πανεπιστήμιο “*Technical University of Delphi*” της Ολλανδίας, προήγαγε στην ουσία την ασφάλεια των κατοίκων που χρησιμοποιούν τις παραλίες του, αλλά και όσων επισκέπτονται την ακτογραμμή του. Για το λόγο αυτόν υλοποίησε καμπάνια ενημέρωσης, με την τοποθέτηση ενημερωτικού υλικού στα 180 δωρεάν ομπρελο-καθίσματα, καθώς και στα αποδυτήρια των ελεύθερων παραλιών του (ΚΕΔΕ, 2020).
- Τον χειμώνα του 2020, ο Δήμος εκμεταλλευόμενος τις ανενεργές λόγω των περιορισμών υποδομές του ΚΑΠΗ Βούλας, διαμόρφωσε ένα νέο χώρο υποδοχής και φιλοξενίας αστέγων. Έως τότε χρησιμοποιούνταν ο Κοινωνικός Ξενώνας Ενηλίκων για τον σκοπό αυτό. Λόγω όμως της σφράγισής του από εξωτερικούς κινδύνους προκειμένου να προστατευτούν οι υπάρχοντες τρόφιμοι, η Δημοτική Αρχή προέβη στην προσαρμογή του χώρου του ΚΑΠΗ και την αγορά του κατάλληλου εξοπλισμού ύπνου, για να μη μείνει κανείς άστεγος αβοήθητος στο δριμύ ψύχος (*3vita.gr*, 2020).
- Τέλος, με την υπ’ αριθμ. 498 απόφαση του ΔΣ (Δημοτικού Συμβουλίου) προχώρησε στη διαμόρφωση ειδικής 24θέσιας ζώνης στο κοιμητήριο του Πανοράματος Βούλας, που προορίζονταν για την αποκλειστική ταφή ατόμων που απεβίωσαν από λοιμώδη νοσήματα τύπου “*covid-19*”. Η συγκεκριμένη ζώνη αν και προσβάσιμη απ’ όλους, διαχωρίζεται με μάνδρα από τον κύριο χώρο. Τηρουμένων δε των υγειονομικών πρωτοκόλλων, η εκταφή

των θανόντων θα πραγματοποιείται σε μεγαλύτερο της καθιερωμένης τριετίας διάστημα. Όπως ανέφερε σε συνέντευξή του ο Δήμαρχος των 3B, Γρηγόρης Κωνσταντέλλος **“Κάνουμε μία μεγάλη ανάταξη και ανασχεδιασμό στα κοιμητήριά μας με το σκεπτικό ότι ο τρόπος που αντιμετωπίζουμε τους νεκρούς μας είναι ένας κορυφαίος δείκτης του πολιτισμού μας.”** (3vita.gr, 2020)

- Με οδηγό την αποκτηθείσα εμπειρία του πρώτου “lockdown” οι δράσεις συνεχίζονται καθ’ όλη την διάρκεια του 2021, με τον Δήμο να έχει συνάψει συνεργασία με τον ΕΟΔΥ, προκειμένου να παρέχει την δυνατότητα της δωρεάν συστηματικής εξέτασης σε όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως, με την υποβολή τους σε ταχεία τεστ ανίχνευσης κορονοϊού, ως εξής:

Πίνακας 4.4

Διεξαγωγή RAPID TEST Δήμου BBB σε συνεργασία με ΕΟΔΥ

ΗΜ/ΝΙΑ	Περιοχή	Μέθοδος	Ώρα	Πηγή
25/01/21	Πλατεία Δήμα Βάρης	Πεζοί	10:00-15:00	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021
25/01/21	Πάρκινγκ Δημαρχείου Βούλας	Drive through	10:00-15:00	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021
14/02/21	Πάρκινγκ Δημαρχείου Βούλας	Drive through	10:00-14:00	Bestnews, 2021
07/03/21	Πάρκινγκ Δημαρχείου Βούλας	Drive through	10:00-15:00	ΚΕΔΕ, 2021
28/03/21	Παραλία Βάρκιζας	Πεζοί	10:00-15:00	Εβδόμη, 2021
29/03/21	Πάρκινγκ Δημαρχείου Βούλας	Drive through	10:00-15:00	Εβδόμη, 2021
30/03/21-02/04/21	Δημοτικό Πάρκινγκ Βούλας	Drive through	10:00-15:00	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021
30/05/21	Πλατεία Βάρκιζας	Πεζοί	09:30-15:30	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021
03/06/21	Πλατεία Βουλιαγμένης	Πεζοί	09:30-15:30	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021
06/06/21	ΚΑΠΗ Βούλας	Πεζοί	09:30-15:30	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021
08/08/21	Παραλία Βάρκιζας	Πεζοί	08:00-13:00	Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2021

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

4.4.3 Άξονας 3^{ος} – Τοπική Οικονομία

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε την οικονομική πλευρά της ανθεκτικότητας, καθώς αποτελεί έναν εξίσου βασικό πυλώνα ευημερίας μιας κοινωνίας και σε περιπτώσεις εκδήλωσης κρίσης χρήζει άμεσης παρέμβασης. Στην περίπτωση μελέτης μας, ο Δήμος των 3B ανταποκρίθηκε στις επιταγές της Κυβέρνησης για φοροελαφρύνσεις, προσαρμόζοντας τα μέτρα στα δικά του δεδομένα. Για την ακρίβεια, από τον πρώτο μήνα επιβολής των αρχικών περιοριστικών όρων έλαβε τα ακόλουθα μέτρα (*gov.gr*):

- Ήταν ο πρώτος Δήμος που προέβη στην απαλλαγή καταβολής Δημοτικών Τελών των τοπικών επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία, είτε αυτές έκλεισαν εντελώς, είτε περιορίστηκε σε μεγάλο βαθμό η λειτουργία τους (Αρ.Απ.175/2020, Βούλα).
- Όσον αφορά την είσπραξη των τελών από την κατάληψη κοινοχρήστων χώρων, δεδομένου ότι αυτή καθορίζονταν σε ετήσια κλίμακα, ο Δήμαρχος μέσω της ΚΕΔΕ προχώρησε σε αίτημα σχετικής νομοθετικής ρύθμισης από το Υπουργείο Εσωτερικών, προκειμένου να επιτύχει τον περαιτέρω επιμερισμό της σε μηνιαία βάση, αναλόγου δηλαδή του πραγματικού χρόνου λειτουργίας. Τέλη, τα οποία είχαν μάλιστα επαναπροσδιοριστεί λίγο πριν ξεσπάσει ο κορονοϊός, λαμβάνοντας υπόψιν τις χρεώσεις των γειτονικών δήμων (*3vita.gr*, 2020).
- Επιπλέον, συμμορφώθηκε με την ΠΝΠ (Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου) του κράτους (ΦΕΚ 68 Α΄/20-03-20) σχετικά με τη μείωση καταβολής μισθώματος των πληγέντων κατά 40%, με επανεξέταση της διάρκειας του μέτρου καθ' όλη την περίοδο των “*lockdown*”. Το 2021 προχώρησε και στην ολοκληρωτική απαλλαγή μισθωμάτων των κλάδων, βάσει του πίνακα ΚΑΔ (Κωδικών Αριθμών Δραστηριότητας) που ορίστηκε με την Υπουργική Απόφαση 1025/2021 (ΦΕΚ 538 Β΄/11-02-2021).
- Διέκοψε τη χρέωση των υπηρεσιών, των οποίων είχε ανασταλεί η λειτουργία (π.χ. παιδικοί σταθμοί, αθλητικά/ πολιτιστικά τμήματα, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών), ενώ παράλληλα φρόντισε ώστε οι εργαζόμενοι των συγκεκριμένων τμημάτων ν’ απορροφηθούν στις δομές που δημιουργήθηκαν για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, χωρίς να χάσουν τις αποδοχές τους. Προέτρεψε δε και τους αθλητικούς συλλόγους να πράξουν αναλόγως, βρίσκοντας ανταπόκριση στο κάλεσμά του.
- Παρέτεινε τις προθεσμίες καταβολής των βεβαιωμένων οφειλών, σύμφωνα με το Ν.4690/20 (ΦΕΚ 104 Α΄/30-05-20) κι έθεσε σε αναστολή τις διαδικασίες αναγκαστικής είσπραξης, βάσει της σχετικής ΠΝΠ, απευθύνοντας έκκληση σ’ εκείνους που ήταν σε θέση ν’ ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις να το πραγματοποιήσουν με

ηλεκτρονικό τρόπο.

- Επικαλούμενος ξανά το Ν. 4690/20 προέβη στην επιχορήγηση διαφόρων δημοτικών επιχειρήσεων για την αποκλειστική κάλυψη των λειτουργικών τους δαπανών, αφού η αναστολή λειτουργίας τους δεν τους επέτρεπε να το πράξουν οι ίδιοι.
- Παρέτεινε ακόμη όλες τις συμβάσεις προμηθειών/έργων/υπηρεσιών, που λόγω ανωτέρας βίας δεν μπόρεσαν να εκτελεστούν εμπρόθεσμα (Δελτίο τύπου Δήμου BBB, 2020).

Είναι ξεκάθαρο ότι η Τ.Α. πέραν των οικονομικών ελαφρύνσεων του κεντρικού κράτους έδωσε και το δικό της πακέτο οικονομικής στήριξης στις τουριστικές και τις επιχειρήσεις εστίασης που λειτουργούν κυρίως στον τόπο της, με τη μορφή της μερικής μείωσης ή της πλήρους απαλλαγής των οικονομικών τους υποχρεώσεων, από τη στιγμή που τα έσοδά τους είχαν εκμηδενιστεί. Τα παραπάνω μέτρα είχαν ως στόχο την εξασφάλιση της βιωσιμότητας της τοπικής επιχειρηματικότητας αφενός και την διατήρηση των θέσεων εργασίας που βρέθηκαν σε κίνδυνο.

Εκτός απ' όλα αυτά, το καλοκαίρι του 2020 ο Δήμος BBB στην προσπάθειά του να στηρίξει ενεργά τις νεοφυείς και τις υφιστάμενες επιχειρήσεις της περιοχής του και ιδιαίτερα στον τομέα του τουρισμού και της ναυτιλίας, ίδρυσε το “Δημοτικό Κέντρο Επιχειρηματικότητας”. Τα συμβουλευτικά εργαστήρια που προσφέρει το πρόγραμμα σε σύμπραξη με κορυφαίους του χώρου συνεργάτες (ΜΚΟ *Envolve Group*, συμβουλευτική *Prisma Consulting*), συνιστούν μια μεγάλη ευκαιρία που μπορούν να επωφεληθούν οι επιχειρηματίες για να προσαρμόσουν τις ιδέες τους στις σύγχρονες απαιτήσεις του επιχειρείν. Μέσω των δωρεάν εξειδικευμένων σεμιναρίων παρέχεται καθοδήγηση σε επίπεδο ψηφιακού *marketing*, κατάρτισης επιχειρηματικού σχεδίου, δυνατοτήτων χρηματοδότησης, βασικών νομικών γνώσεων, τεχνικών παρουσίασης, κλπ. Φυσικά δεν παραλείπεται και η επιβράβευση. Όπως αναφέρουν δημοσιεύματα τοπικών εφημερίδων το συγκεκριμένο πρόγραμμα βοήθησε στην ανάπτυξη 33 επαγγελματικών σχεδίων, έχοντας σαν σκεπτικό την προώθηση των καλύτερων, αλλά και την προφύλαξη από απώλειες όσων οραματίστηκαν ιδέες που χωρίς την απαιτούμενη μεθόδευση δεν θα κατέληγαν σε βιώσιμες επιχειρήσεις (Δημοσιογράφος, 2020).

Βέβαια, οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι η πολιτική ηγεσία έχει παράδοση στην υποστήριξη των “*startup*” (νεοφυών) ιδεών και στην προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, καθώς από το 2018 επιβραβεύει μέσω προγραμμάτων νεανικής υποστήριξης καινούριες επιχειρήσεις με χρηματικά έπαθλα (Δημοσιογράφος, 2018).

Τέλος, στα πλαίσια ενίσχυσης των πολιτών του τόπου του δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε τις προσλήψεις βασισμένες στην εντοπιότητα συνολικά 103 ατόμων διαφόρων ειδικοτήτων, λόγω των έκτακτων αναγκών περιορισμού της πανδημίας. Έτσι, η Οικονομική επιτροπή, με την υπ'αρ. Απ. 20930/31-03-20 ενέκρινε την άμεση πρόσληψη δημοτών ως εργατών καθαριότητας, νεκροταφείου, οδηγών απορριματοφόρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και γενικών καθηκόντων.

4.4.4 Άξονας 4^{ος} – Αστικές υποδομές & Φυσικό περιβάλλον

Συζητήσαμε προηγουμένως πως λόγω της ιστορικής συγκυρίας απαιτείται η κινητοποίηση όλων των εφεδρειών του κράτους. Κλείνοντας τη μελέτη λοιπόν θα αναφερθούμε σε δράσεις που βοηθούν στην επισφράγιση της αστικής ανθεκτικότητας. Οι ενέργειες του 4^{ου} πυλώνα, όπως και αυτές των προηγούμενων, μπορούν συνδυαστικά να οδηγήσουν έναν τόπο στην αειφορία και την βιωσιμότητα. Έννοιες που έχουν συσχετιστεί πολλάκις με το περιβάλλον στο οποίο ζούμε.

Ο Δήμος BBB συμμετέχει στο “Σύμφωνο των Δημάρχων” ήδη από το 2014, έχοντας ως στόχο τη μείωση κατά 20% των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα έως το 2020.¹⁹ Πράγματι, με μια σειρά ενεργειακών παρεμβάσεων ο στόχος επετεύχθη και μάλιστα από το 2018 κι έπειτα υπερέβη το 35%. Σήμερα πια, έχοντας προχωρήσει σε ανανέωση του Συμφώνου, θέτει τον πήχη ακόμα πιο ψηλά στοχεύοντας στην περαιτέρω μείωση έως και 40% μέχρι το 2030 (*dimarxos.gr*, 2019). Πιστός στη δέσμευσή του προχωράει λοιπόν και στις αντίστοιχες ενέργειες, ενώ ήδη εκπονεί σε συνεργασία με το Ε.Μ.Π. (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο), μελέτη για το μεγαλόπνοο σχέδιο του προς την ανθρακική ουδετερότητα του 2050 (*C-track50.eu*, 2018):

1. Τον Σεπτέμβριο του 2020 θέτει σε εφαρμογή τη λειτουργία του πρώτου σε όλη τη χώρα συστήματος κοινοχρήστων ηλεκτρικών οχημάτων, παράλληλα με την εγκατάσταση ενός ολοκληρωμένου δικτύου σταθμών φόρτισης σε 10 κεντρικά σημεία των δημοτικών ενοτήτων του. Πρόκειται για έναν εναλλακτικό τρόπο μετακίνησης με οικολογικό προφίλ. Οι δημότες προτρέπονται να κάνουν χρήση μέσω της εφαρμογής “*nnveCarSharing*”, επωφελούμενοι των ιδιαίτερα χαμηλών χρεώσεων. Και φυσικά, επειδή το εγχείρημα λαμβάνει χώρα εν μέσω πανδημίας, έχει προβλεφθεί και η προμήθεια αντισηπτικών για την απολύμανση των αυτοκινήτων ύστερα από κάθε χρήση. Η πρωτοπορία όμως δεν σταματά εδώ. Εξίσου σημαντική είναι η τροφοδότηση των σταθμών φόρτισης, οι οποίοι -σε συμφωνία με τη ΔΕΗ- θα δέχονται ρεύμα παραγόμενο αποκλειστικά μέσω ηλιακών φορτιστών ή άλλων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην διαμόρφωση της “πράσινης κινητικότητας”. Στο πλαίσιο του ΣΒΑΚ (Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας), ο Δήμος διαθέτει ακόμη Δημοτική Συγκοινωνία από το 2018, για την οποία έχει γίνει λόγος στην ενότητα της ψηφιακής διακυβέρνησης, αλλά και σύστημα κοινόχρηστων ενοικιαζόμενων ποδηλάτων από το 2017.

Όπως δήλωσε χαρακτηριστικά ο Δήμαρχος των 3B, Κος Κωνσταντέλλος κατά την παρουσίαση του νέου του επιτεύγματος “**στόχος της Δημοτικής Αρχής δεν είναι η**

¹⁹ Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για ανάπτυξη δράσεων σε σχέση με την κλιματική αλλαγή και την ενεργειακή φτώχεια (<https://www.simfonodimarxon.eu>)

δημιουργία εσόδων από το σύστημα, αλλά να δοθεί η δυνατότητα σε όλους να κάνουν χρήση και να εξοικειωθούν με ένα αυτοκίνητο αθόρυβο, που δεν παράγει ρύπους και δεν επιβαρύνει καθόλου το περιβάλλον” (ecotec.gr, 2020).

Εικόνα 4.10

Παρουσίαση Ηλεκτροκίνητων Κοινοχρήστων Οχημάτων

Πηγή: <https://www.ecotec.gr/dimos-varis-voylas-voyliagmenis-egkainiase-to-pto-systima-koinochriston-ilektrikon-aytokiniton-tis-choras/>

2. Άλλη μια φιλική προς το περιβάλλον δράση που αναπτύχθηκε κατά τον κορονοϊό αποτελεί η τοποθέτηση των πρώτων ελληνικών ενεργειακών περιπτέρων “*info kiosk*”. Μιλάμε για τους έξυπνους ηλιακούς καθιστικούς πάγκους με τα φωτοβολταϊκά πάνελ, που πέραν της ανάπαυσης που προσφέρουν στους καθημένους, δίνουν την δυνατότητα χρήσης μιας σειράς από παροχές (σύνδεση *wi-fi*, υποδοχές φόρτισης κινητών τηλεφώνων, νυχτερινό φωτισμό, αντιβανδαλιστική οθόνη αισθητήρων και ηχεία για ενημερωτικά μηνύματα). Κατά την πανδημία, μέσω αυτών παρέχονταν ενημέρωση από την Αστυνομία προς συμμόρφωση των πολιτών με τους περιορισμούς. Τα καθίσματα εμποτισμένου ξύλου “*ιρόκο*”, η μεταλλική κατασκευή των οθονών και η “*antigrffiti*” τεχνολογία τους, καθιστά τα παγκάκια ανθεκτικά τόσο στις καιρικές συνθήκες, όσο και στους βανδαλισμούς. Η ουσιαστική καινοτομία όμως έγκειται στο γεγονός ότι είναι η πρώτη φορά σε παγκόσμιο επίπεδο που ένα έξυπνο παγκάκι υποστηρίζει την φόρτιση των ηλεκτρικών αμαξιδίων από μόνον με ειδικές ανάγκες (AMEA) (Bestnews, 2020).

3. Ακολουθώντας πιστά τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας που θέλουν την Ευρώπη να γίνεται παράδειγμα προς μίμηση ως η πρώτη αυτόνομη ενεργειακά και βιώσιμη ήπειρος στον κόσμο, ο Δήμος BBB τοποθετεί το καλοκαίρι του 2020 ομπρέλες εξοπλισμένες με πάνελ φωτοβολταϊκών για την δωρεάν φόρτιση των ηλεκτρονικών συσκευών των λουόμενων²⁰. Έτσι, οι επισκέπτες της δημοτικής παραλίας Βούλας έχουν τη δυνατότητα να κάνουν χρήση των τεχνολογιών “*IOT*”, ενώ γίνονται αυτόπτες μάρτυρες του ενεργειακού οφέλους της χρήσης ηλιακής ενέργειας. Πρόκειται για μια πιλοτική δράση της πρώτης Ευρωπαϊκής παραλίας που εξοπλίζεται με το σύστημα “*GreEEnBeach*” κι έχει ως στόχο να εισάγει τους πολίτες στο κοινό ψηφιακό και πάνω απ’ όλα πράσινο Ευρωπαϊκό μέλλον (*ecopress.gr*, 2020).

Εικόνα 4.11

#GreEEnBeach Βούλα

Πηγή: www.xinhuanet.com

4. Ο ΟΤΑ συμμετέχοντας ακόμη ως “πιλότος” στην δράση “*Innowee*” προκρίνει την αποδοτικότητα που προέρχεται από τα απόβλητα (*from waste to efficiency*). Επαναχρησιμοποιώντας υλικά κατεδαφίσεων, τοποθετεί στο παλαιό Δημαρχείο της Βουλιαγμένης νέα προκατασκευασμένα πάνελ, όπως συμβαίνει και στο Βέλγιο, το Βουκουρέστι και την Πάδοβα. Οι πρώιμες μετρήσεις σύμφωνα με την *ecopress.gr* έδειξαν 32% μείωση της κατανάλωσης θέρμανσης. Με αντίστοιχες παρεμβάσεις, στα πλαίσια του Ευρ. προγράμματος “*Horizon 2020*” βρίσκεται σε εξέλιξη και η ενεργειακή αναβάθμιση της κοινωνική δομής “Στέγη Υπερηλίκων” (*ynn.gov.gr*, 2021). Στη λίστα με τις καλές πρακτικές ενεργειακής απόδοσης του ΟΤΑ συμπεριλαμβάνονται συνολικά 116 δημοτικά

²⁰ Η “πράσινη συμφωνία” είναι η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποσκοπεί στην ανάδειξη της Ευρώπης ως της πρώτης κλιματικά ουδέτερης ηπείρου στον κόσμο. Λέγεται πως αποτελεί και την διεξοδό μας από την πανδημία του κορονοϊού (https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_el)

κτίσματα και 5 σχολεία που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ, στα πλαίσια του Ευρ. Προγράμματος “*Interreg Mediterranean 2014-2020*” (*ecopress.gr*, 2020).

5. Ιδανικά, η ανθεκτικότερη αστική μορφή είναι εκείνη της οποίας ο σχεδιασμός βασίζεται στην ενσωμάτωση του πρασίνου (με την διατήρηση των ανοιχτών χώρων και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων), τη βιώσιμη κινητικότητα (με την μειωμένη χρήση ενέργειας) και την απουσία ρύπων. Λαμβάνοντας υπόψιν αυτά, στα τέλη του 2020 ο Δήμος πραγματοποιεί παρέμβαση με ένα μοναδικό έργο ανάπλασης. Θέλοντας να δημιουργήσει έναν χώρο ασφαλή, τροποποιεί την κεντρική πλατεία Βουλιαγμένης σε σύγχρονο βοτανικό κήπο.

Εικόνα 4.12

Ανάπλαση πλατείας Βουλιαγμένης

Πηγή: <https://www.nou-pou.gr/noupou-green/i-nea-platia-nimfon-sti-vouliagmeni/?fbclid=IwAR0IAfm8oNoCew177qvNgbKK-EXsNmA-c19m2coBnnKNzJ10IViktjog3sM>

Με νέα δομικά υλικά και φυτεύσεις, στο πλαίσιο των οικολογικών αστικών υποδομών, η όλη αρχιτεκτονική μελέτη βασίζεται στις ροές κινήσεων του ζωτικού χώρου και στην ανάδειξη του πράσινου χαρακτήρα της πόλης. Μπαίνουν λοιπόν κυβόλιθοι υψηλής θερμικής απορροφητικότητας αντί της ασφάλτου, πατημένο χώμα και βοτσαλωτοί διάδρομοι. Το έργο συμπληρώνουν οι θέσεις ηλεκτρικής φόρτισης οχημάτων (για ΑΜΕΑ, ποδήλατα), ο σταθμός κοινόχρηστων αυτοκινήτων και ποδηλάτων του Δήμου, ο “έξυπνος” φωτισμός με λάμπες *led*,

οι υπογειοποιημένοι κάδοι, οι κάδοι ανακύκλωσης και μικροαπορριμάτων κατοικιδίων, καθώς και μια κατακόρυφη βρύση με πόσιμο νερό για ανθρώπους και ζώα (*nou-rou.gr*, 2021).

6. Ως προς την διαχείριση απορριμάτων, ο Δήμος BBB σαν επικεφαλής οργανισμός του διακρατικού προγράμματος “BAS” (*Benefit As You Save*) από το 2017 επιδιώκει την ενεργό συμμετοχή των δημοτών του στη διαδικασία της ανακύκλωσης, εφαρμόζοντας ανταποδοτικά συστήματα. Σύμφωνα με την κατάταξη 2020 του ΕΔΣΝΑ (Ειδικός Διαβαθμιδικός Σύνδεσμος Νομού Αττικής) για το ποσοστό επαναχρησιμοποίησης αστικών αποβλήτων ο Δήμος των 3B κατέλαβε την 3^η θέση στην μεγαλύτερη Περιφέρεια. Γεγονός που αποδεικνύει ότι τόσο η Δημοτική Αρχή, όσο και οι ίδιοι οι πολίτες έχουν εμπεδώσει τη σημασία της συμβολής στην ανακύκλωση. Αν αναλογιστούμε κιόλας ότι βάσει της καινούριας νομοθεσίας του 2020 σχετικά με τα τέλη κυκλικής οικονομίας, το κόστος θαψίματος σε ΧΥΤΑ σχεδόν διπλασιάζεται, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι τα 3B βρίσκονται σε καλό δρόμο, επομένως και ο Δήμος δεν θα χρειαστεί ν’ αυξήσει τα δημοτικά του τέλη ως έμμεση φορολογία (*ecopress.gr*, 2020).

4.5 Χρήσιμα Συμπεράσματα

Έχοντας λάβει υπόψιν τα διδάγματα της πανδημίας και τα όσα προαναφέρθηκαν παραθέτουμε συνολικά τα εξής συμπεράσματα που αφορούν στο χτίσιμο της ανθεκτικότητας των αυριανών πόλεων:

- Αναμφίβολα οι πόλεις αποτελούν και την πηγή, αλλά και τη λύση των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων. Η πολυπλοκότητα των συστημάτων που εμπεριέχουν όμως, τις μετατρέπει σε ευάλωτους σε αναταράξεις οργανισμούς που χρήζουν σφαιρικής αντιμετώπισης προκειμένου να προστατευτούν, συνυπολογίζοντας ξεχωριστά τη διαφορετικότητα των συνιστωσών τους.
- Μια πόλη που θέλει να λέγεται ανθεκτική οφείλει να περικλείει σε μεγάλο βαθμό την πρόληψη, εκτός της απλής επιβίωσης, να σχεδιάζεται με γνώμονα τις εμπειρίες των παρελθόντων ετών και να ανατροφοδοτείται διαρκώς με τις νέες παραμέτρους που προκύπτουν σε συνθήκες εκδήλωσης κινδύνου. Άρα η νέα “έξυπνη” πόλη θα πρέπει να βασίζεται σε δύο κεντρικούς άξονες: α) τις ΤΠΕ και β) την ανθρώπινη συνεισφορά.

- Η ΤΑ συνιστά την πρώτη και κύρια Αρχή που είναι υπεύθυνη για την εύρυθμη λειτουργία της πόλης υπό τη σκέπη της ευρύτερης δημόσιας Διοίκησης της χώρας. Η αξία της εξάλλου αποδείχθηκε πανηγυρικά κατά την περίοδο της πανδημίας, όπως και η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυσή της. Εντούτοις, το χτίσιμο της αστικής ανθεκτικότητας είναι μία χρονοβόρα κι εξελικτική διαδικασία που πρέπει να τίθενται στις πολιτικές προτεραιότητες απ' όλα τα επιμέρους επίπεδα διοίκησης. Επομένως πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τις λοιπές στρατηγικές κατευθύνσεις του κράτους και να μην είναι αποσπασματικού χαρακτήρα, ώστε να διασφαλίζεται και η ανάπτυξή της.
- Το συνεργατικό πνεύμα είναι αυτό που κυριαρχεί -και πρέπει να κυριαρχεί- κατά την λήψη σοβαρών αποφάσεων, την εκπόνηση συγκεκριμένης στρατηγικής και την υλοποίηση της αναλόγως την περίπτωση. Κάθε περίπτωση βέβαια είναι μοναδική και μολονότι μπορεί να ακολουθηθεί μια πεπατημένη, η χρηστή Διοίκηση εμπεριέχει όραμα, προνοητικότητα και ταχύτητα αντίληψης και προσαρμογής στα εκάστοτε δεδομένα.
- Προκειμένου να επιτευχθεί η ανθεκτικότητα απαιτείται τεχνογνωσία και οικονομική στήριξη, που μπορούν να επέλθουν μέσα από την δικτύωση. Προγράμματα όπως το 100RC του ιδρύματος *Rockefeller* συνιστούν δίκτυα που συνδέουν πόλεις ανά τον κόσμο με σκοπό την έμπρακτη στήριξή τους. Στην Ελλάδα παρότι έχει παρατηρηθεί πρόοδος σε αρκετούς τομείς ως προς την Αστική Ανθεκτικότητα, με την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη να συμμετέχουν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, παρ' όλα αυτά βρισκόμαστε ακόμη σε πρώιμα βήματα μέχρι να φτάσουμε την ολοκληρωτική αντίληψη.
- Η 4^η τεχνολογική επανάσταση στην ατυχή αυτή συγκυρία του κορονοϊού, όπως και σε άλλες κρίσεις, παρέχει λύσεις που μας βγάζουν από τη δύσκολη θέση. Επομένως είναι καθήκον όλων να παρακολουθούμε τις τεχνολογικές εξελίξεις, να τις αγκαλιάζουμε και να προσαρμοζόμαστε όσο το δυνατόν γρηγορότερα σε αυτές.
- Στον φορέα του Δημοσίου αποδείχθηκε πως οι ΟΤΑ που είχαν μεριμνήσει για την ψηφιακή μεταρρύθμιση βρέθηκαν σε καλύτερη μοίρα από εκείνους που δεν είχαν επενδύσει σε αυτήν. Μήπως μετά από αυτή την κρίση οι τελευταίοι επανεξετάσουν τις προτεραιότητές τους; Η τεχνολογία διασφαλίζει την απρόσκοπτη λειτουργία του συστήματος υγείας, αλλά και παιδείας συν τις άλλους. Πυλώνες βασικοί για την εξέλιξη του κοινωνικού συνόλου. Η ΤΑ οφείλει να μεριμνά για την αδιάκοπη λειτουργία όλων των συστημάτων της, να συνδράμει μέσα από την παροχή στήριξης και να συνεργάζεται ομαλά με τους υπόλοιπους

φορείς της εμβέλειάς της για την κάλυψη τυχόν αναγκών. Μέσα από ένα θεσμικό πλαίσιο εταιρικής για συμπράξεις μεταξύ διαφόρων φορέων της Κοινωνίας των πολιτών εξασφαλίζεται και η κοινωνική συνέναιση, που προοικονομεί την επιτυχή έκβασή του πλάνου.

- Οι ΟΤΑ κατά το ξέσπασμα κρίσεων, είναι θεμιτό να ξεπερνούν τα όρια της δικαιοδοσίας τους, αν πρόκειται να καλύψουν κενά που αφήνει η γενική διοίκηση, ώστε να προστατέψουν με κάθε τρόπο τους πολίτες τους. Οφείλουν να προβαίνουν σε διαδημοτικές ή διατομεακές συνεργασίες με άλλους φορείς, είτε δημόσιους είτε ιδιωτικούς, για την αποτελεσματικότερη διαχείρισή των έκτακτων καταστάσεων. Σε ένα ολιστικό μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης εξάλλου προκρίνεται ο συνδυασμός κρατικών δομών διακυβέρνησης και μη.

Για τους ΟΤΑ λοιπόν ενδεικτικά προτείνονται τα εξής:

- Συνεχής ευαισθητοποίηση και παρακίνηση των πολιτών να συμμετέχουν στα δρώμενα, να συμβάλλουν στις δράσεις του δήμου τους, ώστε να μη χάνουν την επαφή με τον τόπο τους. Μέσα από τους συναισθηματικούς δεσμούς των κατοίκων θα αυξηθεί και το ενδιαφέρον τους για αλληλεγγύη κι εθελοντισμό.
- Προστασία του ανθρώπινου δυναμικού από εξωτερικές απειλές. Η εντοπιότητα είναι ένα βασικό προσόν που θα έπρεπε να συνυπολογίζεται κατά τις προσλήψεις, μιας και οι κάτοικοι αφενός γνωρίζουν καλύτερα τον τόπο και τις ανάγκες του, αφετέρου προθυμοποιούνται να τον προστατέψουν με περισσότερη θέρμη από εκείνους που μένουν σε άλλο τόπο. Άλλο ένα βασικό σημείο είναι και η διαρκής επιμόρφωση, η παροχή δηλαδή νέων δεξιοτήτων για την καλύτερη ανταπόκριση στην ψηφιακή μεταρρύθμιση. Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ένας δημόσιος υπάλληλος εκπροσωπεί τον φορέα που συμμετέχει και συνδιαμορφώνει πολιτικές.
- Εξίσου σημαντική είναι και η αποκέντρωση πόρων, αλλά και αρμοδιοτήτων. Όχι μόνο γιατί δίνουν νόημα στην έννοια της δημοκρατίας, αλλά κυρίως επειδή οδηγούν στην οικοδόμηση ενός σύγχρονου κράτους. Η ΤΑ συνιστά τον θεμέλιο λίθο που μετουσιώνει την ατομική σε συλλογική ευθύνη, δίνοντας στον πολίτη την ευκαιρία να έχει τον πρώτο λόγο. Γι' αυτό και η εξέλιξη σε ένα περιφερειακό είδος διακυβέρνησης, όπου ο συγκεντρωτισμός και ο ανταγωνισμός θα δώσουν τη θέση τους στη νέα νοοτροπία πρέπει να συνεχιστεί.

- Ανακατανομή των πόρων με έμφαση στην διαχείριση κινδύνων/καταστροφών για την μακροπρόθεσμη θωράκιση του οργανισμού από μελλοντικές απειλές, με δράσεις προστασίας του υφιστάμενου κοινωνικοοικονομικού κεφαλαίου (αντιευθραυστότητα). Επιπλέον αναβάθμιση των κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών, με ταυτόχρονη διασύνδεση με τις δομές πρόνοιας και α' βάρθμιας φροντίδας. Οι υπάρχουσες δημόσιες υποδομές ως επί το πλείστον χρηζουν αναπροσαρμογής, προκειμένου να είναι έτοιμες να δεχτούν απρόβλεπτους κραδασμούς, μεταξύ των οποίων και της κλιματικής αλλαγής.
- Σταδιακή απεξάρτηση από την κρατική επιχορήγηση. Η προσμονή του ετήσιου κρατικού “επιδόματος” από τους Δήμους περιορίζει σημαντικά το κίνητρο τους για συνετή διαχείριση των εσόδων, πόσο μάλλον για αναζήτηση νέων. Αυτό το “φαινόμενο της μυγοπαγίδας” προκαλεί από αδιαφορία της τοπικής ηγεσίας για τυχόν φοροδιαφυγές μέχρι και ματαίωση της λογοδοσίας των αιρετών, οδηγώντας την ελληνική αυτοδιοίκηση στη δημιουργία πελατειακών σχέσεων. Σημειώνεται ότι σε χώρες με ισχυρή αυτοδιοίκηση οι κρατικές χρηματοδοτήσεις έχουν καθαρά επικουρικό χαρακτήρα (Χλέπας, 2021). Η στροφή προς την τοπική οικονομία μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση πληθώρας επιπτώσεων που έχουν οι “εθνικές” απειλές (στήριξη επιχειρηματικότητας, μείωση ανεργίας).
- Η νέα πραγματικότητα θέλει την δημιουργία υβριδικών μοντέλων εργασίας. Η απομακρυσμένη εργασία σήμερα αποτελεί ένα ρεαλιστικό σενάριο, που μπορεί να αποφέρει δραματική μείωση του κόστους. Βασίζεται όμως σε σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ εργοδοτών κι εργαζομένων. Οι δήμοι οφείλουν να ακολουθούν τη ροή των γεγονότων και να παρέχουν εκτός από την υλικοτεχνική υποστήριξη και το ανάλογο κλίμα εμπιστοσύνης στους εργαζομένους τους. Η ενίσχυση των δικτύων επικοινωνίας και γενικότερα του συνόλου των υποδομών κρίνεται απαραίτητη για την επιβίωση των οργανισμών στην ψηφιακή εποχή.
- Τα συνεργατικά σχήματα και η ενίσχυση του υποχρηματοδοτούμενου τομέα υγείας με την πρόσκληση ιδιωτικών επενδύσεων πρέπει να μπουν στην πολιτική ατζέντα, για την αποφυγή παρόμοιων υγειονομικών κρίσεων στο μέλλον. Εδώ μπορούμε να τονίσουμε τη σημασία της δημιουργίας διαύλων επικοινωνίας μεταξύ αυτοδιοικητικών κι επιστημονικού κλάδου και την εν γένει καλλιέργεια συμμετοχικής κουλτούρας δικτύωσης και διαμοιρασμού μεταξύ των στελεχών. Η δικτύωση οδηγεί σε ανταλλαγή καλών πρακτικών, εμπειριών και τεχνογνωσίας. Η ιδέα του να περιορίζουμε πόρους και δεδομένα σε κλειστά συστήματα θεωρείται πεπαλαιωμένη και μάλλον απαγορευτική για την ευρεία ανάπτυξη της δημόσιας

Διοίκησης. Εκτός από την τεχνολογική διασύνδεση λοιπόν, πρέπει πρώτα να εξασφαλίσουμε την ανθρώπινη. Υπό αυτό το πρίσμα ο συντονισμός με τα άλλα επίπεδα διακυβέρνησης γίνεται οριζοντίως και καθέτως.

- Ανταπόκριση στις προκλήσεις του περιβάλλοντος με ενεργειακές παρεμβάσεις και ανάλογο πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό, για υποδομές με μικρότερο κόστος συντήρησης και μειωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα (πράσινος μετασχηματισμός). Ο ανθεκτικός χαρακτήρας προϋποθέτει δράσεις που έχουν στο επίκεντρο την ανθρώπινη υπόσταση, τη βιωσιμότητα και την αειφορία. Έννοιες αλληλένδετες, καθώς κάθε επιμέρους δράση πρέπει να σχεδιάζεται με σεβασμό στον άνθρωπο, αλλά και το περιβάλλον, έχοντας αρωγό τις ΤΠΕ. Επιβάλλεται λοιπόν αλλαγή φιλοσοφίας και μετάβαση σε κυκλικές οικονομίες με χρήση πράσινων προμηθειών.
- Η πρόληψη είναι ίσως το αποτελεσματικότερο όπλο στη διαχείριση απειλητικών καταστάσεων. Γι' αυτό και θα κρίναμε σκόπιμη τη δημιουργία ειδικής ομάδας σχεδιασμού, οργάνωσης και συντονισμού της αστικής ανθεκτικότητας, που θα αποτελείται από εκπροσώπους της ΤΑ, συλλόγων, πολιτών, κλπ.
- Υιοθέτηση εργαλείων σχεδιασμού αστικής ανθεκτικότητας που στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών, τον εξωραϊσμό της εικόνας της πόλης και την αντιμετώπιση των κοινωνικών θεμάτων (πχ. με ανάλυση των αστικών προβλημάτων, βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, μετατροπή εγκαταλελειμμένων χώρων σε ωφέλιμους, αξιοποίηση στεγαστικών αποθεμάτων). Χαρτογράφηση αλλαγών ως προς τους επικείμενους κινδύνους, πληροφόρηση για τα σημεία τρωτότητας και διαρκής βελτιστοποίηση των συστημάτων ασφαλείας (προϋπόθεση αποτελεί η εξασφάλιση επαρκούς τεχνικού εξοπλισμού)
- Εισαγωγή συστήματος συμμετοχικού προϋπολογισμού με την άμεση εμπλοκή του γηγενούς πληθυσμού στη λήψη αποφάσεων σε σχέση με τη δοθείσα προτεραιότητα των δαπανών. Ακούγεται παράτολμο, αλλά θα έδινε στους κατοίκους ισχυρότερο κίνητρο συμμετοχής στα κοινά, αν εκπρόσωποι των κοινοτήτων κατέθεταν προτάσεις, συζητούσαν και παρακολουθούσαν την όλη διαδικασία. Η ιδέα πήρε σάρκα και οστά στο Παρίσι το 2015, με την υποβολή 5.115 προτάσεων για την ανάπτυξη πρασίνου, που αντιστοιχούσαν στο 5% του συνολικού προϋπολογισμού του (*urbanpoint.gr, 2021*).

4.6 Ανακεφαλαίωση

Χρησιμοποιήσαμε τον Δήμο BBB ως ένα ζωντανό παράδειγμα μελέτης των κριτηρίων της αστικής ανθεκτικότητας και διαπιστώσαμε πως η ορθή διαχείριση μιας κρίσης με την χρήση των κατάλληλων πολιτικών στους πολλαπλούς τομείς από τις Αρχές, μπορεί να οδηγήσουν στο χτίσιμο της ανθεκτικότητας της πόλης και στη γρήγορη ανόρθωση της ύστερα από ζημιογόνες καταστάσεις στις οποίες μπορεί να έχει περιέλθει.

Ο Δήμος BBB που επιλέχθηκε προς ανάλυση, χάρη στις καινοτόμες δράσεις που υλοποίησε στο σύνολο των δημόσιων πολιτικών του, απέσπασε το βραβείο της “Εξυπνης πόλης της χρονιάς” για το 2020 -μιας χρονιάς καθ’ όλα ιδιάζουσας, κατά τη συνδιοργάνωση της ΚΕΔΕ και της Περιφέρειας Αττικής “*Best City Awards 2020*”. Θεωρούμε λοιπόν ότι οι καλές του πρακτικές κατά την περίοδο του κορονοϊού και όχι μόνο, αποτελούν μία ολοκληρωμένη πρόταση για μελέτη από όμορους Δήμους.

Εικόνα 4.13

5 Βραβεία Δήμου BBB “Best City Awards 2020”

Πηγή: <https://www.otavoice.gr/aytodioikitika-nea/2021/02/dimos-3v-simantikes-diakriseis-se-5-katigories-sta-best-city-awards-2020/>

“.....Παρόλο που το 2020 ήταν μία χρονιά ιδιαίτερα δύσκολη για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, μία χρονιά που δοκιμάστηκαν οι αντοχές μας τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε υλικοτεχνική υποδομή ο Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης κατάφερε να παράξει σημαντικό έργο. Τα βραβεία Best City Awards δίνουν σε όλους τους δήμους της χώρας τη δυνατότητα να μοιραστούμε μεταξύ μας τις καινοτόμες ιδέες και δράσεις που υλοποιούμε με στόχο την παραγωγική ανταλλαγή τεχνογνωσίας. Οι διακρίσεις του Δήμου και μάλιστα σε κατηγορίες που βρίσκονται στο επίκεντρο της στρατηγικής μας, το περιβάλλον, τη διαχείριση απορριμμάτων, την αξιοποίηση της τεχνολογίας και την αλληλεγγύη στον συνάνθρωπο μας, αποτελούν επιστέγασμα των ενεργειών μας για τη δημιουργία μίας ευφρούς, πράσινης και αποτελεσματικής πόλης....” (Κωνσταντέλλος, 2021)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αρχαίοι Συγγραφείς 127, (2009), Πλάτωνα *Πρωταγόρας*, Μετάφραση Σπυρόπουλος Ηλίας,, Εκδόσεις Ζήτρος, Θεσσαλονίκη

Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, (2004), Αριστοτέλους *Πολιτικά*, 1ος Τόμος , Εκδόσεις Γεωργιάδη, Αθήνα

Κουσκουβέλης, Η., (1997), *Λήψη Αποφάσεων, Κρίση, Διαπραγμάτευση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Σφακιανάκης, Μ., (1998), *Διοικητική Κρίσεων*, Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα

Τσαούσης, Δ. (1987), *Η Κοινωνία του Ανθρώπου*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

Ξενόγλωσση

Abhas, K.Jha, Todd W.Miner, and Zuzana Stanton-Geddes (2013) *Building Urban Resilience, Principles, Tools and Practise*, theWorld Bank, Washington D.C.,p.11

Barata-Salguero, T. & Erkip, F. (2014) *Retail Planning and Urban Resilience-An Introduction to the Special Issue-Cities* 36, Elsevier, p.107-111

Collier., et, al. (2013) *Transitioning to Resilience and Sustainability in Urban Communities*, *Cities* 32, Elsevier, s22, p.521-528

Gao, X. & Yu, J., (2020), *Public Governance Mechanism in the Prevention and Control of the Covid-19*, Journal of Chinese Governance, pg. 178-197

Glaeser, E. (2021) *Survival of the City: Living and Thriving in an Age of Isolation*, Penguin Press

Holling, J.C.S., (1986) *The Resilience of Terrestrial Ecosystems, Local Surprise and Global Change*, p.292-317 in Clark, W.C, and Munn R.E. (1986) *Sustainable Development of the Biosphere*, Cambridge University Press, Cambridge Uk, P.95

Holling, J.C.S., (1996) *Engineering Resilience Versus Ecological Resilience, Foundations of Ecological Resilience*, p.51-56

Nam, T.&Pardo, T.A. (2011) *Smart City as Urban Innovation, Proceedings of the 5th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance – IGEGOV '11*, No 185, p.129-138

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες (14 pt)

Alexander, D.E., “*Resilience And Disaster Risk Reduction: An Etymological Journey*”, Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.researchgate.net/publication/307810633_Resilience_and_disaster_risk_reduction_an_etymological_journey/fulltext/57d4b5d408ae5703b491617d/Resilience-and-disaster-risk-reduction-an-etymological-journey.pdf?origin=publication_detail [Πρόσβαση 05 Ιουνίου 2021]

Alexander Fleming Biomedical Sciences Research Center, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.fleming.gr> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

Ashton. K., 2009, *That ‘Internet Of Things’ Thing*, RfiD Journal, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.itrco.jp/libraries/RFIDjournal> [Πρόσβαση 30 Μαΐου 2021]

Best News (2020), *Τα Πρώτα “Εξυπνα” Παγκάκια Energy4smart Σε Βάρη Βούλα Βουλιαγμένη*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.bestnews.gr/ta-prota-exyprna-pagkakia-energy4smart-se-vari-voyla-voyliagmeni/amp/> [Πρόσβαση 06

Αυγούστου 2021]

C-Track 50 (2018), Διαθέσιμο στη δ/νση <https://c-track50.eu> [Πρόσβαση 06 Αυγούστου 2021]

Best News (2021), *Δωρεάν Rapid Test Στο Δήμο Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.bestnews.gr/dorean-rapid-test-sto-dimo-varis-voylas-voyliagmenis/amp/> [Πρόσβαση 26 Ιουλίου 2021]

Ecopress (2020), *#GrEEenBeach: Δωρεάν Φόρτιση Κινητού Από Τον Ήλιο Στην Παραλία*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ecopress.gr/greenbeach-dorean-fortisi-kinitou-aro-ton-ilio-stin-paralia/> [Πρόσβαση 08 Αυγούστου 2021]

Ecopress (2020), *3B: Ο Δήμος Που Πρωτοπορεί σε ΑΠΕ Και Ενεργειακή Εξοικονόμηση*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ecopress.gr/3v-o-dimos-prou-protoporisti-ape-ke-t/> [Πρόσβαση 08 Αυγούστου 2021]

Ecopress (2020), *Ανακύκλωση-Αποκαλυπτική Λίστα: Οι Πρωταθλητές Και Ουραγοί Δήμοι*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <https://ecopress.gr/anakyklosi-apokalyptiki-lista-i-pro/> [Πρόσβαση 08 Αυγούστου 2021]

Ecotec (2020), *Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης: Εγκαινιάσε Το Πρώτο Σύστημα Κοινοχρήστων Ηλεκτρικών Αυτοκινήτων Της Χώρας*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.ecotec.gr/dimos-varis-voylas-voyliagmenis-egkainiase-to-PROTO-systima-koinochriston-ilektrikon-aytokiniton-tiw-choras/> [Πρόσβαση 07 Αυγούστου 2021]

European Committee of the Regions, *2020 Barometer Of Regions And Cities*, Brussels, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://cor.europa.eu/en/our-work/EURRegionalBarometerDocs/4370-Barometer%20optimized> [Πρόσβαση 06 Ιουνίου 2021]

European Parliament, *"Digital Europe Programme 2021-2027"*, 2018/0227 (COD), Διαθέσιμο στη δ/νση [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2018/0227\(COD\)&I=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2018/0227(COD)&I=en) [Πρόσβαση 20 Ιουνίου 2021]

Home-Eurostat (europa.eu), Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ec.europa.eu/eurostat> [Πρόσβαση 31 Μαΐου 2021]

<https://dictionary.univercity/u/latin-dictionary.org> [Πρόσβαση 25 Μαΐου 2021]

Notia.gr, 2020, *Ο Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης Μοίρασε Πάνω Από 11.000 Μάσκες*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.notia.gr/2020/05/o-dimos-varis-voylas-voyliagmenis-moi/> [Πρόσβαση 04 Αυγούστου 2021]

- Notia.gr, 2020, *200 Δωρεάν Τεστ για Covid-19 σε Εκπαιδευτικούς του Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.notia.gr/2020/09/200-dorean-test-gia-covid-19-se-ekpaideytikoys-t/> [Πρόσβαση 20 Αυγούστου 2021]
- NouPou.gr (2021), *Η Νέα Πλατεία Νυμφών στη Βουλιαγμένη*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.nou-pou.gr/nou-pou-green/i-nea-platia-nimfon-sti-vouliagmeni/?fbclid=IwAR0IAfm8oNoCew177qvNgbKK-ExsNmA-c19m2coBnnKNzJ10IViktjog3sM> [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2021]
- OECD, *Resilient Cities*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/resilient-cities.htm> [Πρόσβαση 04 Ιουνίου 2021]
- Otavoice (2021), *Δήμος 3B: Σημαντικές Διακρίσεις σε 5 Κατηγορίες στα Best City Awards 2020*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.otavoice.gr/aytodioikitika-nea/2021/02/dimos-3v-simantikes-diakriseis-se-5-katigories-sta-best-city-awards-2020/> [Πρόσβαση 11 Αυγούστου 2021]
- Ramsar, *Sites Around The World*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <https://www.ramsar.org/sites-countries/ramsar-sites-around-the-world> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]
- Resilience Measurement Practical Guidance *Note Series 2, Measuring Shocks and Stresses*, Διαθέσιμο στη δ/νση https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GN02-ShoksandStresses Msmt_Final.pdf [Πρόσβαση 04 Ιουνίου 2021]
- The European Commission, *The Digital Economy And Society Index (DESI)*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policiew/desi> [Πρόσβαση 16 Ιουνίου 2021]
- The European Commission's (2020), *100 Intelligent Cities Challenge*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/cities/vari-voula-vouliagmeni> [Πρόσβαση 27 Ιουλίου 2021]
- Un-habitat, *For a Better Future*, Διαθέσιμο στη διεύ/νση <https://unhabitat.org/about-us/new-urban-agenda> [Πρόσβαση 05 Ιουνίου 2021]
- U.N. *Sustainable Development Goals, 2020*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://powerpolitics.eu/oi-στόχοι-βιώ-σιμης-ανάπτυξης-των-ηνωμ/> [Πρόσβαση 01 Ιουνίου 2021]
- Urbact EU, 2020, *Οι πόλεις που επιβιώνουν από τον Covid-19*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://urbact.eu/oi-μικρές-πόλεις-που-επιβιώνουν-από-τον-covid-19-χωρίς-συχνή-ανταλλαγή-απόψεων-και-επικοινωνία-θα...> [Πρόσβαση 16 Ιουνίου 2021]

Urbact EU, 2020, *Viladecans ULG as a Driver Group*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://urbact.eu/viladecans-ulg-driver-group> [Πρόσβαση 16 Ιουνίου 2021]

Urbanpoint (2021), *Το Παρίσι Δίνει Μαθήματα Ανάπτυξης του Πρασίνου*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.urbanpoint.gr/το-παρισι-δινει-μαθηματα-αναπτυξης-το/> [Πρόσβαση 03 Σεπτεμβρίου 2021]

Ward C., (2020), “*Deisel-Driven Bee Slums and Impotent Turkeys: The Case For Resilience*”, Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.commondreams.org/views/2007/07/30/diesel-driven-bee-slums-and-impotent-turkeys-case-resilience__ [Πρόσβαση 04 Ιουνίου 2021]

Willian S., LLD, (1854), *Dictionary Of Greek And Roman Geography*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.gtp.gr/LocInfo.asp?Code=EGRAAE00VRAVRA00090&PrimeCode=EGRAAE00VRAVRA00090&PrimeLevel=10&Level=10&LastAns=1&RemainLevel=1&PrimeInfo=58&Infold=49&Ing=1> [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2021]

World Nuclear Association, *Chernobyl Accident*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.world-nuclear.org/information-library/safety-and-security/safety-of-plants/chernobyl-accident.aspx> [Πρόσβαση 03 Ιουνίου 2021]

100 Resilient Cities, pioneered by the Rockefeller foundation, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.rockefellerfoundation.org/100-resilient-cities> [Πρόσβαση 03 Ιουνίου 2021]

Γενικό Νοσοκομείο Ασκληπιείο Βούλας, Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.asklepieio.gr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=18Itemid=28&Iang=el [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) 2020, Ελλάδα, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://itechnews.gr/wp-content/uploads/2020/06/DESI2020-GREECE-lang-pdf> [Πρόσβαση 06 Ιουνίου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *Ηλεκτρονικά Εξυπηρετούνται...Αντιμετώπισης Του Κορωνοϊού*, Διαθέσιμο στη Δ/ση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10917-e-ypiresies> [Πρόσβαση 20 Ιουλίου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *Έτοιμα Τα Λύκεια Του Δήμου...Τους Μαθητές*, Διαθέσιμο στη Δ/ση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10996-etoima-ta-sxoleia> [Πρόσβαση 02 Αυγούστου 2021]

2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *Τα Μέτρα Και Οι Πρωτοβουλίες... Κατά Τον Πρώτο Μήνα*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10965-metra-dimou-gia-ton-koronoio> [Πρόσβαση 03 Αυγούστου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *Σε Εξέλιξη Σημαντικό Έργο Ενεργειακής Αναβάθμισης Της Κοινωνικής Δομής “Στέγη Υπερηλίκων” του Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/enropaika-programmata> [Πρόσβαση 08 Αυγούστου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *Ξεκίνησε η Λειτουργία Της Νέας Δομής Φροντίδας.. “Μένουμε Σπίτι”*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10931-xekinise-i-leitourgia-tou-menoume-spiti> [Πρόσβαση 02 Αυγούστου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *ο Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης Δίπλα Στους Απόρους... Ευπαθείς Ομάδες*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10970-dipla-stous-aporous> [Πρόσβαση 03 Αυγούστου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2020), *Νέα Υπηρεσία Τηλεφωνικής Ψυχολογικής Υποστήριξης... Του Δήμου Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10995-psycologist-phone-counselling> [Πρόσβαση 03 Αυγούστου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2021), *Δωρεάν Rapid Test... Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/11379-drive-through-rapid-test> [Πρόσβαση 20 Ιουλίου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2021), *Δωρεάν Rapid Test... Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/11697-rapid-test> [Πρόσβαση 20 Ιουλίου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2021), *Δωρεάν Rapid Test... 2 Απριλίου*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/11501-dorean-rapid-test> [Πρόσβαση 20 Ιουλίου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2021), *Δωρεάν Rapid Test Την Κυριακή 8 Αυγούστου Στη Βάρκιζα*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grafeio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/11820-dorean-rapid-test-varkiza-kyriaki-8-augoustou> [Πρόσβαση 08 Αυγούστου 2021]

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2021), *Σημαντικές Διακρίσεις Σε 5 Κατηγορίες Για Το Δήμο Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης Στα Best City Awards 2020*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grafeio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/11454-simantikes-diakriseis-dimou-bestcity-awards>

Δελτίο τύπου Δήμου BBB (2016), *Οι Νέες Τεχνολογίες Που Χρησιμοποιεί Ο Δήμος BBB Παρουσιάστηκαν Στο AthensMoneyShow*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gr/index.php/thsmoi-kai-megales-ekdiloseis/money-money-show-2016/item/2006-athens-money-show> [Πρόσβαση 01 Αυγούστου 2021]

Δήμος BBB, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov> [Πρόσβαση 01 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB (2018), *Ηλεκτρονική Διακίνηση Εγγράφων*, διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/kainotomies/ilektroniki-diakinisi-eggrafon> [Πρόσβαση 30 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB, *Ιστορικά Στοιχεία*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/i-poli-mas-fp/archives-and-city-history> [Πρόσβαση 27 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB (2015), *Info Δράση*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.infodrasi.gr/drasi/874> [Πρόσβαση 30 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB, (2020) *Νέα Μέτρα Για Τη Λειτουργία Των Υπηρεσιών Του Δήμου Από Δευτέρα 16 Μαρτίου*, Διαθέσιμο στη Δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt/tyrou-graf-dimarxou/item/10925-nea-metra-ypiresion> [Πρόσβαση 28 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB, (2020) *Δημοτική Εφαρμογή “Μένουμε Σπίτι”*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grapheio-tyrou/delt-tyrou-graf-dimarxou/item/10961-sms-menoume-spiti> [Πρόσβαση 31 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB, Δημοτικό Συμβούλιο (2020), *“Απόσπασμα Από το Πρακτικό Της 54^{ης} Συνεδρίασης Οικονομικής Επιτροπής”*, Αρ. Απόφ. 498/ Βούλα, 28-12-20,

Διαθέσιμο στη δ/νση <https://app.diavgeia.gov.gr>

Δήμος BBB, Δημοτικό Συμβούλιο (2020), *Απόσπασμα Πρακτικού Από Την 6^η Τακτική Συνεδρίαση του ΔΣ*, Αρ. Απόφ. 175/ Βούλα, 18-05-20, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://app.diavgeia.gov.gr>

Δήμος BBB, Οικονομική Επιτροπή (2020), *Έγκριση Προσλήψεων*, Αρ. Απ. 20930/ 31.03.20/ΑΔΑ:6ΩΠΥ46ΜΤΛ6-50Ψ, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://app.diavgeia.gov.gr>

Δήμος BBB, *Ηλεκτρονικός Ιατρικός Φάκελος* (2017), Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.patientlink.eu/healthcare_services.php [Πρόσβαση 29 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB (2019), *Σύμφωνο των Δημάρχων*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.Dimarchos.gr/dimos-vvv-symfono-ton-dimarchon/> [Πρόσβαση 06 Αυγούστου 2021]

Δήμος BBB, (2021) *Ψηφιακές Βιβλιοθήκες*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/kainotomies/digital-libraries-archives#tab> [Πρόσβαση 01 Αυγούστου 2021]

Δήμος BBB, (2021), *Novonville*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/kainotomies/novonville> [Πρόσβαση 31 Ιουλίου 2021]

Δήμος BBB, (2021), *The Athenian Riviera- City of Vari Voula Vouliagmeni*, Διαθέσιμο στη δ/νση visitvarivoulavouliagmeni.gr/index.php/el/component/k2/itemlist/category/48 [Πρόσβαση 15 Σεπτέμβρη 2021]

Δήμος BBB, (2017) *Web Tv*, Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/grafeio-tyrou/web-tv> [Πρόσβαση 01 Αυγούστου 2021]

Δημοσιογράφος (2018), *Startup Ιδέες Από Βάρη Βούλα Βουλιαγμένη*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://dimosiografos.com/startup-vari-voula-vouliagmeni/418> [Πρόσβαση 05 Αυγούστου 2021]

Δημοσιογράφος (2020), *Κοιτίδα Startup Ιδεών Ο Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://dimosiografos.com/koitida-start-up-dimos-varis-voulas-vouliagmenis/2061/> [Πρόσβαση 05 Αυγούστου 2021]

Δημοσιογράφος (2020), *Συσκευές για Καθαρό Αέρα στις Σχολικές Αίθουσες*,

Διαθέσιμο στη δ/νση <https://dimosiografos.com/syskeues-katharo-aera-sxolikes-aithouses/3392/> [Πρόσβαση 01 Σεπτεμβρίου 2021]

Διανέοσις (2021), *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Στη Μετα-Κορωνοϊό Εποχή*, Ν.Κ. Χλέπας, Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/Chlepas_January.pdf [Πρόσβαση 03 Σεπτεμβρίου 2021]

Δίκτυο Natura (2000), Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ypen.gov.gr/perivallon/viopoikilotita/diktyo-natura-2000/> [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2021]

Εβδόμη της Ανατολικής Αττικής (2021), “*Δωρεάν Τεστ Ταχείας Ανίχνευσης Rapid Test Στο Δήμο BBB*”, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.ebdomi.com/eidiseis-nea/15523-dorean-test-taxeias-anixnefsis-rapid-test-sto-dhmo-bbb.html> [Πρόσβαση 25 Ιουλίου 2021]

Εβδόμη της Ανατολικής Αττικής (2021), *Με Πολύ Αργό Ρυθμό τα Τεχνικά Έργα στο Δήμο BBB το 2021*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.ebdomi.com/sidiseis-nea/15428-me-poly-argo-rithmo-ta-technika-erga-sto-dhmo-vvv-to-2021.html> [Πρόσβαση 01 Σεπτεμβρίου 2021]

Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, *Δορυφορικός Σταθμός της ΕΜΥ*, Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.hnms.gr/emy/el/about_emy/sxetika-me-thn-emy-sat-station [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης Και Ανθεκτικότητας “*Ελλάδα 2.0*”, αναλυτική περιγραφή δράσεων, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://primeminister.gr/wp-content/uploads/2021/03/Ελλάδα-2.0-Αναλυτική-Περιγραφή-Δράσεων.pdf> [Πρόσβαση 22 Ιουνίου 2021]

Έθνος (2020), *Κορωνοϊός: Σε Ελεύθερη Πτώση τα Έσοδα των Δήμων -95% η Μείωση*, Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.ethnos.gr/ellada/97612_Koronoios-se-eleytheri-ptosi-ta-esoda-ton-dimon-95-i-meiosi%3famp [Πρόσβαση 31 Αυγούστου 2021]

Ελληνικό Διαδημοτικό Δίκτυο Υγιών Πόλεων (2005), Διαθέσιμο στη δ/νση <https://eddyppy.gr> [Πρόσβαση 01 Αυγούστου 2021]

ΕΛΣΤΑΤ, *Τηλεργασία Προσωπικού Της ΕΛΣΤΑΤ*, 2021, Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.statistics.gr/documents/20181/16960006/graph_30_04_gr.png/07e3c300-784b-cc31-7493-d2eb756a01d5 [Πρόσβαση 20 Ιουνίου 2021]

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου BBB 2015-2019, Διαθέσιμο στη δ/ση <http://www.vvv.gov.gr/index.php/epixeirisiako-programma-wwd>, [Πρόσβαση στις 11 Ιουλίου 2021]

Ευρωβαρόμετρο, *Δημοσκοπήσεις του Ευρ. Κοινοβουλίου*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/eurobarometer> [Πρόσβαση 06 Ιουνίου 2021]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ), Διαθέσιμο στη δ/ση <https://cor.europa.eu/el/> [Πρόσβαση 06 Ιουνίου 2021]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), *Σύμφωνο Των Δημάρχων Για Το Κλίμα Και Την Ενέργεια*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.simfonodimarxon.eu> [Πρόσβαση 06 Αυγούστου 2021]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), *WiFi4Eu: Έναρξη Εγγραφών Για Ευρωπαϊκή Χρηματοδότηση Wifi Hotspots Σε Δημόσιους Χώρους*, Διαθέσιμο στη δ/ση https://ec.europa.eu/greece/news20182003_WiFi4EU_el [Πρόσβαση στις 29 Ιουλίου 2021]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επίσημος ιστότοπος (europa.eu), Διαθέσιμο στη δ/ση <https://ec.europa.eu/info/en> [Πρόσβαση 31 Μαΐου 2021]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), *Μια Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία*, Διαθέσιμο στη δ/ση https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_el [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2021]

Καλλικράτης, *Πολιτική Προστασία Και Αυτοδιοίκηση*, ΕΕΤΑΑ, σελ.10, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/137.pdf> [Πρόσβαση 15 Ιουνίου 2021]

ΚΕΔΕ (2020), *Οι Προτάσεις Της Α'βάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης Για Το Ταμείο Ανάκαμψης*, Διαθέσιμο στη δ/ση https://kede.gr/wp-content/uploads/2020/10/Προτάσεις_ΚΕΔΕ_Ταμείο_Ανάκαμψης.pdf [Πρόσβαση 23 Ιουνίου 2021]

ΚΕΔΕ (2020), *Ο Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης Έταiros Σε Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Προστασίας Των Λούομένων Από Τον Κορονοιό*, Διαθέσιμο στη δ/ση <https://kede.gr/o-dimos-varis-voulas-vouliagmenis-etairros-se-evropaiko-programma-gia-tin-prostasia-ton-louomenon-apo-ton-koronoio/> [Πρόσβαση 04

Αυγούστου 2021]

ΚΕΔΕ (2021), *Δωρεάν Drive Through Rapid Test Στον Δήμο Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://kede.gr/dorean-drive-through-rapid-test-ston-dimo-varis-voulas-vouliagmenis/> [Πρόσβαση 25 Ιουλίου 2021]

Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής (*πρώην Π.Ι.Κ.Π.Α.*), Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.kkppra.gr/?page-id=169> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

Λίμνη Βουλιαγμένης, επίσημο site, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.limnivouliagmenis.gr/about> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

ΜΟΔ ΑΕ, *Φιλόδημος Ι*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.mov.gr/el/pages/FilodimosI.aspx> [Πρόσβαση 31 Αυγούστου 2021]

ΟΗΕ, *The World's Cities in 2018*, Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.un.org/en/events/citiesday/assets/pdf/the_worlds_cities_in_2018_data_booklet.pdf [Πρόσβαση 29 Μαΐου 2021]

Οικονομικά Χρονικά 168, 2020, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://oe-e.gr/2020/07/08/οικονομικά-χρονικά-168> [Πρόσβαση 02 Ιουνίου 2021]

Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://sos-villages.gr> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, 2020, *17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξησ/> [Πρόσβαση 01 Ιουνίου 2021]

Π.Ο.Υ. (2020), *Πανδημία ο Covid-19*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.google.gr/amp/s.gr.euronews.com/amp/2020/03/11/proy-pandimia-o-covid19> [Πρόσβαση 06 Ιουνίου 2021]

Πρόγραμμα Ψηφιακή Ευρώπη - άτυπη συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.consilium.europa.eu/> [Πρόσβαση 26 Ιουνίου 2021]

Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://sse.army.gr> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2021]

Σχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2021, Υπουργείο Οικονομικών 2020, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.minfin.gr/documents/20182/14940417/ΚΡΑΤΙΚΟΣ+>

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ+2021.pdf/90427c67-d2a2-421e-9c87-6e5d5685b97e
[Πρόσβαση 22 Ιουνίου 2021]

Το Βήμα (2019), *WiFi4Eu: Αυτοί Είναι Οι 90 Δήμοι Που Επιλέχθηκαν*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.google.gr/amp/s/www.to-vima.gr/2019/05/16/society/wifi4eu-aytoi-einai-oi-90-dimoi-prou-epilexthikan/amp> [Πρόσβαση 29 Ιουλίου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2021), *Κορονοϊός: Λιγότερα Από 10 Τα Ενεργά Κρούσματα σε Βάρη Βούλα Βουλιαγμένη*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/ligotera-aro-10-krousmata-51579> [Πρόσβαση 31 Ιουλίου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2021), *“Εξυπνη” Πόλη Της Χρονιάς Ο Δήμος Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/smart-city-of-the-year-51926> [Πρόσβαση 08 Αυγούστου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2020), *Ο “Εξυπνος” Δήμος Στο Lockdown φαίνεται*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/exyponos-dimos-lockdown-51032> [Πρόσβαση 29 Ιουλίου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2020), *Βούλα: Νέος Χώρος Για Αστέγους Κατά Τις Νύχτες Του Ψύχους*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/voula-neos-xoros-gia-astegous-50999> [Πρόσβαση 04 Αυγούστου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2020), *Νέοι Τάφοι Για Θύματα Κορονοϊού Στο Κοιμητήριο Βούλας*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/neoi-tafoi-gia-thymata-koronoiou-50996> [Πρόσβαση 04 Αυγούστου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2020), *Οι Νέες Χρεώσεις Για Κατάληψη Κοινοχρήστων Χώρων Στα 3B*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/nees-xrewseis-katalipsi-koinoxristwn-48393> [Πρόσβαση 05 Αυγούστου 2021]

Τοπικά Νέα 3vita (2020), *Βαρύ το Κόστος της Πανδημίας για τον Δήμο Βάρης Βούλας Βουλιαγμένης*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://3vita.gr/vary-kostos-pandimias-dimos-vvv-49646> [Πρόσβαση 31 Αυγούστου 2021]

Υπουργείο Εσωτερικών, εγκύκλιος ΔΙΔΑΔ/Φ69/127/17682 (2020), *Υποχρεωτική εξ Αποστάσεως Παροχή Εργασίας*, Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.poeota.gr/index.php/component/cck/?task=download&file=roe_attached_file&id=1951 [Πρόσβαση 28 Ιουνίου 2021]

Υπουργείο Εσωτερικών, εγκύκλιος ΔΙΔΑΔ/ Φ69/ 128/ 17765 (2020), *Εξυπηρέτηση Κοινού Και ... Ιατρικής Μάσκας*, Διαθέσιμο στο <https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2020/10/eggr17765-02102020.pdf> [Πρόσβαση 28 Ιουνίου 2021]

Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών Και Ενημέρωσης (2018), αρ.47 του ν.4508/2017, *Ενημέρωση Για Πλήρη Εφαρμογή Κεντρικού Συστήματος Ηλ/κής Διακίνησης Εγγράφων...Των Φορέων*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://diavgeia.gov.gr/doc/78ΣΝ465ΧΘΟ-ΨΑΕ> [Πρόσβαση 31 Ιουλίου 2021]

ΦΕΚ 55 Α'/11.03.2020 (2020) Π.Ν.Π "*Κατεπείγοντα Μέτρα...Της Διάδοσής Του*", Διαθέσιμο στη δ/νση www.et.gr [Πρόσβαση 20 Ιουνίου 2021]

ΦΕΚ 68 Α'/20.03.2020 (2020) Π.Ν.Π "*Κατεπείγοντα Μέτρα...Και Της Δημόσιας Διοίκησης*", Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ygeia/astheneies/praxe-nomothetikou-periekhomenou-tes20-3-2020.html>

ΦΕΚ 87 Α'/07.06.2010 (2010) "*Νέα Αρχιτεκτονική Της Αυτοδιοίκησης...Πρόγραμμα Καλλικράτης*", Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/n-3852-2010.html> [Πρόσβαση 08 Ιουλίου 2021]

ΦΕΚ 104 Α'/30.05.2020 (2020) Ν. 4690/20, "*Κύρωση Της Από 13.4.2020 Π.Ν.Π.... Και Άλλες Διατάξεις*", Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ygeia/astheneies/nomos-4690-2020-phek-104a-30-5-2020.html>

ΦΕΚ 538 Β'/11.02.2021 (2021) ΠΝΠ "*Προσδιορισμός Πληττόμενων Επιχειρήσεων... Τον Φεβρουάριο 2021*", Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ygeia/astheneies/upourgike-apophase-1025-2021-phek-538b-11-2-2021.html>